

פּתח
לללל
פּסח

בכל עניני חוברת זו
נא להתקשר
052-7687311

הסיבה

יבין מקום מושבו לשבת
בהסיבה דרך חירות
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
טור סי' תע"ב
ב"ח סי' תע"ב
לבוש סי' תע"ב ס"ב
שו"ע סי' תע"ב ס"ב
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ז
ערוך השלחן סי' תע"ב
עני שאין לו כרים וכסתות יסב
על הספסל דרך חירות
מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים
דרכי משה סי' תע"ב בשם
המרדכי
דרישה סי' תע"ב סק"ב
לבוש סי' תע"ב ס"ב
הג"ה סי' תע"ב ס"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ח
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ד
מ"ב סי' תע"ב סק"ח
הסיבה היינו ראשו מוטה
לשמאל על מיטה או ספסל
וכרים תחת ראשו
חיי אדם כלל ק"ל סי"ג
מ"ב סי' תע"ב סק"ז
יכול לסמוך על ירך חברו אבל
לא על ירך עצמו דמיחזי בדואג
פסחים ק"ח א'
אליה רבא סי' תע"ב סק"ד
מג"א סי' תע"ב סק"ג
חק יעקב סי' תע"ב סק"ז
מ"ב סי' תע"ב סק"ח
לא יסב על הקרקע
מג"א סי' תע"ב סק"ג
אם אין לו ספסל ויושב על
הקרקע צריך להסב
מ"ב סי' תע"ב סק"ח

בזמן הזה שאין רגילות בני
חורין להסב ישב כדרכו
ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ז אות ז'
שו"ת מהר"י וויל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ב בשם ראב"ה
ב"י סי' תע"ב בשם המרדכי שכ"כ
בשם ראב"ן והגהות מיימוני
בשם ראב"ה
ט"ז סי' תע"ב סק"ג
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ג
ראב"ה דאמר דבזה"ז א"צ
להסב יחיד הוא בדבר
ב"י סי' תע"ב
דרכי משה סי' תע"ב בשם
המרדכי
דרישה סי' תע"ב סק"ב בשם
הגהות מיימוני
כל הפוסקים ס"ל דצריך להסב
גם בזה"ז
ב"י סי' תע"ב
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ג
להלכה ד' ראב"ה עיקר ולהכי
אם אכל או שתה בלא הסיבה
אינו צריך לחזור ולהסב
ב"ח סי' תע"ב בשם האגודה
כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
הטור סק"ד
לראב"ה הסיבה אף בזה"ז
הוי דרך חשיבות אלא דפעמים
הוא דרך חולים וישיבה כדרכו
לעולם הוי דרך חשיבות לכך
א"צ להסב אבל אם רצה להסב
שפיר דמי
ב"ח סי' תע"ב

ראב"ה לא אמר אלא במקומות
שאין דרך להסב אבל במקומות
שנוהגים להסב חייב להסב
שיירי כנסת הגדולה סי' תע"ב
הגב"י סי' תע"ב
כיון שצריך לעשות שינויים
בלילה זה אין לך שינוי גדול
מהסיבה
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ג
פרקין לא שמיא הסיבה
פסחים ק"ח א'
שאלתות דרב אחאי גאון
שאלתא צ"ז
רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
עשרת הדברות לבעל העיטור דף
קל"ב טור ד'
הרוקח הל' פסח סי' רפ"ג
רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
אגודה פסחים פ"י אות צ"ב
פרקין היינו שוכב ופניו למעלה
רשב"ם פסחים ק"ח א' ד"ה
פרקין
תוס' פסחים ק"ח א' ד"ה פרקין
המנהיג הל' ערבי פסחים
שבלי הלקט סי' רי"ח
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג,
סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח ג'
כלבו סי' נ'
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
ר"ן פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
טור סי' תע"ב
ב"י סי' תע"ב
לבוש סי' תע"ב ס"ג
חק יעקב סי' תע"ב סק"ו
פרקין היינו שוכב ופניו למטה
הלכות רי"ן גיאת הל' פסחים
ארחות חיים סדר ליל פסח ג'
כלבו סי' נ'

ר"ן פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
טור סי' תע"ב
ב"י סי' תע"ב
לבוש סי' תע"ב ס"ג
חק יעקב סי' תע"ב סק"ו

לא יטה על גבו ולא על פניו
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ט
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ה

בפ' המוכר את הספינה מוכח
דפרקין היינו פניו למעלה
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג
ר"ן פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)

הסיבת ימין לא שמי' הסיבה
ולא עוד אלא שמא יקדים קנה
לושט ויבא לידי סכנה
פסחים ק"ח א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
האורה ח"א סי' פ"ח
המנהיג הל' ערבי פסחים
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרוז קל"ב ד'

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח ג'
ב"י סי' תע"ב

ט"ז סי' תע"ב סק"ב
מג"א סי' תע"ב סק"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ט
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ה

שמא יקדים קנה ללושט נאמר
על הסיבת ימין או על פרקין
רש"י פסחים ק"ח א' ד"ה שמא
רשב"ם פסחים ק"ח א' ד"ה שמא
המנהיג הל' ערבי פסחים סדר
לילות שלפסח
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג

רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
שלטי הגבורים פסחים כ"ג א'
(דפי הרי"ף) אות ב'
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
מרדכי פסחים תוספות מערבי

פסחים

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
ר"ן פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
שלטי הגבורים פסחים כ"ג א'
(דפי הרי"ף) אות ב'
טור סי' תע"ב בשם רשב"ם
טור סי' תע"ב בשם רש"י
שו"ע סי' תע"ב ס"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ט

איטר מיסב בשמאלו או בימינו
שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח ג'
כלבו סי' נ'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
ב"ח סי' תע"ב בשם תרומת
הדשן
הג"ה סי' תע"ב ס"ג
חיי אדם כלל ק"ל סי"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ט
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ה
מ"ב סי' תע"ב סק"א

איטר אם היסב בימין כל אדם
יצא
מ"ב סי' תע"ב סק"א

היסיב בימין צריך לחזור ולהסב
בי' מהרש"ל לטור סי' תע"ב
ב"ח סי' תע"ב

כיון דקיי"ל כראבי"ה אם היסב
בימין אע"צ לחזור ולהסב
ב"ח סי' תע"ב

אשה אינה עריכה הסיבה
פסחים ק"ח א'
שאלתות דרב אחאי גאון
שאלתא צ"ז

סדר רב עמרם גאון סדר פסח
רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
האורה ח"א סי' פ"ח
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ח
הרוקח הל' פסח סי' רפ"ג
שבלי הלקט סי' רי"ח
סמ"ג עשין סי' מ"א

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג
כלבו סי' נ'
רבינו ירוחם נתיב ה' ח"ד דף
מ"ב טור ד'
אגודה פסחים פ"י אות צ"ב
מנהגי מהר"ש סי' כ"ו
פסקי ריא"ז פסחים פ"י הלכה ב'
פסקי רי"ד פסחים ק"ח א'
מאמר חמץ לרשב"ץ אות קי"ט
אבודרהם סדר ההגדה ופירושה
האגור הל' ליל פסח סי' תשצ"א
מגיד משנה הל' חמץ ומצה פ"ז
ה"ח

טור סי' תע"ב
ב"י סי' תע"ב
לבוש אור"ח סי' תע"ב ס"ד
שו"ע סי' תע"ב ס"ד
פר"ח סי' תע"ב ס"ד
ברכי יוסף סי' תע"ב סק"ב
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו

מפני שאין דרכה להסב
הל' רי"ץ גיאת הל' פסחים
רשב"ם פסחים ק"ח א' ד"ה אשה
האורה ח"א סי' פ"ח
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרוז קל"ב ד'

הרוקח סי' רפ"ג
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג
שלטי הגבורים פסחים כ"ג א'
(דפי הרי"ף) אות ב'
טור סי' תע"ב בשם בה"ג
ב"י סי' תע"ב
ב"ח סי' תע"ב
לבוש סי' תע"ב ס"ד
שו"ע סי' תע"ב ס"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"י
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו

מפני אימות בעלה
רשב"ם פסחים ק"ח א' ד"ה אשה
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ז אות ד'
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג,
סי' רנ"ו

רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
 ארחות חיים סדר ליל פסח ג'
 רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
 שלטי הגבורים פסחים כ"ג א'
 (דפי הרי"ף) אות ב'
 טור סי' תע"ב בשם רשב"ם
 ב"י סי' תע"ב
 ב"ח סי' תע"ב
 ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו
 אשה שאין לה בעל תלוי
 בב' הטעמים הנ"ל אי חייבת
 בהסיבה
 אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג
 רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
 רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
 שלטי הגבורים פסחים כ"ג א'
 (דפי הרי"ף) אות ב'
 טור סי' תע"ב
 ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו
 אשה חשובה דדרכה להסב
 צריכה הסיבה
 רי"ץ גיאת הל' פסחים
 האורה ח"א סי' פ"ח
 רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ח
 המנהיג הל' ערבי פסחים
 העיטור עשרת הדברות הל' מצה
 ומרור קל"ב ד'
 הרוקח סי' רפ"ג
 אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג
 שבלי הלקט סי' רי"ח
 הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
 פ"ז ד'
 ארחות חיים סדר ליל פסח ג'
 כלבו סי' נ'
 שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
 אהל מועד שער הפסח דרך ה'
 נתיב ב'
 טור סי' תע"ב
 ב"ח סי' תע"ב
 לבוש סי' תע"ב ס"ד
 שו"ע סי' תע"ב ס"ד
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"י
 ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו

אשה חשובה היא שאין בעלה
 מקפיד עליה
 חק יעקב סי' תע"ב סק"ח
 נשי דידן כולוהו חשיבי וצריכי
 הסיבה
 מרדכי פסחים תוספות מערבי
 פסחים
 רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
 שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
 ב"י סי' תע"ב
 דרכי משה סי' תע"ב בשם מרדכי
 ומר"ן
 ב"ח סי' תע"ב
 דרישה סי' תע"ב סק"ה
 הג"ה סי' תע"ב ס"ד
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"י
 ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו
 לא ראיתי נשים בזה"ז מסיבות
 ואפשר שנהגו עפ"י ד' ראבי"ה
 דבזה"ז א"ע להסב
 דרכי משה סי' תע"ב
 דרישה סי' תע"ב סק"ה
 הג"ה סי' תע"ב ס"ד
 ט"ז סי' תע"ב סק"ג
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"י
 ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו
 נשי דידן סמכו על השאילתות
 שאשה אין דרכה להסב
 ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו
 בן אצל אביו צריך הסיבה
 פסחים ק"ח א'
 הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
 רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
 האורה ח"א סי' פ"ח
 העיטור עשרת הדברות הל' מצה
 ומרור קל"ב ד'
 הרוקח סי' רפ"ג
 שבלי הלקט סי' רי"ח
 אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג,
 סי' רנ"ו
 רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
 ארחות חיים סדר ליל פסח ג'

כלבו סי' נ'
 רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
 אהל מועד שער הפסח דרך ה'
 נתיב ב'
 טור סי' תע"ב
 ב"י סי' תע"ב
 שו"ע סי' תע"ב ס"ה
 ב"ח סי' תע"ב
 לבוש סי' תע"ב ס"ה
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"א
 ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו
 מ"ב סי' תע"ב סק"ד
 בן אצל אביו בעי הסיבה אפי'
 הוא רבו
 רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ח
 תוס' פסחים ק"ח א' ד"ה בפני
 כלבו סי' נ'
 רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
 שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
 טור סי' תע"ב
 ב"י סי' תע"ב
 שו"ע סי' תע"ב ס"ה
 ב"ח סי' תע"ב
 לבוש סי' תע"ב ס"ה
 מג"א סי' תע"ב סק"ו
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"א
 ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו
 מ"ב סי' תע"ב סק"ד
 ראוי להחמיר שבן אצל אביו
 והוא רבו יטול רשות להסב
 ב"ח סי' תע"ב
 אליה רבא סי' תע"ב סק"ה
 חק יעקב סי' תע"ב סק"ט
 בן אצל אביו והוא רבו ואינו
 רוצה לתת לו רשות להסב
 חק יעקב סי' תע"ב סק"ט
 ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ו
 תלמיד אצל רבו א"ע הסיבה
 דכבוד תורה עדיף
 פסחים ק"ח א'
 הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
 רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)

האורה ח"א סי' פ"ח
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ח
העיסור עשרת הדברות הל' מצה
ומרוור קל"ב ד'
הרוקח סי' רפ"ג
שבלי הלקט סי' רי"ח
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג,
סי' רנ"ו

רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
ארחות חיים סדר ליל פסח ג'
כלבו סי' נ'
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ב'
טור סי' תע"ב
שו"ע סי' תע"ב ס"ה
לבוש סי' תע"ב ס"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"א
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ז
מ"ב סי' תע"ב סקט"ו

תלמיד אצל רבו לא בעי הסיבה
אפי' אינו רבו מובהק
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
ארחות חיים סדר ליל פסח ג'
כלבו סי' נ'
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
טור סי' תע"ב
ב"י סי' תע"ב

שו"ע סי' תע"ב ס"ה
לבוש סי' תע"ב ס"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"א

תלמיד שנתן לו רבו רשות
להסב אי' הוי חיוב או רשות
להסב

ב"י סי' תע"ב בשם הרמב"ם
דרכי משה סי' תע"ב
ב"ח סי' תע"ב
דרישה סי' תע"ב סק"ו
חק יעקב סי' תע"ב סק"י
אליה רבא סי' תע"ב סק"ז

נהר שלום סי' תע"ב סק"א
מ"ב סי' תע"ב סקט"ז

אין חיוב על הרב ליתן רשות
לתלמידו להסב

ט"ז סי' תע"ב סק"ד

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"א
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ז

הסועד ליל פסח אצל ת"ח
מופלג בדורו אעפ"י שלא למד
כלום לפניו חשיב כרבו וא"צ
הסיבה

ב"י סי' תע"ב בשם תרומת הדשן
שו"ע סי' תע"ב ס"ה
דרכי משה סי' תע"ב בשם
תרומת הדשן
לבוש סי' תע"ב ס"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"א
ערוך השולחן סי' תע"ב ס"ז

הסיבה אצל רבו כשאינו על
אותו שלחן

דרכי משה סי' תע"ב

הג"ה סי' תע"ב ס"ה

לבוש סי' תע"ב ס"ה

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"א

ערוך השולחן סי' תע"ב ס"ז

מ"ב סי' תע"ב סק"ח

שער הציון סי' תע"ב סקכ"ב

תלמיד אצל רבו המלמדו
אומנות צריך הסיבה

פסחים ק"ח א'

רש"י פסחים ק"ח א' ד"ה בשוליא
רשב"ם פסחים ק"ח א' ד"ה
בשוליא

הרוקח סי' רפ"ג

שבלי הלקט סי' רי"ח

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג,
סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח ג'

ב"י סי' תע"ב

דרכי משה סי' תע"ב

דרישה סי' תע"ב סק"ז

לבוש סי' תע"ב ס"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"ב
מ"ב סי' תע"ב סק"ט

שמש צריך הסיבה

פסחים ק"ח א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ח
העיסור עשרת הדברות הל' מצה
ומרוור קל"ב ד'

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג,
סי' רנ"ו

רא"ש פסחים פ"י סי' כ'

ארחות חיים סדר ליל פסח ג'

כלבו סי' נ'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ב'

טור סי' תע"ב

ב"י סי' תע"ב

שו"ע סי' תע"ב ס"ו

דרכי משה סי' תע"ב

לבוש סי' תע"ב ס"ו

ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ז

מ"ב סי' תע"ב סק"ט

עבד אינו מייסב בפני אדונו

דרכי משה סי' תע"ב בשם סמ"ק
דרישה סי' תע"ב סק"ז בשם
סמ"ק

חק יעקב סי' תע"ב סק"ב

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"ב

עבדים ושפחות אי' חייבים
בהסיבה

אליה רבא סי' תע"ב סק"ט

חק יעקב סי' תע"ב סק"ב

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"ב

מ"ב סי' תע"ב סק"ט

הסועד ליל פסח אצל ת"ח
מופלג בדורו אעפ"י שלא למד
כלום לפניו חשיב כרבו וא"צ
הסיבה

ב"י סי' תע"ב בשם תרומת הדשן
שו"ע סי' תע"ב ס"ה

דרכי משה סי' תע"ב בשם תרומת הדשן לבוש סי' תע"ב ס"ה שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"א ערוך השולחן סי' תע"ב ס"ז

אבל תוך יב"ח אינו מיסב
דסמכינן אראבי"ה דא"צ להסב
 ב"ח סי' תע"ב
 שו"ת הב"ח החדשות סי' ה'
 אליה רבא סי' תע"ב סק"ג
 אליה זוטא סי' תע"ב סק"א
 ט"ז סי' תע"ב סק"ג
 מג"א סי' תע"ב סק"ה
 ערוך השולחן סי' תע"ב ס"ד

אבל חייב בהסיבה
 חק יעקב סי' תע"ב סק"ה
 ישועות יעקב סי' תע"ג סק"ב
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ד
 ערוך השולחן סי' תע"ב ס"ד
 מ"ב סי' תע"ב סק"ג

אבל מיסב ולובש הקיט"ל
 ט"ז סי' תע"ב סק"ג
 חק יעקב סי' תע"ב סק"ה
 ערוך השולחן סי' תע"ב ס"ד
 מ"ב סי' תע"ג סק"ג
 שו"ת דברי יציב או"ח סי' ר"ח

אבל אף שאינו מיסב לובש הקיט"ל
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ד
 ערוך השולחן סי' תע"ב ס"ד

בגמ' כתובות מבואר דאבל מיסב
 חק יעקב סי' תע"ב סק"ה

בגמ' סנהדרין מבואר דאבל מיסב
 חק יעקב סי' תע"ב סק"ה

אבל שאינו מיסב הוי כאבילות בפרהסי'
 חק יעקב סי' תע"ב סק"ה

אבל אם יכול לשנות קצת בהסיבה ישנה
 חק יעקב סי' תע"ה סק"ה
 ערוך השולחן סי' תע"ב ס"ד
 מ"ב סי' תע"ב סק"ג

מצה צריכה הסיבה זכר לייציאת מצרים
 פסחים ק"ח א'
 הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
 רש"י פסחים ק"ח א' ד"ה מצה
 רשב"ם פסחים ק"ח א' ד"ה מצה
 סידור רש"י סי' שפ"ח
 איסור והתר לרש"י סי' מ"א
 מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"ב
 הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג, סי' רנ"ו
 רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
 ארחות חיים סדר ליל פסח ד'
 כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים תוספות מערבי פסחים
 אהל מועד שער הפסח דרך ה' נתיב ב'
 לבוש סי' תע"ב ס"ו
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ד

אבל מצה בלא הסיבה יחזור ויאכל בהסיבה
 רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
 רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
 שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
 שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ב
 ב"י סי' תע"ב
 שו"ע סי' תע"ב ס"ז
 דרכי משה סי' תע"ב
 דרישה סי' תע"ב סק"ז
 חיי אדם כלל ק"ל סי"ג
 מ"ב סי' תע"ב סקכ"ב

אבל מצה בלא הסיבה אי יצא בדיעבד
 מרדכי פסחים תוספות מערבי

פסחים

מרור א"צ הסיבה דזכר לשיעבוד הוא
 פסחים ק"ח א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
 רש"י פסחים ק"ח א' ד"ה מרור
 רשב"ם פסחים ק"ח א' ד"ה מרור
 האורה ח"א סי' פ"ח
 סידור רש"י סי' שפ"ח
 איסור והתר לרש"י סי' מ"א
 מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"ב
 אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ג, סי' רנ"ו

רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
 ארחות חיים סדר ליל פסח ד'
 כלבו סי' נ'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
 אהל מועד שער הפסח דרך ה' נתיב ב'
 לבוש סי' תע"ב ס"ו
 ערוך השולחן סי' תע"ה ס"ו

אם רצה לאכול מרור בהסיבה רשאי

ב"י סי' תע"ה
 דרכי משה סי' תע"ה סק"ב
 לבוש סי' תע"ה ס"א
 פרי חדש סי' תע"ה ס"א
 מג"א סי' תע"ה סק"ו
 חק יעקב סי' תע"ה סק"ט
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"ג
 ערוך השולחן סי' תע"ה ס"ו
 מ"ב סי' תע"ה סק"ד

כל ד' כוסות בעז הסיבה

פסחים ק"ח א'
 הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
 האורה ח"א סי' פ"ח
 תוס' פסחים ק"ח א' ד"ה כולו
 הרוקח סי' רפ"ג
 שבלי הלקט סי' רי"ח
 אור זרוע ח"ב סי' רנ"ג, סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח ד'
כלבו סי' נ'
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
לבוש סי' תע"ב ס"ו
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ד

לא היסב בשתיית הכוסות
יחזור ויסב וישתה
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ב
שו"ע סי' תע"ב ס"ז

לא היסב בשתיית הכוסות יצא
בדיעבד וא"צ לחזור ולשתות
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג בשם
האגודה
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
ב"ח סי' תע"ג
חק יעקב סי' תע"ב סקי"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סט"ו
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"י

שתה ב' כוסות ראשונות בלא
הסיבה יחזור וישתה בהסיבה
רא"ש פסחים פ"י סי' כ'
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
דרכי משה סי' תע"ב
הג"ה סי' תע"ב ס"ז
דרישה סי' תע"ב סק"ז
לבוש סי' תע"ב ס"ז
ב"ח סי' תע"ג
חיי אדם כלל ק"ל סי"ג
מ"ב סי' תע"ב סק"כ

שתה כוס ראשונה בלא הסיבה
לא יחזור וישתה כיון דאין דרך
לשתות בין הכוסות ועריך
לברך הוי כמוסיף
ב"ח סי' תע"ג
אליה רבא סי' תע"ב סק"י
מג"א סי' תע"ב סק"ז

מ"ב סי' תע"ב סקכ"א

כשמברך בתחילה בפ"ה ג' יהיה
בדעתו לחזור ולשתות ואז יוכל
לחזור ולשתות אם ישתה בלא
הסיבה

ב"ח סי' תע"ג

מג"א סי' תע"ב סק"ז

חק יעקב סי' תע"ב סקי"ד

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סט"ו

ערוך השלחן סי' תע"ב ס"י

מ"ב סי' תע"ב סקכ"א

שתה כוס ב' ולא היסב יחזור
וישתה וא"צ לברך בפ"ה ג'
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סט"ו
מ"ב סי' תע"ב סקכ"א

שתה כוס ג' ולא היסב כשחזור
לשתות בהסיבה צריך לברך
בפ"ה ג'

ב"ח סי' תע"ג

כיון שחזור לשתות מחמת שלא
היסב לא הוי כנמולך וא"צ
לחזור ולברך בפ"ה ג'
ב"ח סי' תע"ג

שתה ב' כוסות אחרונות בלא
הסיבה לא יחזור וישתה
רא"ש פסחים פ"י סי' כ'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

דרכי משה סי' תע"ב

הג"ה סי' תע"ב ס"ז

דרישה סי' תע"ב סק"ז

לבוש סי' תע"ב ס"ז

מ"ב סי' תע"ב סק"כ

בשעת סעודה ההסיבה רשות
ואם היסב הרי זה משובח
ארחות חיים סדר ליל פסח ד'
כלבו סי' נ'

דרכי משה סי' תע"ב בשם
מהר"ב

אליה רבא סי' תע"ב סקי"א
אליה זוטא סי' תע"ב סק"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ד

לכתחילה יסב כל פעם שאוכל
מצה שהכל הוא מצווה
גבורות ה' למהר"ל פ' מ"ח

אפי' לכתחילה א"צ להסב
אלא בשעת אכילת כזית מצה
ושתיית ד' כוסות

חק יעקב סי' תע"ב סקט"ז

בדיעבד יצא כשהיסב בכזית
מצה וד' כוסות
מ"ב סי' תע"ב סקכ"ג

אמרינן שמש שאכל כזית
בהסיבה יצא משמע דווקא
שמש הא שאר אדם חייב להסב
כל הסעודה

אליה רבא סי' תע"ב סקי"א

ט"ז סי' תע"ב סק"ו

נהר שלום סי' תע"ב סק"ג

שמש סגי באכילת כזית א'
בהסיבה וא"צ להסב בד' כוסות
ובאפיקומן משא"כ שאר אדם
אליה רבא סי' תע"ב סקי"א

שמש חייב בהסיבה בד' כוסות
ובאפיקומן

שער הציון סי' תע"ב סקל"ה

כיון שעיקר חיוב הסיבה הוא
בכזית שפיר יוכל השמש לקיים
הסיבה

ט"ז סי' תע"ב סק"ו

כל מקום שנאמר א"צ להסב יש
איסור להסב דכל הפטור מדבר
וכו'

ט"ז סי' תע"ב סק"י

מג"א סי' תע"ב סק"ו

חק יעקב סי' תע"ב סק"י

ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ח

ארבע כוסות

שתאן בבת אחת ידי יין יצא ידי
ד' כוסות לא יצא

פסחים ק"ח ב'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ט
הרוקח סי' רפ"ג

כלבו סי' נ'

הגדה של פסח לריטב"א

טור סי' תע"ב

ערוך השלחן סי' תע"ב סי"א

שתאן בבת אחת צריך להביא
עוד ג' כוסות ולברך עליהם
רשב"ם פסחים ק"ח ב' ד"ה אבל
ידי

העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ג א'

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

מ"ב סי' תע"ב סקכ"ו

שתאן בב"א היינו שעירה
ארבעת לתוך כוס א'

רש"י פסחים ק"ב ב' ד"ה בבת
אחת

רשב"ם פסחים ק"ח ב' ד"ה בבת
אחת

מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים

שתאן בבת אחת היינו ששתה
ד' כוסות זה אחר זה

רשב"ם פסחים ק"ח ב' ד"ה בבת
אחת

תוס' פסחים ק"ח ב' ד"ה בבת
אחת

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"א

ארחות חיים סדר ליל פסח ו'

מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

בירושלמי אומר ד' כוסות י"א
כנגד ארבע פורעניות שלקו
המצרים מכת בכורים וטביעת
ים סוף ובימי נבוכדנצר
והרביעי לעתיד לבא

ראב"ד תשובות ופסקים סי' נ"ד
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ג א'

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ג

בירושלמי אומר ד' כוסות ר'
לוי אומר כנגד ארבע מלכיות
שמשתעבדין ישראל ישראל
בידן ונגאלין מהן

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה

ראב"ד תשובות ופסקים סי' נ"ד
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ג א'

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ג

בירושלמי אומר ד' כוסות
רבנן אמרי כנגד ד' כוסות
של פורענות שעתיד הקב"ה
להשקות לאומות העולם

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה

המנהיג הל' ערבי פסחים

ראב"ד תשובות ופסקים סי' נ"ד
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ג א'

הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ג

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

ד' כוסות כנגד ד' כוסות
האמורים לישועה

מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים

בירושלמי אומר ד' כוסות כנגד
ארבע גאולות שנאמרו במצרים
והוצאתי וכו' ורבי טרפון היה
מביא חמישי כנגד והבאתי

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

האורה ח"ב סי' מ"ה

סידור רש"י סי' שפ"ט

איסור והתר לרש"י סי' ל"ב

מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"ג

ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה

המנהיג הל' ערבי פסחים

ראב"ד תשובות ופסקים סי' נ"ד
העיטור עשרת הדברות הל' מצה

ומרור קל"ג א'

הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ג

כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים

לבוש סי' תע"ב ס"ט

ערך השלחן סי' תע"ג סק"א

מ"ב סי' תע"ב סקמ"ג

בירושלמי אומר ד' כוסות רבי
יהושע אומר כנגד ארבע כוסות
של פרעה

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה

המנהיג הל' ערבי פסחים

ראב"ד תשובות ופסקים סי' נ"ד

הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ג

ערך השלחן סי' תע"ג סק"א

ר"ן פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)
טור סי' תע"ב

ב"י סי' תע"ב בשם הרא"ש והר"ן
והמרדכי

שו"ע סי' תע"ב ס"ח

ב"ח סי' תע"ב

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סט"ז

לא איתברר פירושא דשתאן
בב"א

העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ג א'

שתאן בבית אחת היינו שלא
אמר הגדה בנתיים

מג"א סי' תע"ב סק"ח

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סט"ז

מ"ב סי' תע"ב סק"ד

שהה ביניהם ולא אמר הגדה אי
יצא ידי"ח

ביאה"ל סי' תע"ב ד"ה שלא
כסדר

שתאן בהפסק זה מזה אבל
שלא על הסדר שתיקנו חכמים
יצא

ט"ז סי' תע"ב סק"ז

עירב ארבעתן לכוס א' ושתה
בד' פעמים ואמר הגדה בנתיים
אי יצא

מ"ב סי' תע"ב סק"ה

ביאה"ל סי' תע"ב ד"ה על הסדר

שתה אחר קידוש ב' כוסות
עלה לו רק לקידוש ואחר הגדה
צריך לשותות כוס שני
ערוך השלחן סי' תע"ב סי"א

שתה כוס ב' באמצע ההגדה
קודם ברכת אשר גאלנו יצא
דברכות אין מעכבות
ערוך השלחן סי' תע"ב סי"א

שתה הכוס באמצע בהמ"ז או
באמצע הלל לא יצא
ערוך השלחן סי' תע"ב סי"א

שתאן חי ידי יין יצא ידי חרות
לא יצא

פסחים ק"ח א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)

רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ט

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

הגדה של פסח לריטב"א

טור סי' תע"ב

ב"י סי' תע"ב

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"ז

ידי יין-ידי ד' כוסות, ידי-
חירות אין מצוות חשובות אלא
ביין מזוג

רש"י פסחים ק"ח ב' ד"ה ידי
חרות

האורה ח"א סי' פ"ח

ארחות חיים סדר ליל פסח ו'

כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

ר"ן פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)

ב"י סי' תע"ב

ביין שלנו שתאן חי אף ידי
חירות יצא

רשב"ם פסחים ק"ח ב' ד"ה ידי
חירות

תוס' פסחים ק"ח ב' ד"ה שתאן

האורה ח"א סי' פ"ח

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

שבלי הלקט סי' רי"ח

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

טור סי' תע"ב

ב"י סי' תע"ב בשם המרדכי
והגהות מיימוניות

ב"ח סי' תע"ב בשם המרדכי

לבוש סי' תע"ב ס"ט

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"ז

ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ב
מ"ב סי' תע"ב סק"ט

יין שלנו יותר טוב שלא למזוג
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ז אות ו'

דרכי משה סי' תע"ב בשם
המרדכי

לבוש סי' תע"ב ס"ט

ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ב

מ"ב סי' תע"ב סק"ט

הכל כפי גילולתו אם מזוג ועם
חי

כנסת הגדולה סי' תע"ב הגה"ט
סק"ד

כל כוס צריך שיהיה בו רביעית
יין מזוג

פסחים ק"ח ב'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)

האורה ח"א סי' פ"ח

סידור רש"י סי' שפ"ב

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז

העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ב ד'

הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

הגדה של פסח לריטב"א

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

טור סי' תע"ב

שו"ע סי' תע"ב ס"ט

לבוש סי' תע"ב ס"ט

חיי אדם כלל ק"ל ס"י

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"ז

ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ב

צריך לשותות רוב כוס

רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ט

ארחות חיים סדר ליל פסח ו'

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

טור סי' תע"ב

ב"י סי' תע"ב

שו"ע סי' תע"ב ס"ט

ב"ח סי' תע"ב

צריך כל אחד לשתות מלא לוגמיו מכל כוס

תוס' פסחים ק"ח ב' ד"ה רובא

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז

הרוקח סי' רפ"ג

כלבו סי' נ'

מג' כוסות ראשונות סגי בשתיית מלא לוגמיו ובכוס ד' צריך שישתה רביעית שלימה לברך על הגפן

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"א

לכתחילה צריך לשתות רביעית מכל כוס

תוס' פסחים ק"ח ב' ד"ה רובא

ב"י סי' תע"ב בשם תוס' והרא"ש

שו"ע סי' תע"ב ס"ט

דרכי משה סי' תע"ב בשם תוס' והרא"ש

ב"ח סי' תע"ב בשם תוס' והרא"ש

דרישה סי' תע"ב סק"ח

אליה רבא סי' תע"ב סקי"ג

לכתחילה ישתה רוב כוס בב"א

אליה רבא סי' תע"ב סקט"ו

מג"א סי' תע"ב סקי"א

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"כ

ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ג

פסק שעה גדולה ביניהם לא יצא

הרוקח סי' רפ"ג

ב"י סי' תע"ב בשם הרוקח

דרכי משה סי' תע"ב בשם הרוקח

חק יעקב סי' תע"ב סקכ"א

דווקא כשהפסיק בדברים בטלים

חק יעקב סי' תע"ב סקכ"א

שהה כדי שתיית רביעית בשתייתו בב' כוסות ראשונות יחזור וישתה

מג"א סי' תע"ב סקי"א

חק יעקב סי' תע"ב סקכ"א

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"כ

מ"ב סי' תע"ב סקל"ד

שהה יותר מכא"פ לא יצא אפי' דייעבד

אליה רבא סי' תע"ג סקט"ו

מג"א סי' תע"ב סקי"א

חק יעקב סי' תע"ב סקכ"א

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"כ

ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ג

מ"ב סי' תע"ב סקל"ד

שהה יותר מכא"פ בשתיית הכוס יחזור וישתה אפי' בכוסות אחרונות

מג"א סי' תע"ב סקי"א

חק יעקב סי' תע"ב סקכ"א

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"כ

מ"ב סי' תע"ב סקל"ד

לא יקח כוס שפיו צר מפני שלא יוכל לשתות רביעית כא'

דרכי משה סי' תע"ג סק"א

הג"ה סי' תע"ב סט"ו

לבוש סי' תע"ב ס"ט

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"כ

מ"ב סי' תע"ב סקמ"ט

בכוס המחזיק כמה רביעיות סגי בשתיית רביעית

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"ט

צריך לשתות רוב כוס אפי' מחזיק כמה רביעיות

ארחות חיים סדר ליל פסח ו'

בשם הרמב"ן והרא"ה

ב"י סי' תע"ב בשם ארחות חיים

שו"ע סי' תע"ב ס"ט

דרכי משה סי' תע"ב בשם

ארחות חיים

ב"ח סי' תע"ב בשם ארחות חיים

אלה רבא סי' תע"ב סקי"ג

אליה זוטא סי' תע"ב סק"ג

חק יעקב סי' תע"ב סק"כ

חיי אדם כלל ק"ל ס"י

ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ג

כוס שמחזיק כמה רביעיות לכתחילה צריך לשתות כולו או רובו

ב"ח סי' תע"ב

חק יעקב סי' תע"ב סק"כ

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"ט

מ"ב סי' תע"ב סקל"ג

כוס שמחזיק כמה רביעיות א"צ למלאות כולו אלא ימלאנו עד רובו וישתה הכל

ב"ח סי' תע"ב

אליה זוטא סי' תע"ב סק"ג

כוס שיש בו כמה רביעיות שותין בו לפי מספר רביעיות שבו ויוצאין בזה

ארחות חיים סדר ליל פסח ו'

כלבו סי' נ'

ב"י סי' תע"ב בשם כלבו וארחות חיים

שו"ע סי' תע"ב ס"ט

דרכי משה סי' תע"ב בשם הר"ן

מג"א סי' תע"ב סק"ט

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ד

ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ג

מ"ב סי' תע"ב סקל"א

כל א' שותה ממנו רביעית או רוב רביעית

נהר שלום סי' תע"ב סק"ד

מ"ב סי' תע"ב סקל"ב

יזהר שלא יקח כוס גדול אלא כוס שיש בו רביעית בלבד

וישתה כולו לכתחילה ובדיעבד רובו

ב"ח סי' תע"ב

אליה רבא סי' תע"ב סקי"ג
אליה זוטא סי' תע"ב סק"ג
מג"א סי' תע"ב סק"י
חק יעקב סי' תע"ב סק"כ
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סי"ט
מ"ב סי' תע"ב סק"ל

ד' כוסות צריך לעשות מיין
אדום אם יש לו
רבי יוסף טוב עלם
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז
הרוקח סי' רפ"ג
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
טור סי' תע"ב
ב"י סי' תע"ב
שו"ע סי' תע"ב סי"א
דרישה סי' תע"ב סקי"
לבוש סי' תע"ב סי"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ו
ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ד

אם היין הלבן משובח מן האדום
יקח יין לבן
הרוקח סי' רפ"ג
טור סי' תע"ב
ב"י סי' תע"ב בשם הרוקח ורי"ף
ורמב"ם ורא"ש
שו"ע סי' תע"ב סי"א
לבוש סי' תע"ב סי"א
ערך השלחן סי' תע"ב סק"ג
ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ד
יין לבן אינו יוצא אפי' בדיעבד
ב"י סי' תע"ב בשם הרמב"ן
ערך השלחן סי' תע"ב סק"ג

יין אדום זכר לדם שהיה פריעה
שוחט תינוקות כשנצטרע
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
ט"ז סי' תע"ב סק"ט
מג"א סי' תע"ב סקי"ג

יין אדום זכר לדם פסח ולדם
מילה
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

האידינא נמנעו מיין אדום מפני
עלילות שקרים
ט"ז סי' תע"ב סק"ט
חק יעקב סי' תע"ב סק"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ו
מ"ב סי' תע"ב סק"ח

אין לקדש על יין מבושל
המנהיג הל' ערבי פסחים בשם
רבינו האי גאון
טור סי' תע"ב בשם רב האי גאון
ב"י סי' תע"ב
ב"י סי' ער"ב

בירושלמי אמרינן דיוצאין ביין
מבושל
המנהיג הל' ערבי פסחים
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
טור סי' תע"ב
ב"י סי' תע"ב
שו"ע סי' תע"ב סי"ב
ב"י סי' ער"ב
ב"ח סי' תע"ב
ב"י מהרש"ל לטור סי' תע"ב
פרישה סי' תע"ב סק"ב
לבוש סי' תע"ב סי"ב

יין מבושל וקונדיטון יוצאים
כשאין יין אחר משובח כמותם
חק יעקב סי' תע"ב סק"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ז
ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ד

לכתחילה מצוה ליקח יין ללא
תערובות
חק יעקב סי' תע"ב סק"ה

אם אינו מוצא יין ואינו יכול
למצוא יין ישרה צימוקים במים
ויעשה מהן ד' כוסות
הלכות רי"ף גיאת הל' פסחים
האורה ח"א סי' פ"ט
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ד
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח
העייטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ו א'

הרוקח סי' רפ"ג
שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח ז'
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'
חק יעקב סי' תע"ב סקכ"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ז

אין יוצאין בשריית מי צימוקין
אם לא שהיה בהם לחלוחית
קודם שרייתן
כנסת הגדולה סי' תע"ב הגה"ט
סק"ה

אליה רבא סי' תע"ב סקט"ז
אליה זוטא סי' תע"ב סק"ד
חק יעקב סי' תע"ב סקכ"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ז

אם אין לו יין ואפי' יין צימוקים
סודר הלל והגדה על פה וחוזר
ומברך המוציא ולאכול מצה
וגומר סעודתו
האורה ח"א סי' פ"ט
הרוקח סי' רפ"ג

אם אין לו אפי' יין צימוקים
יכול ליקח משקים שהם חמר
מדינה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ח
ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ב

משקים שאינם חשובים אע"פ
שרוב שתיית הבינונים מאנשי
העיר היא מהם אין יכול ליקח
לד' כוסות
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ט

כל א' מישראל חייב לשותות ד'
כוסות אפי' מן התמחוי
פסחים צ"ט ב'
הלכות רי"ף גיאת הל' פסחים
האורה ח"א סי' פ"ח
רמב"ם ל' חמץ ומצה פ"ז ה"ז
ארחות חיים סדר ליל פסח ה'
כלבו סי' נ'
טור סי' תע"ב
ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ד

הא דתנן אפי' מן התמחוי פי' שאם יקנה יין לד' כוסות יצטרך ליטול מן התמחוי אח"כ

טור סי' תע"ב

ב"י סי' תע"ב

הא דתנן אפי' מן התמחוי פי' אם הוא מתפרנס מתמחוי ולא נתנו לו ישכיר עצמו או ימכור מלבושו ליקח ד' כוסות

רשב"ם פסחים צ"ט ב'

מרדכי פסחים תוספות מערבי פסחים

ב"י סי' תע"ב

שו"ע סי' תע"ב סי"ד

לבוש סי' תע"ב סי"ג

חיי אדם כלל ק"ל ס"י

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ל

ערוך השלחן סי' תע"ב סי"ד

הא דתנן אפי' מהתמחוי היינו שיש לו מזון ב' סעודות בלא ד' כוסות ובשביל ד' כוסות צריך ליטול מהתמחוי ויתנו לו מתמחוי לד' כוסות

מרדכי פסחים תוספות מערבי פסחים

ב"י סי' תע"ב בשם המרדכי וירושלמי

נשים חייבות בד' כוסות שאף הן היו באותו הנס

פסחים ק"ח א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)

רש"י פסחים ק"ח ב' ד"ה שאף

רשב"ם פסחים ק"ח ב' ד"ה שאף

תוס' פסחים ק"ח ב' ד"ה שאף

רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ז

ראב"י פסחים סי' תקכ"ה

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

העיטור עשרת הדברות הל' מצה

ומרור קל"ב ד'

הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

רא"ש פסחים פ"י סי' כ' ארחות חיים סדר ליל פסח ה' כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים תוספות מערבי פסחים

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

ר"ן פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)

ב"י סי' תע"ב

שו"ע סי' תע"ב סי"ד

מג"א סי' תע"ב סקט"ז

ערוך השלחן סי' תע"ג סק"ו

ערוך השלחן סי' תע"ב סט"ו

מ"ב סי' תע"ב סקמ"ד

אחד אנשים ואחד נשים ואחד תינוקות שהגיעו לחינוך צריך שיחיה כוס לפני כל א'

רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"א סידור רש"י סי' שפ"ב

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז, סי' ס"ח

ראב"י פסחים סי' תקכ"ה

מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח

הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה

פ"ז אות ג'

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

מרדכי פסחים תוספות מערבי פסחים

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

ב"י סי' תע"ב בשם הרא"ש

שו"ע סי' תע"ב סט"ו

ב"ח סי' תע"ב

אין צריך כוס אלא לבעה"ב

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אמר מר רב עמרם לית הלכתא כמ"ד תינוקות חייבין אלא כרבי יהודה דאמר מחלק להם קליות ואגוזים

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

א"צ כוס לכל א'

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"א

ארחות חיים סדר ליל פסח ו'

הגדה של פסח לריטב"א

אהל מועד שער הפסח דרך ה' נתיב ו'

נהגו העולם דרך כבוד וחרות ליתן כוס לפני כל א'

הגדה של פסח לריטב"א

טור סי' תע"ב

ב"י סי' תע"ב

לבוש סי' תע"ב סט"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ד

ערוך השלחן סי' תע"ב סט"ו

מ"ב סי' תע"ב סקמ"ו

כוס לכל א' בפ"ע אם הוא רק לקטן שהגיע לחינוך או גם לקטן שלא הגיע לחינוך

חק יעקב סי' תע"ב סקכ"ז

ערוך השלחן סי' תע"ב סט"ו

לקטן יכול ליתן כוס קטן וא"צ לשתות אלא מעט

ערוך השלחן סי' תע"ב סט"ו

השקה מהן לבניו ולבני ביתו יצא והוא דשתי רובא דכסי

פסחים ק"ח ב'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

רי"ף פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)

העיטור עשרת הדברות הל' מצה

ומרור קל"ג א'

ש"מ דצריך כל א' לשתות רוב כוס

ראב"י פסחים סי' תקכ"ה

העיטור עשרת הדברות הל' מצה

ומרור קל"ג א'

משמע דלכתחילה א"צ להשקותם ויוצאים בשמיעה מבעה"ב

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"א

מייירי בכוס שיש בו כמה

שיעורים

ר"ן פסחים כ"ג א' (דפי הרי"ף)

מיירי שהי' לכל א' מב"ב כוס
והוא שפך לתוכן משלו
רא"ש פסחים פ"י סי' כ"א

צריך כל א' מב"ב לשותות רוב
רביעית מכוס בעה"ב
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

אחר ששתה מלא לוגמיו אפי'
מכוס שמחזיק רק רביעית
משקה ממנו לבניו ולב"ב
הקטנים

ב"י סי' תע"ב בשם ארחות חיים
בניו וב"ב הקטנים סגי במיעוט
כוס אבל א"צ כוס לכ"א
העיטור עשרת הדברות הלי מצה
ומרור קל"ג א'
כלבו סי' נ'

אליה רבא סי' תע"ב סק"ח
נהר שלום סי' תע"ב סק"ה
מ"ב סי' תע"ב סקמ"ז
שער הציון סי' תע"ב סקס"א

מותר לשותות בין כוס א' לכוס
ב' בלא ברכה אבל בין כוס ג'
לכוס ד' אסור לשותות
פסחים קי"ז ב'

הלכות רי"ץ גיאת הלי פסחים
בשם רב עמ"ס

האורה ח"א סי' פ"ט
סידור רש"י סי' שפ"ט
איסור והתר לרש"י סי' ל"ב
מחזור ויטרי הלי פסחים סי' ע"ג
ארחות חיים סדר ליל פסח ז'
מרדכי פסחים הסר בקצרה
טור סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ג סק"ו
שו"ע סי' תע"ג ס"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"א
מ"ב סי' תע"ג סקי"ב

בין כוס א' לב' ישתה דגורר
תאוות המאכל ויאכל מצה
לתאבון
ב"ח סי' תע"ג

פרי חדש סי' תע"ג ס"א
ערך השלחן סי' תע"ג סק"ה
נהר שלום סי' תע"ג סק"ג

בין כוס ראשון לשני לא ישתה
כדי שלא ישתכר וימנע מעשיית
הסדר

ארחות חיים סדר ליל פסח ח'
בשם הראב"ד
כלבו סי' נ'
ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"א
פרישה סי' תע"ג סק"ה
שו"ע סי' תע"ג ס"ג
לבוש סי' תע"ג ס"א
נהר שלום סי' תע"ג סק"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"א
מ"ב סי' תע"ג סקי"ד

משקין שאין משכרין מותר
לשותות בין כוס א' לב'
אליה רבא סי' תע"ג סק"ט
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"ג
מ"ב סי' תע"ג סקט"ז

מותר לשותות רק מים בין כוס
א' לב'
ערך השלחן סי' תע"ג ס"ז

אחר מציגת כוס שני אי שרי
לשותות
מלחמת ה' פסחים כ"ד א' (דפי
הרי"ף)

פרי חדש סי' תע"ג ס"א
ערך השלחן סי' תע"ג סק"ג

יכוין בברכת בפה"ג לפטור
כל מה שישתה שאם יצטרך
לשותות בין כוס א' לב' ויצטרך
לברך בפה"ג הוי כמוסיף על
הכוסות

טור סי' תע"ג בשם ראב"ה
ומהר"ם מרוטנבורג
חק יעקב סי' תע"ג סק"י
פרי חדש סי' תע"ג ס"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"ב

הא דנקט בין ג' לד' לא ישתה
ולא אמר בין א' לב' לא ישתה
משום דמילתא דלא שכיחא
לשותות כ"ב קודם סעודה

ארחות חיים סדר ליל פסח ח'
כלבו סי' נ'
ב"י סי' תע"ג

יכול לשותות כל כוס בכמה
פעמים שירצה רק שיכוין לכך
בברכה שלא יצטרך לברך שנית
ראב"ה סי' תקכ"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ד
ערך השלחן סי' תע"ט ס"ג
מ"ב סי' תע"ט סק"ו

אינו נראה כמוסיף על הכוסות
אלא כשמברך בפה"ג
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
טור סי' תע"ג

להרא"ש אי נראה כמוסיף על
הכוסות רק כשמברך
פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ב

נראה כמוסיף על הכוסות הוא
כששותה בהסיבה
קרנן נתנאל פסחים פ"י סי' כ'
אות ר'
פרי חדש סי' תע"ג ס"א

יכול לברך הטוב והמטיב כמה
פעמים שירצה ולא הוי כמוסיף
על הכוסות כשאינו מברך
בפה"ג

מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
טור סי' תע"ג

בעינן בכוס י' דברים שנאמרו
בכוס של ברכה
המנהיג הלי פסח סדר לילות
שלפסח

כוס ג' צריך שטיפה והדחה
בכוס א'
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
חיי אדם כלל ק"ל ס"י
שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ב

ערוך השלחן סי' תע"ט ס"א
מ"ב סי' תע"ט סק"א

א"צ לטטוף הכוס לכוס ב'
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
הטור סקט"ז
חק יעקב סי' תע"ג סקל"ד
אליה רבא סי' תע"ג סקל"ב
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ו
פרי חדש סי' תע"ג ס"ז
חיי אדם כלל ק"ל ס"י
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ט
מ"ב סי' תע"ג סקס"ח

מברכין בפח"ג על כל כוס

הל' רי"ץ גיאת הל' פסחים בשם
רב נטרונאי גאון ורב שריא גאון
רי"ף פסחים כ"ד א' (דפי הרי"ף)
האורה ח"א סי' פ"ח
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

המנהגות לרבינו אשר מלוניל
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרוז קל"ג א'
שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח ז'
כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים הסדר בקצרה
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד בשם הרי"ף
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'
שלטי הגבורים פסחים כ"ד א'
(דפי הרי"ף) אות א'
שלטי הגבורים פסחים כ"ד א'
(דפי הרי"ף) לשון ריא"ז
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
ערוך השלחן סי' תע"ד ס"ב

מברך בפח"ג על כוס ראשון
ופוטר כל שתייתו עד בהמ"ז
ומברך בפח"ג על כוס בהמ"ז
וא"צ לברך על כוס ד'
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
בשם רב עמרם ובשם רב
כהן צדק ורב יוסף בר מארי

המאור הקטן פסחים כ"ג ב' (פי
הרי"ף)

העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרוז קל"ג ב' בשם רב כהן צדק
ורב יוסף בר מר עמרם
שבלי הלקט סי' רי"ח

שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ד
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
הגדה של פסח לריטב"א
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד בשם
הרמב"ם ותוס' והרא"ש
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

שלטי הגבורים פסחים כ"ד א'
(דפי הרי"ף) אות א'
שו"ע הגר"ז סי' תע"ד ס"א
ערוך השלחן סי' תע"ד ס"א
מ"ב סי' תע"ד סק"א

מברך בפח"ג על כל כוס כי
אחר קידוש אסור בשתי' עד
אחר הגדה וכן כשמברך בהמ"ז
אסור לשתות וכשאומר הלל
אסור לשתות

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
בשם רב שריא ורב האי
רי"ף פסחים כ"ד א' (דפי הרי"ף)
האורה ח"א סי' פ"ח
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

המנהגות לרבינו אשר מלוניל
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרוז קל"ג א'
רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ד
כלבו סי' נ'

מ"ב סי' תע"ד סק"ד

והא מותר לשתות בין כוס א'
לב' וא"כ יכול לשתות באמירת
ההגדה
המאור הקטן פסחים כ"ג ב' (דפי
הרי"ף)

אחר שמוזג כוס ב' לספר עליו
ביצי"מ אינו בדין שימוזג כוס
אחר וישתה

מלחמת ה' פסחים כ"ד א' (דפי
הרי"ף)

ר"ן פסחים כ"ד א' (דפי הרי"ף)

ברכת אשר גאלנו מפסיקתו
משתי' בעל כרחו

ר"ן פסחים כ"ד א' (דפי הרי"ף)

מברך בפח"ג על כל כוס כי כל
כוס מצוה בפ"ע

רי"ף פסחים כ"ד א' (דפי הרי"ף)

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ד

שו"ע הגר"ז סי' תע"ד ס"ב

מ"ב סי' תע"ד סק"ד

והא מצוה אינה מזקקת ברכה
כל דליכא היסח הדעת

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ד

שלטי הגבורים פסחים כ"ד א'
(דפי הרי"ף) אות ב'

קריאת ההגדה אינה הפסק
לבפח"ג דהוי כברכת הרעם
בסעודה שאינה הפסק וכן
כשמברך על דברים הבאים
בסעודה שלא מחמת הסעודה
לא חשיבא הך ברכה הפסק
וכן חברים שחלכו לביהכ"ג
והשאירו שם זקן לא הוי הפסק
מלחמת ה' פסחים כ"ג ב' (דפי
הרי"ף)

העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרוז קל"ג ב'

שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה

שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ד

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

ר"ן פסחים כ"ד א' (דפי הרי"ף)

שלטי הגבורים פסחים כ"ד א'
(דפי הרי"ף) אות ב'

כ' הרי"ף דמברכין בתר תרי כסי קמאי ובתר תרי כסי בתראי

ר"ף פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף) המאור הקטן פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)

שבלי הלקט סי' רי"ח

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' ר"ב

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ד

ארחות חיים סדר ליל פסח ל"ד כלבו סי' נ'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אהל מועד שער הפסח דרך ה' נתיב ו'

למה מברך על הגפן אחר כוס ב' הא פוטר יין שבתוך המזון המאור הקטן פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ד

ד' הרי"ף אינם אלא במי שאין לו אלא ד' כוסות בלבד

המאור הקטן פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ד

ארחות חיים סדר ליל פסח ל"ד כלבו סי' נ'

שלטי הגבורים פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף) אות ג'

מברכין על הגפן על כוס ג' וד' הלכות רי"ף גיאת הל' פסחים

מברך על הגפן אחר כוס ראשון שלישי ורביעי

האורה ח"א סי' פ"ט

סידור רש"י סי' שפ"ח

איסור והתר לרש"י סי' מ"א

מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"ב

ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

הרוקח סי' רפ"ג

שבלי הלקט סי' רי"ח בשם רבינו שלמה ורבינו ישעי'

מלחמת ה' פסחים כ"ד א' (דפי הרי"ף)

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י סי' ל"ה

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ד

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה' ובשם רבינו יונה

הגדה של פסח לריטב"א

אהל מועד שער הפסח דרך ה' נתיב ו'

ר"ן פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)

שלטי הגבורים פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף) אות ב'

שלטי הגבורים פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף) לשון ריא"ז

שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג בשם ר"ת

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

שו"ע הגר"ז סי' תע"ד ס"ג

ערוך השלחן סי' תע"ד ס"ב

אינו מברך על הגפן עד אחר כולן כיון דיתבי ודעת' למיטת' ד' כוסות

הלכות רי"ף גיאת הל' פסחים בשם רב שרירא ורב האי

האורה ח"א סי' פ"ח

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ב

י"א דטעמא דמברכין על הגפן בתר כולחו משום דכסי קמאי

ברכת המזון פוטרין

שבלי הלקט סי' רי"ח

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' ר"ב

ברכת המזון אינה פוטרת ברכת מעין ג' על הכוסות

שקודים סעודה

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' ר"ב

מדאמרין בשבתות וי"ט דיין שלפני המזון פוטר יין שבתוך המזון אע"ג דמברך על הפת לא חשיבא הפסק א"כ ה"ה שהגדה אינה הפסק שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י סי' ל"ה

ראיית הרי"ף לברך על כל כוס מדאמרין כל חדא וחדא מיעוה באפי נפשה כיון שאינו מברך אקב"ו אין כאן עניין למיעוה והברכה היא על ההנאה ועל ההנאה כבר בירך

שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י סי' ל"ה

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' ר"ב

אם צריך לברך לפני כל כוס מפני שמעווה באפי נפשי' הוא למה אינו מברך אחרי כל כוס שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' ר"ב

כיון דמברכין על כוס שני משום דהגדה הוי הפסק א"כ מיד שהתחיל הגדה לא ישתה כיון דצריך לחזור ולברך והוי כמוסיף על הכוסות שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

רק אחר כוס ד' מברכין על הגפן

הלכות רי"ף גיאת הל' פסחים בשם רב האי גאון

רי"ף פסחים כ"ד א' (דפי הרי"ף) האורה ח"א סי' פ"ח

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז בשם רבינו שמשון

המאור הקטן פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)

המנהגות לרבינו אשר מלוניל ראב"ד תשובות ופסקים סי' קי"ב

השגות הראב"ד פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף) אות א'

העיסור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ג ב'

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו	מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז	שיירי כנסת הגדולה הגהות
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח	אם רוצה לשתות אחר כוס	הטור סי' תע"ג סק"א
ארחות חיים סדר ליל פסח ל"ד	ראשון לא יברך אחרייו על הגפן	הג"ה סי' תע"ג ס"א
כלבו סי' נ'	אלא אחר שתייתו	חק יעקב סי' תע"ג סק"ח
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד	מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז	פרי חדש סי' תע"ג ס"א
שלטי הגבורים פסחים כ"ד ב'	המנהיג הל' פסח סדר לילות	לבוש סי' תע"ג ס"א
(דפי הרי"ף) אות ב'	שלפסח	חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
כוס ראשון שלישי ורביעי אין	בעה"ב לא ימזוג בעצמו אלא	שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"א
דעתו לשתות אחריהם ולכך	אחר ימזוג דרך כבוד	ערוך השלחן סי' תע"ג ס"א
צריך לברך אחריהם	פרישה סי' תע"ג סק"א	נוהגין למזוג בעצמו
האורה ח"א סי' פ"ט		ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ו

קערה

מביאין ג' מצות

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

ג' מצות מברך באחת המוציא
ובאחת על אכילת מצה ובעיעה
לאפיקומן ואחת לכריכה כהלל
ואין נכון להניח השלישית
שלימה

שו"ת רש"י סי' רצ"ט

האורה ח"ב סי' מ"ז

סידור רש"י סי' קל"ה

איסור והתר לרש"י סי' ל"ה

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ג

ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה

המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח בשם רב עמרם גאון ורב
יוסף טוב עלם וכן מנהג ספרד
ופרובינצא ורוב צרפת

המנהגות לרבינו אשר מלוניל

פסקי רבינו יחיאל מפרי"ש
הוראות רבני צרפת סי' ו'

שבלי הלקט סי' רי"ח

ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ז

טור סי' תע"ה

ב"י סי' תע"ה

ב"ח סי' תע"ה

נהגו לעשות ג' מצות כדי
שכשפורס א' ישארו ב' שלימות
ללחם משנה ככל יו"ט

מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס'
בשם תשובות הגאונים ורבינו
יוסף טוב עלם ורש"י ורבינו
משולם

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ב

רא"ש פסחים פ"י סי' ל'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד בשם תוס'
ב"י סי' תע"ה

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ח

להידור מצוה יהיו כל הג' מצות
שלימות אף שפורס השני' קודם
הגדה

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

בירושלמי פ' ע"פ מבואר דלא
בעינן כי אם ב' מצות

אור זרוע ח"ב הל' פסחים סי'
רנ"ב

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ח

הלכתא דלחם עוני אתא לגרע
לחדא מתרי ככרות ואוקמה
אפרוסה

רי"ף פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ו
רא"ש פסחים פ"י סי' ל'

די בשלימה אחת ופרוסה

מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס'
בשם ר"ח ובשם רב יהודאי
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד בשם הרי"ף
והרמב"ם

טור סי' תע"ה

ב"י סי' תע"ה

אנשי בבל כשחל בשבת מביאין
ג' מצות וכשחל בחול מביאין
ב' מצות

טור סי' תע"ה

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ח

אנשי א"י בין בחול בין בשבת
מביאין ב' מצות

טור סי' תע"ה

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ח

נהגו באשכנז ובערפת לעשות
ג' מצות של מצוה מעשרון א'
זכר ללחמי תודה דיוצא מבית
האסורין מביא תודה

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ג

המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ב
רא"ש פסחים פ"י סי' ל'

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

מרדכי פסחים סדר של פסח

טור סי' תע"ה

ב"י סי' תע"ה

הג"ה סי' תע"ה ס"ז

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ח

בג' המצות של מצוה עושין
סימן לידע איזו ראשונה איזו
שני' איזו שלישית
האורה ח"א סי' צ'

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ד

רא"ש פסחים פ"י סי' ל'

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

מרדכי פסחים סדר של פסח

טור סי' תע"ה

ב"י סי' תע"ה

הג"ה סי' תע"ה ס"ז

אין לעשות אותיות לסימן
דאסור לשברן ביו"ט

חק יעקב סי' תע"ה סקכ"ה

מ"ב סי' תע"ה סקמ"ז

צריך לאפותן על הסדר

ב"י סי' תע"ה

דרכי משה סי' תע"ה סק"ד

פרישה סי' תע"ה

הג"ה סי' תע"ה ס"ז

יבדוק שהמצות בקערה מונחות
בסדר הראשונה למעלה ואחריה
השני' ואחריה השלישית

מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח

החליף אחת בחברתה לא עיכב
טור סי' תע"ה

אין להקפיד איזו מצה ראשונה
ואיזו שני' ואיזו שלישית

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

מצה שני' תהיה יותר גדולה משום שצריך לאכול ממנה ב' בזיתים א' למצה וא' לאפיקומן שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

יסדר הקערה שהכרפס קרוב לו ביותר והחומץ אצלו ואחריו המצה ואחר מצה מרור וחרוסת ואחרים הזורע והביצה

הג"ה סי' תע"ג ס"ד

לבוש סי' תע"ג ס"ה

חק יעקב סי' תע"ג סקט"ז

אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ב

פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ו

ערוך השלחן סי' תע"ג סי"א

מ"ב סי' תע"ג סקכ"ד, כ"ה, כ"ו

יניח בקערה ג' מצות ויכסם ככל שזיו"ט ועליהם הזרוע מימין וביצה משמאל מרור לברכה באמצע חרוסת תחת הזרוע כרפס תחת הביצה מרור לכריכה באמצע

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

מרור וחרוסת וב' תבשילין אי איכא בהו משום אין מעבירין על המצוות

חק יעקב סי' תע"ג סקט"ז

פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ו

מ"ב סי' תע"ג סקכ"ו

ירקות וחרוסת אי מניחין בקערה א' עם המצות אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ב

מי מלח יניח על השלחן

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

סדר הקערה אינו מעכב

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

יש בקערה קליות ואגוזים ומיני מגדים ופירות לשדל בהם התינוקות להפיג שינה מעליהם וישאלו

שבלי הלקט סי' רי"ח

אליה רבא סי' תע"ג סקי"ט

יש בקערה דג וביצה ביצה משום זיו ודג משום לזייתן שבלי הלקט סי' רי"ח בשם רב עמרם גאון

מביאין הקערה קודם קידוש מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

מביאין הקערה אחר קידוש תוס' פסחים קי"ד א' ד"ה הביאו לפניו (א)

טור סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ד

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ה

אחר נטילה לטיבול א' מביאין לפניו קערה ובה ג' מצות וירקות וב' תבשילים

רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"א

סידור רש"י סי' שפ"ג

איסור והתר לרש"י סי' ל"ח מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ט ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה שבלי הלקט סי' רי"ח ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב, י"ג

כלבו סי' נ'

לבוש סי' תע"ג ס"ד

אחר הכרפס מביאין מצה וחזרת וחרוסת וב' תבשילין הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים רש"י פסחים קי"ד א' ד"ה הביאו לפניו

רשב"ם פסחים קי"ד א' ד"ה הביאו לפניו

העיטור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ג ד'

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אהל מועד שער הפסח דרך ה' נתיב ח'

ר"ן פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)

מביאין לפני בעה"ב אבל למסובין א"צ

רי"ף פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)

רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה מצה לפני כל א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ט

שו"ע סי' תע"ג ס"ד

מ"ב סי' תע"ג סקי"ז

ב' תבשילין

לוקחין ב' מיני בשר צלי ומבושל צלי נגד פסח מבושל נגד חגיגה

רי"ף פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)

רשב"ם פסחים קי"ד ב' ד"ה שני מיני בשר

תוס' פסחים קי"ד ב' ד"ה שני מיני בשר

הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה פ"ח אות ב'

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ג

ב"ח סי' תע"ג

ב' מיני בשר שניהם מבושלים

תוס' פסחים קי"ד ב' ד"ה שני מיני בשר

ב' מיני בשר א' צלי וא' מבושל
שבלי הלקט סי' רי"ח

ב' מיני בשר אפי' שניהם צלויים שניהם מבושלים

ב"י סי' תע"ג

ב"ח סי' תע"ג

למה נהגו להקל נגד כל הגדולים שפסקו דבעינן ב' מיני בשר

ב"ח סי' תע"ג

מדאמרין דרבא מהדר אסילקא וארוזא אלמא דא"צ בשר פרי חדש סי' תע"ג ס"ד נהר שלום סי' תע"ג סק"ד

בעינן א' מהתבשילים בשר דרבינא דהוא בתרא אמר גרמא ובישולא

פרי חדש סי' תע"ג ס"ד

נהר שלום סי' תע"ג סק"ד

הא דאמר רבינא גרמא ובישולא לא בא לומר דבעינן בשר אלא דאפ"ה מיקרי ב' תבשילין נהר שלום סי' תע"ג סק"ד

מדאמר רבא בסתמא בשר א"צ להגביה ש"מ דמביאין תבשיל בשר

פרי חדש סי' תע"ג ס"ד

נהר שלום סי' תע"ג סק"ד

מנהגנו ליקח זרוע וביצה לב' תבשילין

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב המנהגות לרבינו אשר מלוניל כלבו סי' נ'

שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ג לבוש סי' תע"ג ס"ה

ט"ז סי' תע"ג סק"ד

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ג חיי אדם כלל ק"ל ס"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"כ

מ"ב סי' תע"ג סקכ"ג

נהגו בזרוע רמז לזבזרוע נטוי' המנהיג הל' פסח סדר לילות של פסח

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו ארחות חיים סדר ליל פסח י"ד

כלבו סי' נ'

טור סי' תע"ג

ב"י סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ד

לבוש סי' תע"ג ס"ה

ט"ז סי' תע"ג סק"ד

פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ז

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"כ

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ט

מ"ב סי' תע"ג סקכ"ז

נהגו בזרוע כרבינא דאמר גרמא ובישולא העיטור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ג ג'

נהגו בביצה דבעא רחמנא עלן לאצולן

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב המנהגות לרבינו אשר מלוניל כלבו סי' נ'

שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ג

לבוש סי' תע"ג ס"ה

ט"ז סי' תע"ג סק"ד

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ג

חיי אדם כלל ק"ל ס"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"כ

מ"ב סי' תע"ג סקכ"ג

נהגו בביצה זכר לאבילות בית המקדש

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ד כלבו סי' נ'

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ג

פרישה סי' תע"ג סק"ז

לבוש סי' תע"ג ס"ה

ט"ז סי' תע"ג סק"ד

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ג

מ"ב סי' תע"ג סקכ"ג

נהגו בביצה לפי שהיא קלה להתבשל

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ד כלבו סי' נ'

ב"י סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ג סק"ז

נהגו בביצה כחזקי' דאמר דג וביצה

העיטור עשרת הדברות הל' מצה

ומרור קל"ג ג'

מי שאין לו זרוע יקח שאר בשר
אף בלא עצם

פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ז

מ"ב סי' תע"ג סקכ"ז

קשה להשיג מזרוע של בהמה
ונוטלין בשר על עצם
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ט

נהגו קצת ליקח מפרקת של
עוף עם בשר שעליו ואין לו
שום טעם

פמ"ג ס' תע"ג א"א סק"ז

עצם בלא בשר לא מיקרי
תבשיל וע"כ צריך שיהי' מעט
בשר על העצם

דרכי משה סי' תע"ג סק"ג

מג"א סי' תע"ג סק"ז

אליה רבא סי' תע"ג סק"כ
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ב
מ"ב סי' תע"ג סקכ"ז

נהגו לצלות הזרוע

המנהגות לרבינו אשר מלוניל
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ד

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ג

אין צולין הזרוע בשפוד של
ברזל אלא או בשפוד של עץ
או בגחלים זכר לפסח
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ד
כלבו סי' נ'

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ד

לבוש סי' תע"ג ס"ה

מג"א סי' תע"ג סק"ח

פרי חדש סי' תע"ג סק"ד

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"א

מ"ב סי' תע"ג סקכ"ט

כיון דפסח צלוי על גחלים
כשר בדיעבד צולים הזרוע על
גחלים

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ד

אין מחזרין אחר שפוד של רימון
דטורה הוא לחזר אחריו
מג"א סי' תע"ג סק"ח

אין לחוש לצלות דווקא על
גחלים

דרכי משה סי' תע"ג סק"ב

נהגו לצלות הביצה זכר לחגיגה
הנאכלתצלי

המנהגות לרבינו אשר מלוניל

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
הג"ה סי' תע"ג ס"ד

פרי חדש סי' תע"ג ס"ד

הביצה תהי' מבושלת

שו"ע אר"ח סי' תע"ג ס"ד

ביצה עושים בין צלוי' בין
מבושלת

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"א

כיון שצולים הזרוע אסור לאכול
בין בלילה ראשון בין בלילה ב'
אפי' במקום שנהגו לאכול צלי
כיון שהוא זכר לפסח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

מג"א סי' תע"ג סק"ח

חק יעקב סי' תע"ג סקי"ז

אליה רבא סי' תע"ג סקכ"א

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"א

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ט

מ"ב סי' תע"ג סקל"ב

יצלם מבעו"י כיון דלא נהגו
לאוכלם ביו"ט ראשון הוי צלי'
שלא לעורר יו"ט

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ג

ב"ח סי' תע"ג

מג"א סי' תע"ג סק"ח

חק יעקב סי' תע"ג סקי"ז

אליה רבא סי' תע"ג סקכ"א

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ג
חיי אדם כלל ק"ל ס"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"א

מ"ב סי' תע"ג סקל"ב

כשחל ע"פ בשבת יצלה הזרוע
בע"ש

פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ח

אם שכח לצלות מעיו"ט יצלה
ביו"ט ויאכלו למחר

דרכי משה סי' תע"ג סק"ג

מג"א סי' תע"ג סק"ח

חק יעקב סי' תע"ג סקי"ז

חיי אדם כלל ק"ל ס"ו

מ"ב סי' תע"ג סקל"ב

אם אינו רוצה לאכול הביצה
עד ליל ב' אסור לצלותה בליל
יו"ט א'

מג"א סי' תע"ג סק"ח

מ"ב סי' תע"ג סקל"ב

מנהג אשכנז שצולין הזרוע
והביצה לפי שאין אוכלין אותן
ב"ח סי' תע"ג

מנהג זר הוא בעיני והוא נגד
מנהג התלמוד

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

ב"ח סי' תע"ג

הבשר והביצה יבשלים ויאכלם
אחר הכריכה

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

ב"ח סי' תע"ג

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
הטור סק"ח

מג"א סי' תע"ג סק"ח

אליה רבא סי' תע"ג סקכ"א

אליה זוטא סי' תע"ג סק"ז

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ג

פרי חדש סי' תע"ג ס"ד

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ט

<p>אם צריך לאכול התבשילין היה צריך לאכלן על השובע כפסח שנאכל על השובע פרי חדש סי' תע"ג ס"ד</p>	<p>נתפשט המנהג לעלות התבשילין לפי שסבורין שיצריך דווקא זרוע וזולתו מעכב ולפיכך שומרים אותו לליל ב' וכדי שלא יבואו לאכלו צולין אותו</p>	<p>ב' תבשילין א' זכר לפסח וא' זכר להגיגה פסחים קי"ד ב' רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"א הרוקח סי' רפ"ג</p>
<p>מהא דאמר מצה ומרור לפני כל א' ולא אמר ב' תבשילין לכל א' ש"מ דאין אוכלין התבשילין פרי חדש סי' תע"ג ס"ד</p>	<p>שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח לזרוק הזרוע הוא ביזוי מצווה ומצווה להניחו לתוך הצלי שיצולין ליו"ט חיי אדם כלל ק"ל ס"ו מ"ב סי' תע"ג סקל"ב</p>	<p>ב' תבשילין אית דאמרי כנגד משה ואהרן הרוקח סי' רפ"ג חק יעקב סי' תע"ג סקט"ו אליה רבא סי' תע"ג סק"י</p>

חרוסת

חרוסת שאמרו מיני ירקות
כתושים יחד ושמו חרוסת
בלשון ארמי

סידור רש"י סי' שפ"ג
איסור והתר לרש"י סי' ל"ח
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ'
הרוקח סי' רפ"ג בשם ירושלמי
שבלי הלקט סי' רי"ח
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

חרוסת לשון חרסית ע"ש
הלבניה שנעשית מחרסים
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
פרישה סי' תע"ג סק"ז
אליה רבא סי' תע"ג סק"ט
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"יז

צריך לסמוכיה זכר לטיט
פסחים קט"ז א'
רש"י פסחים קט"ז א' ד"ה צריך
רשב"ם פסחים קט"ז א' ד"ה
וצריך

הלכות רי"ן גיאת הל' פסחים
רי"ף פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
האורה ח"א סי' פ"ז

סידור רש"י סי' שפ"ג
איסור והתר לרש"י סי' ל"ח
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ'
שבלי הלקט סי' רי"ח

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח ט'
כלבו סי' נ'

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ד'

טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
הג"ה סי' תע"ג ס"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ה

צריך לקהוייה בתפוחים חמוצים
זכר לתפוח
ראב"י פסחים סי' תקכ"ה

שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח ט'
כלבו סי' נ'

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
פרי חדש סי' תע"ג ס"ה

צריך לקהויי אם הוא זכר
לתפוח או זכר לזימורו זכר
ב"י סי' תע"ג
ב"ח סי' תע"ג
פרי חדש סי' תע"ג ס"ה

נותן בה תפוחים ע"ש תחת
התפוח
תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה צריך
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ז אות ט'
ב"ח סי' תע"ג
הג"ה סי' תע"ג ס"ה

לבוש סי' תע"ג ס"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ב
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז

נותן בה אגוזים ע"ש אל גינת
אגוז ירדתי

תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה צריך
ראב"י פסחים סי' תקכ"ה
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ז אות ט'
ארחות חיים סדר ליל פסח ט'
כלבו סי' נ'

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
ב"ח סי' תע"ג

הג"ה סי' תע"ג ס"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ב

ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז

נותן בה תמרים ע"ש אעלה
בתמר

תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה צריך
ארחות חיים סדר ליל פסח ט'
כלבו סי' נ'
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ב"ח סי' תע"ג
פרי חדש סי' תע"ג ס"ה

ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז
נותן בה תאנים ע"ש התאנה
הנטה פגיה
תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה צריך
ראב"י פסחים סי' תקכ"ה
ארחות חיים סדר ליל פסח ט'

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ז אות ט'
טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
ב"ח סי' תע"ג
הג"ה סי' תע"ג ס"ה

לבוש סי' תע"ג ס"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ב
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז

נותן בה שקדים ע"ש ששקד
הקב"ה על הקץ

תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה צריך
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ב
הג"ה סי' תע"ג ס"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ה

פרי חדש סי' תע"ג ס"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ב
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז

נותן בה רימונים ע"ש הנעז
הרימונים
תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה צריך
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

דרכי משה סי' תע"ב סק"ב
 ב"ח סי' תע"ב
 הג"ה סי' תע"ג ס"ה
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ב
 ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז

נותן בה צימוקים

ארחות חיים סדר ליל פסח ט'
 כלבו סי' נ'
 אהל מועד שער הפסח דרך ה'
 נתיב ד'
 פרי חדש סי' תע"ג ס"ה

נותן בה אגוזים שמלבנין אותה
 ארחות חיים סדר ליל פסח ט'

נותנין בה תבלין וזכר לתבן כגון
 קנמון וסונבל שדומין לתבן
 רי"ף פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
 האורה ח"א סי' פ"ז

סידור רש"י סי' שפ"ג
 מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ'
 ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
 שבלי הלקט סי' רי"ח
 ארחות חיים סדר ליל פסח ט'
 מרדכי פסחים הסדר בקצרה
 רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
 נתיב ד'

טור סי' תע"ג

ב"י סי' תע"ג

הג"ה סי' תע"ג ס"ה

לבוש סי' תע"ג ס"ה

מג"א סי' תע"ג סקי"ז

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ג

ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז

מ"ב סי' תע"ג סק"נ

לא ידוך התבלין היטב כדי
 שיהיו ארוכין

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ז

אליה רבא סי' תע"ג סקי"ט

שער הציון סי' תע"ג סקס"ח

יש משימין בה חומר או גרירת
 לבינה זכר לטיט

שבלי הלקט סי' רי"ח

ארחות חיים סדר ליל פסח ט'

סימן לדברים שנותנים בחרוסת
 בחרוסת אב"ן וחרוסת ע"ץ
 ר"ת אפ"ל ביר"ן ניס"ן אינגב"ר
 צימרינ"ד

אליה רבא סי' תע"ג סקי"ט

פמ"ג סי' תע"ג א"א סקי"ז

אמרינן בירושלמי ר' לוי אמר
 צריך שתהא עבה זכר לטיט
 אית דאמרי צריכה שתהא רכה
 זכר לדם

הרוקח סי' רפ"ג

הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
 פ"ז אות ט'

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
 ארחות חיים סדר ליל פסח ט'

כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

כשמביאין החרוסת יהי' עב
 זכר לטיט וכשרוצה לטבול בו
 יערבנו שיהא דק זכר לדם

תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה צריך
 ארחות חיים סדר ליל פסח ט'

כלבו סי' נ'

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
 הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה

פ"ז אות ט'

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ג

ב"י סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ג סק"ז

לבוש סי' תע"ג ס"ה

חיי אדם כלל ק"ל ס"ד

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ב

ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז

מ"ב סי' תע"ג סקמ"ח

כשחל בשבת יערב יין בחרוסת
 מע"ש

ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז

מ"ב סי' תע"ג סקמ"ח

כשחל בשבת יתן בה יין מע"ש
 ובשבת יערב

ארחות חיים סדר ליל פסח ט'

כלבו סי' נ'

מג"א סי' תע"ג סקט"ז

כשחל בשבת יערב מעט יין
 בחרוסת בע"ש וכשרוצה לטבול
 יוסיף בו יין

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ב

כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות
 הטור סקי"ג

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ו

כשחל בשבת יתן יין בכלי
 ואח"כ יתן לתוכו החרוסת
 מג"א סי' תע"ג סקט"ז

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ו

אליה רבא סי' תע"ג סקי"ח

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ד

ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ז

יעשה החרוסת בעיז"ט ואם
 שכח מותר לעשותו ביו"ט

מ"ב סי' תע"ג סקמ"ז

כשחל במו"ש יעשה החרוסת
 מע"ש ואם רוצה לעשות במו"ש
 הרשות בידו

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ה

סדר

נהגו לערוך שלחן מבעוד יום
לצורך יו"ט

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ה
רא"ש פסחים פ"י הלכות פסחים
בקצרה

טור סי' תע"ב
שו"ע סי' תע"ב ס"א
לבוש סי' תע"ב ס"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"א
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ב

יסדר שלחנו בכלים נאים כפי
יכלתו

טור סי' תע"ב
לבוש סי' תע"ב ס"ב
שו"ע סי' תע"ב ס"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ו
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ג
מ"ב סי' תע"ב סק"ו

הטעם לפי שחייב אדם להראות
עצמו כאילו הוא יצא ממצרים
ב"ח סי' תע"ב

שימוש במשכונות של גויים
אליה רבא סי' תע"ב סק"ב
מג"א סי' תע"ב סק"ב
חק יעקב סי' תע"ב סק"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ו
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ג
מ"ב סי' תע"ב סק"ו

לא מצי אכיל בערב פסח קודם
שתחשך

תוס' פסחים צ"ט ב' ד"ה עד
שתחשך
מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
רא"ש פסחים פ"י הלכות פסחים
בקצרה
אהל מועד שער הפסח דרך ה'

נתיב א'

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ב
ב"י סי' תע"ב בשם הרא"ש

אמרינן בירושלמי פסח מצה
ומרור אוכלין בבת אחת
מאימתי אוכלין משתחשך
מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
רא"ש פסחים פ"י הלכות פסחים
בקצרה

ב"י סי' תע"ב בשם הרא"ש
תנן הפסח אינו נאכל אלא
בלילה ומצה אתקש לפסח
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ב

לבוש סי' תע"ב ס"א
ט"ז סי' תע"ב סק"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ב
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"א

אין מצוות מצה ומרור אלא
בלילה ממש וגם ד' כוסות
בעינן בלילה ממש דאמצוות
מצה ומרור שייכי

תרומת הדשן סי' קל"ז
ב"י סי' תע"ב בשם תה"ד
דרכי משה סי' תע"ב בשם

תרומת הדשן
דרישה סי' תע"ב סק"א
לבוש סי' תע"ב ס"א
ט"ז סי' תע"ב סק"א
מג"א סי' תע"ב סק"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ב
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"א
מ"ב סי' תע"ב סק"ד

לא יתחיל קידוש קודם שתחשך
שו"ע סי' תע"ב ס"א

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"ב
מ"ב סי' תע"ב סק"ד

חוטפין מצה בלילי פסחים
בשביל תינוקות שלא יישנו
פסחים ק"ט א'
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
חק יעקב סי' תע"ב סק"ב

חוטפין מצה ממהרים לאכול
רש"י פסחים ק"ט א' ד"ה חוטפין
רשב"ם פסחים ק"ט א' ד"ה
חוטפין
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"א
חוטפין מצה זה מיד זה
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ג

חוטפין מצה גוזלין מצה
מהתינוקות שלא יאכלו ויישנו
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

חוטפין מצה כשמגביהין
הקערה מן השלחן עם המצה
רש"י פסחים ק"ט א' ד"ה חוטפין
רשב"ם פסחים ק"ט א' ד"ה
חוטפין

רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ג
מרדכי פסחים תוספות מערבי
פסחים

הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ז אות א'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ב

מתחילין הסדר מיד כשתחשך
כדי שלא יישנו התינוקות
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ב

שו"ע סי' תע"ב ס"א
לבוש סי' תע"ב ס"א

קליות פי' ראב"ן שהן פרי
עץ ארז כעין אגוזים קטנים
ומחלקים לתינוקות לשחק בהן
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
אליה רבא סי' תע"ג סק"ט

מניחין לתינוקות לגנוב
האפיקומן שעי"ז לא יישנו
ויתעוררו לשאול

חק יעקב סי' תע"ב סק"ב
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ב

אין ליתן שום מצה על השלחן
עד אחר ההגדה

מג"א סי' תע"ג סקכ"ו

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ח

פמ"ג סי' תע"ג א"א סקכ"ו

מ"ב סי' תע"ג סקס"ו

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
רא"ש פסחים פ"י סי' כ"א
טור סי' תע"ב

שו"ע סי' תע"ב סט"ז

לבוש סי' תע"ב סט"ז

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סל"א

קליות מאשתקד משום איסור
חדש

רש"י פסחים ק"ט א' ד"ה קליות

רשב"ם פסחים ק"ט א' ד"ה
קליות

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

אליה רבא סי' תע"ג סק"ט

חק יעקב סי' תע"ב סק"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ב ס"א
ערוך השלחן סי' תע"ב ס"ב
מ"ב סי' תע"ב סק"ג

לא יתן לתינוקות לאכול הרבה
קודם הסדר

שו"ע הגר"ז סי' תע"ב סכ"ג
שעה"צ סי' תע"ב סק"ב

מחלקין קליות ואגוזים
לתינוקות כדי שישאלו

פסחים ק"ט א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

רי"ף פסחים כ"ג ב' (דפי הרי"ף)

רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ג

קדש

שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

בעה"ב לא יטול ידיו קודם
קידוש אבל ב"ב יטלו ידיהם
קודם קידוש
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ד
פרי חדש סי' תע"ג ס"א

יטול ידיו קודם קידוש ומברך
ענט"י ואין כאן משום גסי הרוח
דנטילה זו באה משום שרוצה
לטבל אחר קידוש וקידוש לא
הוי הפסק
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ו
טור סי' תע"ג
נהר שלום סי' תע"ג סק"ב

אם ברור לו שנגע בטינוף או
שעשה צרכיו קודם קידוש צריך
ליטול ידיו בברכה
ראב"י"ה פסחים סי' תקכ"ה
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה

נוהגים לבדוק נקבים קודם
קידוש כדי שיתחייבו בנטילה
בברכה
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
הגדה של פסח לריטב"א

קודם קידוש יסך רגליו וישפשף
כדי שיתחייב בנט"י ויטול ידיו
ולא יברך ענט"י
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
ב"ח סי' תע"ג
דרישה סי' תע"ג סק"ד
כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
הטור סק"ט
מג"א סי' תע"ג סק"ג
אליה זוטא סי' תע"ג סק"א

בפסח שיש הפסק גדול לא
יטול ידיו קודם קידוש
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ד

מה הפסק גדול יש בקידוש
דפסח יותר משאר שבתות
וי"ט
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ד

מ"ש המרדכי דאם יטול ידיו
קודם קידוש יצטרך ליטול
עוד פעם לצורך טיבול ראשון
למה לא תעלה לו נטילה קודם
קידוש לצורך טיבול
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ד

כוונת המרדכי דקידוש הוא
צורך סעודה לכך לא חשיב
הפסק בין נט"י לסעודה אבל
אין הקידוש צורך טיבול הלכך
הוי הפסק בין נט"י לטיבול
ב"ח סי' תע"ג
דרישה סי' תע"ג סק"ד

כוונת המרדכי דכיון דבעה"ב
מחלק הירק לב"ב בהכי מסיח
דעתו ולכן לא יטול קודם
קידוש
פר"ח סי' תע"ג ס"א

אם אין ידיו נקיות יטול מעט
הג"ה סי' תע"ג ס"א
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ו
מ"ב סי' תע"ג סק"ז

קודם קידוש יטול ידו אחת
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ג
שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה

כשבאין מבית הכנסת שוטפין
הכוסות ויושבין על השלחן
ומוזגין את היין ומקדשין
הרוקח סי' רפ"ג
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב
כלבו סי' נ'

אין נוטל ידיו קודם קידוש
האורה ח"א סי' צ'
סידור רש"י סי' שפ"ב
איסור והתר לרש"י סי' ל"ז
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז,
סי' ס"ח

ראב"י"ה פסחים סי' תקכ"ה
המנהיג הל' פסחים סדר לילות
שלפסח

המנהגות לרבינו אשר מלוניל
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ג
רא"ש פסחים פ"י הלכות פסחים
הסדר בקצרה

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
שלטי הגבורים פסחים כ"ה א'
(דפי הרי"ף) אות ג'

טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
ב"ח סי' תע"ג

הג"ה סי' תע"ג ס"א
ט"ז סי' תע"ג סק"א
מג"א סי' תע"ג סק"ג

חק יעקב סי' תע"ג סק"ז
עולת תמיד סי' תע"ג סק"א
אליה רבא סי' תע"ג סק"א
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ד
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ו
מ"ב סי' תע"ג סק"ו

עולת תמיד סי' תע"ג סק"א

הרוצה לקיים המנהג ליטול ידיו קודם קידוש בברכה יעשה צרכיו ויטול ידיים ויסמוך ע"ד הרא"ש לברך ענט"י לבוש סי' תע"ג ס"א

יטול ידיו קודם קידוש ולא יברך ענט"י ב"ח סי' תע"ג

למה יטול קודם קידוש הא אינו מברך כבשאר שבתות ט"ז סי' תע"ג סק"א

אם יראה א' שנוטל ידיו לא ידע שאינו מברך ויטול בברכה ט"ז סי' תע"ג סק"א שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ד ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ו

בעה"ב לא יטול ידיו קודם קידוש אבל ב"ב יטלו ידיהם קודם קידוש ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ד פרי חדש סי' תע"ג ס"א

מוזגין כוס ראשון ומברך על היין ואח"כ על היום ואח"כ זמן וכשחל בשבת אומר ויכולו ובפ"ג וקידוש היום וזמן ואם חל להיות במוצ"ש מברך יקנה"ז

הלכות רי"ץ גיאות הל' פסחים האורה ח"א סי' צ'. ח"ב סי' מ"ד. סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ב איסור והתר לרש"י סי' ל' מחזור ויטרי סי' ס"ה, סי' ס"ח ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

העיטור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ג ב' הרוקה סי' רפ"ג שבלי הלקט סי' רי"ח אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב כלבו סי' נ'

אהל מועד שער הפסח דרך ה' נתיב ח'

טור סי' תע"ג

ב"ח סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"א

עולת תמיד סי' תע"ג סק"א חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה ערוך השלחן סי' תע"ג ס"א

צריך לישוב בקידוש בעה"ב וכל המסובין

כנסת הגדולה הגהות הטור סי' תע"ג סק"א

פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ב

שו"ת אגרות משה אור"ח ה' סי' ט"ז

כשחל בשבת מקדש מעומד

כנסת הגדולה הגהות הטור סי' תע"ג סק"א

כשחל במוצ"ש אומר ההבדלה מיושב

לבוש סי' תע"ג ס"א

חק יעקב סי' תע"ג סק"ד

אליה רבא סי' תע"ג סק"ה

אליה זוטא סי' תע"ג סק"ב

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ב

שו"ע הגר"ז סי' תע"ז ס"ח

מ"ב סי' תע"ג סק"ג

כשחל במוצ"ש יש נוהגין לעמוד בהבדלה

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

שבח לברך שהחיינו מברך כשיזכור כל ז'

כנסת הגולה סי' תע"ג הגהות הטור ס"ק ב'

מג"א סי' תע"ג סק"א

חק יעקב סי' תע"ג סק"א

עולת תמיד סי' תע"ג סק"א

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ב

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"א

מ"ב סי' תע"ג סק"א

בירך שהחיינו בליל א' ולא בירך בליל ב' יברך כשזכור כל ז'

מג"א סי' תע"ג סק"ב

חק יעקב סי' תע"ג סק"א

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ב

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"א

מ"ב סי' תע"ג סק"א

כיון דתקנו לברך שהחיינו ביו"ט ב' משום דלא לית לזלזולי ב' א"כ כששכח דתו ליכא משום זלזול אמאי יחזור ויברך נהר שלום סי' תע"ג סק"א שער הציון סי' תע"ג סק"ג

שבח לומר זמן בליל א' ובליל ב' בירך זמן א"צ לברך עוד פעם זמן להשלמת לילה ראשונה

חק יעקב סי' תע"ג סק"א

אליה רבא סי' תע"ג סק"ג

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ב

מ"ב סי' תע"ג סק"א

שבח להבדיל ונזכר קודם שגמר הגדה ישלים עד גאל ישראל ויבדיל

האורה ח"א סי' צ'

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב

כלבו סי' נ'

דרכי משה סי' תע"ג סק"א

שו"ע סי' תע"ג ס"א

לבוש סי' תע"ג ס"א

אליה רבא סי' תע"ג סק"ז

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז

לא יבדיל באמצע ההגדה דנראה כמנסיף על הכוסות

חק יעקב סי' תע"ג סק"ה

פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ב

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז

מ"ב סי' תע"ג סק"ד

נזכר קודם שהתחיל הגדה
אימתי יבדיל
מ"ב סי' תע"ג סק"ד
שער הציון סי' תע"ג סק"ד
ביאה"ל סי' תע"ג ד"ה עד
שהתחיל
שכח להבדיל ונזכר אחר
שהתחיל הגדה יבדיל מייד
דרכי משה סי' תע"ג סק"א
נזכר שלא הבדיל מייד אחר
ששתה כוס ב' יבדיל מייד ואם
הי' בדעתו לשתות בסעודה
א"צ לברך בפה"ג ואם לאו
צריך לברך בפה"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז
שער הציון סי' תע"ג סקט"ו
נזכר באמצע הסעודה שלא
הבדיל יבדיל מייד כשנזכר
מג"א סי' תע"ג סק"ב
אליה רבא סי' תע"ג סק"ז
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז
מ"ב סי' תע"ג סק"ה
כשמבדיל בסעודה אם הי'
דעתו לשתות בסעודה א"צ
לברך בפה"ג ואם לא הי' דעתו
לשתות צריך לברך בפה"ג
מג"א סי' תע"ג סק"ב

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז
מ"ב סי' תע"ג סק"ה
לא ימתין להבדיל עד אחר כוס
ד' דא"א ב' קדושות על כוס א'
מג"א סי' תע"ג סק"ב
אם לאחר שאכל אפיקומן נזכר
שלא הבדיל יבדיל על כוס
בהמ"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז
מ"ב סי' תע"ג סק"ה
שכח להבדיל ונזכר אחר ששתה
כוס ג' אומר הלל והבדלה על
כוס א' כיון דא"א בעניין אחר
מג"א סי' תע"ג סק"ב
אליה רבא סי' תע"ג סק"ז
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז
מ"ב סי' תע"ג סק"ה
אם לא נזכר שלא הבדיל עד
אחר ששתה כוס ד' יבדיל על
כוס ה' ויברך בפה"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז
מ"ב סי' תע"ג סק"ה

אינו מברך שעשה ניסים לפי
שעתיד לאמרו בהגדה בברכת
אשר גאלנו
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח מנהג ב' ישיבות וכ"כ
רב עמרם גאון וכ"כ רבינו יוסף
טוב עלם
המנהגות לרבנו אשר מלוניל
העיסור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ד ב'
הרוקח סי' רפ"ג
שבלי הלקט סי' רי"ח
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח כ"א
כלבו סי' נ'
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'
טור סי' תע"ג
פרישה סי' תע"ג סק"ב
לבוש סי' תע"ג ס"א
חק יעקב סי' תע"ג סק"ב
אליה רבא סי' תע"ג סק"ד
עולת תמיד סי' תע"ג סק"א
פרי חדש סי' תע"ג ס"א
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ב

ורחץ

קודם טיבול ראשון צריך ליטול
שתי ידיו ומברך ענט"י
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"א
האורה ח"א סי' צ'
סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ב
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח
הרוקח סי' רפ"ג
שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב,
י"ג
כלבו סי' נ'
שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה
שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ח אות א'
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
הגדה של פסח לריטב"א
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'
שלטי הגבורים פסחים כ"ה א'
(דפי הרי"ף) אות ג'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ג
ב"ח סי' תע"ג
לבוש סי' תע"ג ס"ו
ט"ז סי' תע"ג סק"ז
ברכת ענט"י צריך כל א' לברך
לעצמו ואין הגדול מוציא
בברכה זו
הגדה של פסח לריטב"א

יש שאינן מברכין ענט"י
בנטילה זו מפני שאינה צורך
אכילת מזון
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
עכשיו שאין נזהרים בטומאה
וטהרה אין לברך ענט"י
לטיבולו במשקה
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ח אות א'
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ג
כלבו סי' נ'
טור סי' תע"ג
שיירי כנסת הגדולה הגהות
הטור סי' תע"ג סק"ג
ט"ז סי' תע"ג סק"ז
נוטל ידיו ואינו מברך
תוס' פסחים קט"ו ב' ד"ה (קט"ו
א') כל שטיבולו
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
שלטי הגבורים פסחים כ"ה א'
(דפי הרי"ף) אות ג'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ו
פרי חדש סי' תע"ג ס"ו
פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ו
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ט
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ח
כיון דאיכא פלוגתא אם מברך
טוב שלא יברך
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
טוב שישך רגליו קודם נטילה
ויתחייב בנט"י ויברך לבו"ע
שלטי הגבורים פסחים כ"ה א'
(דפי הרי"ף) אות ג'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג בשם

או"ז
טור סי' תע"ג
ט"ז סי' תע"ג סק"ז
כיון דקיי"ל דאינו מברך ענט"י
על עשיית צרכיו אפי' רוצה
להתפלל אין תקנה שישך רגליו
ויתחייב בנטילה
ב"י סי' תע"ג
ב"ח סי' תע"ג
נהר שלום סי' תע"ג סק"ח
הגדה הוי כתפילה שהוא סיפור
כבודו ושבחי ית' ולכן מברך
בנט"י קודם הגדה
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
קאי אנוטל ידיו קודם קידוש
דאז עשה צרכיו מברך ענט"י
דקידוש חשיב כתפילה
ב"ח סי' תע"ג
כיון דאיכא תרי חיובי נט"י
לטיבולו במשקה ועשיית צרכיו
לבו"ע יכול לברך ענט"י
ט"ז סי' תע"ג סק"ז
ערך השלחן סי' תע"ג סק"י
נהר שלום סי' תע"ג סק"ח
נטל ידיו קודם קידוש אינו חוזר
ונוטל ידיו אחר קידוש
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ו
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח
שבלי הלקט סי' רי"ח
הגדה של פסח לריטב"א
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
ב"ח סי' תע"ג
כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות

הטור סק"ט	עשה צרכיו קודם קידוש ונטל	ביו"ט מקפידין על נט"י
מג"א סי' תע"ג סק"ג	ידיו בברכה חוזר ונוטל ידיו	לטיבולו במשקה משום שהייב
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ו	לטיבול דקודם קידוש לא נטל	לטהר עיזמו ברגל
	לטהר ידיו לדבר שטיבולו	לבוש סי' תע"ג ס"ו
	במשקה	פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ו
נטל ידיו קודם קידוש חוזר	לבוש סי' תע"ג ס"א	אף מי שאינו נזהר בנט"י
ונוטל אחר קידוש	מבאן תוכחת מגולה לאלו שאין	לטיבולו במשקה יזהר בנט"י זו
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ג	נזהרין כל השנה ליטול קודם	בכל השינויים שעושים בלילה
אהל מועד שער הפסח דרך ה'	שיאכל דבר שטיבולו במשקה	זה
נתיב ח'	ט"ז סי' תע"ג סק"ו	חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
ב"ח סי' תע"ג	חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ח	ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ח
אליה זוטא סי' תע"ג סק"א		שער הציון סי' תע"ג סקס"ט
עולת תמיד סי' תע"ג סק"א		

כרפס

מצוה ליקח ירק הנקרא כרפס
ורמזו יש בו ס' פרך ס' ריבוא
נשתעבדו בפרך במצרים
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ה
כלבו סי' נ'

שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
ב"ח סי' תע"ג
פרישה סי' תע"ג סק"ז
לבוש סי' תע"ג ס"ו
מג"א סי' תע"ג סק"ד
חק יעקב סי' תע"ג סק"ב
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סט"ז
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"י
יקח איפ"א או פיטרליין
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

כרפס הוא איפ"א או ירק אחר
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
הרוקח סי' רפ"ג
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
ב"ח סי' תע"ג
פרישה סי' תע"ג סק"ז
לבוש סי' תע"ג ס"ו
חק יעקב סי' תע"ג סק"ב

כשאין ירק הנקרא כרפס לזקח
כרתי
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
ב"ח סי' תע"ג

אין ליטול פיטרליין או קורבי"ל
לכרפס דשמא עולשין הם ומין
מרור הוא
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
ב"ח סי' תע"ג

מהרי"ל לא היה בקי בפי'
עולשין ולכך נסתפק שמא הוא
פיטרוסילי"ו אבל אנו יודעים
שעולשין הוא איגדיווי"א
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
ב"ח סי' תע"ג
פרישה סי' תע"ה סק"ז

למה נוהגים במדינותינו ליקח
פעטרזולין
מג"א סי' תע"ג סק"ד

לזקחין פעטרזולין מפני ששאר
ירקות אין מצויים בימי הפסח
מג"א סי' תע"ג סק"ד
חיי אדם כלל ק"ל ס"ה

אין אנו יודעים מהו פעטרזולין
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"י

נהגו ליקח בצלים או צנון או
תפוחי אדמה או שאר מיני ירק
שברכתו בפח"א
חיי אדם כלל ק"ל ס"ה
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"י

כל ירקות שבעולם שהן מאכל
אדם טובים לזה הטיבול
המנהיג ה' פסח סדר לילות
שלפסח
מג"א סי' תע"ה סק"ט
אליה רבא סי' תע"ה סק"ה

בעיני ירק שנאכל חי ומבושיל
חק יעקב סי' תע"ג סק"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"ז

טיבול זה הוא להחמיה
התינוקות ולכך עושין אותו
מירק שאין התינוקות רגילין בו
ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ד

כיון שבא לפטור המרור מברכת
בפח"א יקח ירק שראוי לאכול
חי שיהי' ראוי לברכת בפח"א
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ד

אם אינו לזקח חזרת למרור
אלא שאר מינים יכול ליקח
לכרפס אף ירק שברכתו שהכל
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ט

יטבול ויברך בפח"א
מחזור ויטרי ה' פסח סי' ס'
הרוקח סי' רפ"ג
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
שו"ע סי' תע"ג ס"ו
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

מברך בפח"א וטובל
הלכות רי"ץ גיאת ה' פסחים
רמב"ם ה' חמץ ומצה פ"ח ה"ב
האורה ח"א סי' צ'
סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ג
איסור והתר לרש"י סי' ל', סי'
ל"ח

מחזור ויטרי ה' פסח סי' ס"ט
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
המנהיג ה' פסח סדר לילות
שלפסח

המנהגות לרבינו אשר מלוניל
שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב,
ט"ז

כלבו סי' נ'
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

העיסור עשרת הדברות ה' מזה
ומרור קל"ג ד'
הרוקח סי' רפ"ג
שול"ת מהר"י וויל סי' קצ"ג
פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

יכול לטבול במה שירצה אבל
לפי שהחרוסת לפניו שהוא
מצוה יטבול בו
מחזור ויטרי ה' פסח סי' ס'

מנהג כל ישראל בספרד
ובפרובינצא וברוב צרפת
לטבול בחרוסת לבד תלמידי
רבינו שמואל ורבינו יעקב נ"ע
אחיו מצרפת שהנהיגום לטבול
בחומץ

המנהיג ה' פסח סדר לילות
שלפסח

מפני שמסדרין הכל קודם
קידוש נמצא חרוסת לפניו ע"כ
נהגו לטבול כרפס בחרוסת

העיסור עשרת הדברות ה' מזה
ומרור קל"ג ד'

אינו מטבול בחרוסת דלא הוזכר
אלא גבי מרור

רשב"ם פסחים קי"ד א' ד"ה
מטבול בחזרת

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
המנהיג ה' פסח סדר לילות
שלפסח

העיסור עשרת הדברות ה' מזה
ומרור קל"ג ד'

אור זרוע ה' פסחים סי' רנ"ו
רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ה,
הלכות פסחים בקצרה

שול"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
ר"ן פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)

טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג

טובל בחומץ
תוס' פסחים קי"ד א' ד"ה מטבול
ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז
כלבו סי' נ'

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ה
שול"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
שלטי הגבורים פסחים כ"ה א'
(דפי הרי"ף) אות א'
שול"ת מהר"ל סי' נ"ח

טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
ב"ח סי' תע"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ו
לבוש סי' תע"ג ס"ו
פרי חדש סי' תע"ג ס"ו
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"ד
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ט

טובל בחומץ או בין
מרדכי פסחים סדר של פסח

יש עושין טיבול זה במי מלח
תוס' פסחים קי"ד א' ד"ה מטבול
ב"י סי' תע"ג
לבוש סי' תע"ג ס"ו
פרי חדש סי' תע"ג ס"ו
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"ד

טובל במלח
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
בשם ירושלמי ובשם הקדוש
מוורמ"ש

טבילה במלח לאו כלום הוא
ולא חשיב טיבולו במשקה
וא"צ לזה נט"י

מחזור ויטרי ה' פסח סי' ס'

טבילה במלח חשיב טיבולו
במשקה

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ו

יטבול בחומץ או בחרוסת
מחזור ויטרי ה' פסח סי' ס"ה

טור סי' תע"ג
לבוש סי' תע"ג ס"ו
פמ"ג סי' תע"ג א"א סקי"ט

כדי שיהא עובר לעשייתו
מג"א סי' תע"ג סקי"ט
אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ה

הא הברכה קאי על האכילה
ואמאי מברך קודם טיבול
מג"א סי' תע"ג סקי"ט

הטיבול הוא חלק מהמצווה
והברכה קאי על המצווה
אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ה
פמ"ג סי' תע"ג א"א סקי"ט

טובל בחרוסת
הלכות רי"ץ גיאת ה' פסחים
רמב"ם ה' חמץ ומצה פ"ח ה"ב
האורה ח"א סי' צ'

סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ג
איסור והתר לרש"י סי' ל"ז

מחזור ויטרי ה' פסח סי' ס"ט
תוס' פסחים קי"ד א' ד"ה מטבול
המנהיג ה' פסח סדר לילות
שלפסח

המנהגות לרבינו אשר מלוניל
שבלי הלקט סי' רי"ח
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז
כלבו סי' נ'

שול"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
הגדה של פסח לריטב"א
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד בשם
הרמב"ם

ר"ן פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)
שלטי הגבורים פסחים כ"ה א'
(דפי הרי"ף) אות א'

טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
ב"ח סי' תע"ג
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ט

החרוסת הוא מצוה זכר לתפוח או זכר לטיט לא יתכן שימלא כרסו ממנו ואח"כ יביאנו למצווה

ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ה, הלכות פסחים בקצרה שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה' טור סי' תע"ג לבוש סי' תע"ג ס"ו

כיון דליכא ברכה על החרוסת לא אמרינן לאחר שמילא כרסו חוזר ומברך עליו פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

חרוסת הוא זכר לטיט וטובלים בו המרור שנשתעבדו בטיט אבל מה עניין זה לכרפס המנהיג ה' פסח סדר לילות שלפסח אור זרוע ה' פסחים סי' רנ"ו

חרוסת משום קפא וליכא קפא אלא במרור תוס' פסחים קי"ד א' ד"ה מטבל מרדכי פסחים סדר של פסח

הטיבול הוא להמית הקפא שבירק שלא יזיק לאדם המנהיג ה' פסח סדר לילות שלפסח אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

מהר"ם סבר דלר"ת ור"י ליכא איסור לטבל בחרוסת ואשתמיטת' דברי ספר התרומה דאסור לעשות טיבול זה בחרוסת שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

כיון דבטיבול בחרוסת איכא פלוגתא ובטיבול בחומץ ליכא פלוגתא טיבול בחומץ עדיף ב"י סי' תע"ג

באגודה כ' לערב מעט חרוסת בחומץ אבל לא ראיתי מי שנוהג כן שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח דרכי משה סי' תע"ג סק"ה

כיון דאסור לאכול חרוסת קודם טיבולו עם המרור מה יושיענו עירובו עם החומץ כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות ב"י סק"ט

חכמי אשכנז נוהגים לטבל בחומץ דרכי משה סי' תע"ג סק"ה

כשלוקח חזרת לטיבול ראשון יטבול בחרוסת וכשנוטל שאר ירקות לטיבול ראשון יטבול בחומץ ב"ח סי' תע"ג

אם אין לו חומץ ולא מי מלח יטבול בחרוסת שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"ד

כשחל בשבת יבין מי מלח מע"ש לבוש סי' תע"ג ס"ו ט"ז סי' תע"ג סק"ג מג"א סי' תע"ג סק"ה חק יעקב סי' תע"ג סק"ג עולת תמיד סי' תע"ג סק"ג שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"ט ערוך השלחן סי' תע"ג ס"י מ"ב סי' תע"ג סקכ"א

כשחל בשבת ושכח להכין מי מלח מע"ש ואין לו חומץ יעשה מעט מי מלח כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות הטור סק"ג

ט"ז סי' תע"ג סק"ג מג"א סי' תע"ג סק"ה חק יעקב סי' תע"ג סק"ג אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ה שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סי"ט ערוך השלחן סי' תע"ג ס"י

מ"ב סי' תע"ג סקכ"א

בשבת אסור לעשות מי מלח ב' שלישי מלח ושליש מים אף מעט

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"א

צריך לטבול כל הכרפס בתוך החומץ

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

אוכל בזית

רמב"ם ה' חמץ ומצה פ"ח ה"ב ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב, ט"ז

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

הגדה של פסח לריטב"א

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ה

ב"ח סי' תע"ג

פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ט

א"צ לאכול בזית שאינו בא אלא להיכר כדי שישאלו

שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י סי' ל"ה

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' ר"ב

ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז

הגדה של פסח לריטב"א

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

טור סי' תע"ג

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ה

ב"ח סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ג סק"ז

לבוש סי' תע"ג ס"ו

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה

פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ח

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סט"ו

א"צ לאכול בזית כיון שאין מברך עליו בלשון אכילה

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ה

מקור לשיטת הרמב"ם דבעינן
כזית

ב"ח סי' תע"ג

פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

אם מברך ענט"י צריך לאכול
כזית

ביאה"ל סי' תע"ג ד"ה פחות
מכזית

שער הציון סי' תע"ג סק"ע

מברך אחריו בנ"ר

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ז, ס'
בשם הרב משולם

המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

הרוקח סי' רפ"ג

שבלי הלקט סי' רי"ח בשם רבינו
אביגדור בשם רבינו יצחק ב"ר
שמואל

מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז

כלבו סי' נ'

ב"ח סי' תע"ג

פרי חדש סי' תע"ה ס"ב

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז

אינו מברך בנ"ר

ב"ח סי' תע"ג

טור סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ז

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ט

אינו מברך אחריו כיון שדעתו
לאכול עוד המרור

ראב"ד תשובות ופסקים סי' נ"ה
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז
כלבו סי' נ'

ערך השלחן סי' תע"ג סקי"ב

אין מברך אחריו מפני שאין
רשאי לקום משם עד שישלים

כל סדרו ואין כאן עקירה
המנהגות לרבינו אשר מלוניל

אין מברך אחריו בנ"ר כיון שבא
קודם סעודה פטור מבנ"ר

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז

כלבו סי' נ'

ב"ח סי' תע"ג

ערך השלחן סי' תע"ג סקי"ב

לרשב"ם דברכת הכרפס פטור
המרור אסור לברך אחר הכרפס

דגורם ברכה שאינה צריכה
שלטי הגבורים פסחים כ"ה א'

(דפי הרי"ף) אות א'

ב"י סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ג סק"ח

לר"י דברכת הכרפס אין פטור
המרור צריך לברך אחריו בנ"ר

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
שלטי הגבורים פסחים כ"ה א'

(דפי הרי"ף) אות א'

טור סי' תע"ג

ב"ח סי' תע"ג

נפטר מבנ"ר במה שמברך בנ"ר
אחר המרור

שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה

שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב

ב"י סי' תע"ג

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה

אין להשהות ברכת בנ"ר
על הכרפס עד אחר המרור

דההגדה הוא הפסק
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

ערך השלחן סי' תע"ג סקי"ב

יקח פחות מכזית כדי שלא
יצטרך לברך בנ"ר

מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ה
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

דרישה סי' תע"ב סק"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ו

ט"ז סי' תע"ג סק"ח

מג"א סי' תע"ג סקי"ח

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ח

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ט

אפי' אם אכל כזית אינו מברך
אחריו בנ"ר

דרכי משה סי' תע"ג סק"ה

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ט

פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ח

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"ט

מ"ב סי' תע"ג סקנ"ו

הרוצה לצאת לכו"ע יכוין
בברכת בפה"א של הכרפס

שלא לפטור המרור ויאכל כזית
ויברך בנ"ר ובברכת המוציא

יכוין שלא לפטור המרור ויברך
על המרור בפה"א ועל אכילת

מרור ויברך אחריו בנ"ר

ב"ח סי' תע"ג

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ט

לא הועיל לד' סמ"ק דאין לברך
על המרור כיון שלא בא להנות

ממנו

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ט

מי שאין לו רק חסא אמרינן
בגמ' דמברך בטיבול ראשון

בפה"א ועל אכילת מרור
ובטיבול שני טובל בחרוסת

ואוכל בלא ברכה

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

האורה ח"א סי' פ"ז

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

שבלי הלקט סי' רי"ח

כלבו סי' נ'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ד'
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

אפי' בירק שאינו נאכל כמו
שהוא חי מברך בפה"א כיון
שנאכל בטיבול
חק יעקב סי' תע"ה סקט"ז
ביאה"ל סי' תע"ה ד"ה בטיבול
כשאינן לו שאר ירקות ואוכל
מרור בטיבול ראשון אי טובלו
בחרוסת
מ"ב סי' תע"ה סקכ"ז, סקכ"ח
שער הציון סי' תע"ג סקכ"ד
כשאינן לו שאר ירקות ויש לו
רק בזית מרור לא יעשה טיבול
ראשון
פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ח
אחר אכילת הירק מותר לסלק
הירק ומי מלח מזהקערה
מג"א סי' תע"ג סק"ה

ערוך השלחן סי' תע"ה סי"ב
לדעה זו אם שכח ובירך בנ"ר
אחר טיבול ראשון האם צריך
לברך על אכילת מרור קודם
טיבול שני
פרי חדש סי' תע"ה ס"ב
פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ח
כשאינן לו ירקות ולוקח קריין
למרור אינו מברך אלא על
אכילת מרור ולא יברך בפה"א
מג"א סי' תע"ה סק"י
חק יעקב סי' תע"ה סקט"ו
אליה רבא סי' תע"ה סק"ד
פמ"ג סי' תע"ה א"א סק"י
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"ג
ערוך השלחן סי' תע"ה סי"ג
ביאה"ל סי' תע"ה ד"ה בטיבול

טור סי' תע"ה
שו"ע סי' תע"ה ס"ב
לבוש סי' תע"ה ס"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"ב
ערוך השלחן סי' תע"ה סי"ב
מ"ב סי' תע"ה סקכ"ז, סקכ"ח
יוצא ידי"ח מרור בטיבול ראשון
ר"ן פסחים כ"ד ב' (דפי הרי"ף)
פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ח
ערוך השלחן סי' תע"ה סי"ב
מ"ב סי' תע"ה סקכ"ח
יוצא ידי"ח מרור בטיבול שני
תוס' פסחים קט"ו א' ד"ה מתקיף
פרי חדש סי' תע"ה ס"ב
פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ח
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"ב

יחזק

בוצע המצוה השני' לשנים חצי'
א' יתן לאחר לשמור ויניחנה
תחת המפה וחצי' א' ישים בין
ב' השלימות

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ז
ב"ח סי' תע"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ו
לבוש סי' תע"ג ס"ו
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ה
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"כ

בוצע א' מג' מצות לשנים
האורה ח"א סי' צ'
סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ג
איסור והתר לרש"י סי' ל'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ט
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח
שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב,
י"ז

כלבו סי' נ'
הגדה של פסח לריטב"א
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ז
ב"ח סי' תע"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ו
יכול לבצוע איזה מצה שירצה
שכולן שוות כאחת
סידור רש"י סי' שפ"ג
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ג

יקח מצה ראשונה ויבצענה
לשנים

הרוקח סי' רפ"ג

יכול לבצוע איזה מצה שירצה
שכולן שוות כאחת

סידור רש"י סי' שפ"ג
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ג

חלק הגדול יקח לאפיקומן ולא
פחות מחצי'

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
ב"ח סי' תע"ג

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
הטור סק"א

ט"ז סי' תע"ג סק"ט
מג"א סי' תע"ג סקכ"א

חק יעקב סי' תע"ג סק"ל
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ה

לוקח חלק הגדול לאפיקומן כי
אפיקומן הוא עיקר מצות מצה

ט"ז סי' תע"ג סק"ט
פמ"ג סי' תע"ג א"א סקכ"א

מ"ב סי' תע"ג סקנ"ח

נותן חצי' תחת המפה שאם לא
יגניענה שמה ישבח ויאכלנה
בסעודה

האורה ח"א סי' צ'
סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ג

איסור והתר לרש"י סי' ל'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ט

המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב,
י"ז

כלבו סי' נ'
הגדה של פסח לריטב"א

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'

ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ז

ב"ח סי' תע"ג

חצי' לאפיקומן יכרוך במטפחת
זכר למשאותם וכו' ויניח בין

כרים וכסתות
המנהגות לרבינו אשר מלוניל

הרוקח סי' רפ"ג
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

לבוש סי' תע"ג ס"ו
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"כ
מ"ב סי' תע"ג סקנ"ט

מניח מצה הפרוסה בין
השלימות או על השלימות

ב"ח סי' תע"ג

בוצע המצוה קודם הגדה שיוכל
לומר הא לחמא במצה פרוסה

העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרוך קל"ד ד'

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב
כלבו סי' נ'

הגדה של פסח לריטב"א
ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ז
ב"ח סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ג סק"ט
לבוש סי' תע"ג ס"ו

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ו

בוצע המצוה קודם הגדה כדי
שיראו התינוקות וישאלו מפני

מה מטמינין הפת ועדיין לא
אכלנו

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב
כלבו סי' נ'

ב"י סי' תע"ג

<p>דרכי משה סי' תע"ג סק"ז לבוש סי' תע"ג ס"ו עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה</p>	<p>חק יעקב סי' תע"ג סקל"א אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ח פמ"ג סי' תע"ג א"א סקכ"ב שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ה ערוך השלחן סי' תע"ג ס"כ מ"ב סי' תע"ג סקנ"ט</p>	<p>ב"ח סי' תע"ג בוצע המצה קודם ברכת המוציא רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ו יש נותנים טעם לבציעת המצה זכר לקריעת ים סוף ארחות חיים סדר ליל פסח י"ז</p>
<p>יש שנותנין חצי האפיקומן על כתפיהן זכר ליציאת מצרים מג"א סי' תע"ג סקכ"ב</p>	<p>מנהג בבלי לבצוע המצה אחר ששתה כוס שני העיטור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ה א'</p>	<p>אם יש לו רק ב' מצות שלימות יניחם שלימות עד המוציא דבעינן לחם משנה פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ה</p>

מגיד

כשחל בשבת לא יאמר ההגדה ביחיד

ארחות חיים סדר ליל פסח כ' שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות הטור סק"ג

כשחל בשבת ויודע ההגדה בהבטת ראשי פרקים שרי לקרא לאור הנר ארחות חיים סדר ליל פסח כ' כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות הטור סק"ג

נחגו שאין קורין ההגדה ביחיד לעולם גזירה שאר ימים אטו שבת

ארחות חיים סדר ליל פסח כ'

כשחל בשבת יכול לומר ההגדה ביחיד ולא חיישינן שמא יטה לבוש סי' תע"ג ס"ג

חק יעקב סי' תע"ג סק"ג מ"ב סי' תע"ג סק"ב

יגביה הקערה עם המיצות ואומר הא לחמא וכו' הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים כלבו סי' נ'

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה' שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ג

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ח

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

ב"ח סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ו

לבוש סי' תע"ג ס"ו

חק יעקב סי' תע"ג סק"א

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה

פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"כ

מנהג להוציא הבשר והביצה מהכלי ומגביהין הכלי שבו המצה והמרור ואומר עליו הא לחמא עד בני חורין תוס' פסחים קט"ו ב' ד"ה למה ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו ארחות חיים סדר ליל פסח י"ח כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים סדר של פסח טור סי' תע"ג

אם ירצה יסלק התבשילין מהקערה

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

הא דאמר בשר א"ע להגביה הוא רק כשאומר פסח שהיו וכו' רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה ואין עוקר

תוס' פסחים קט"ו ב' ד"ה למה

א"ע להסיר התבשילין כשמגביה הקערה כי לשמחה בעלמא מגביה

רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה ואין עוקר

האורה ח"א סי' צ'

סידור רש"י סי' שפ"ג

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"א, נ"ב

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ח כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה פ"ו אות א'

טור סי' תע"ג

ב"י סי' תע"ג

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

לבוש סי' תע"ג ס"ו

מג"א סי' תע"ג סקכ"ג

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה

פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

פמ"ג סי' תע"ג א"א סקכ"ג

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ו

מ"ב סי' תע"ג סק"ס

כשמתחיל הא לחמא מגביה הקערה וגם אוהז מצה בידו שו"ת מהר"ל סי' נ"ח חק יעקב סי' תע"ג סק"א

מגביה הקערה ולא המצה לחוד שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות הטור סק"ב

פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

נוהגין שכל בני הבית מגביהין הקערה

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

נוטל כל א' כוסו בימינו והקערה בשמאלו ומגביהין הקערה ואומרים הא לחמא וכו' שבלי הלקט סי' רי"ח

קודם הא לחמא מסלק הקערה לצד השלחן ואין מגביה כלל

סידור רש"י סי' שפ"ג

איסור והתר לרש"י סי' ל"ח

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"א, סי' ס"ט

העיטור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ד א'

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

המנהגות לרבינו אשר מלוניל

מרדכי פסחים סדר של פסח

הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה פ"ח אות א'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ח

מנהג הרמב"ן שאחר סילוק הקערה מהשלחן אמר לשמש הב ונברך כי הרבה אכלנו כדי שישאלו התינוקות הגדה של פסח לריטב"א

אחר הא לחמא עניא יצוה להסיר הקערה מהשלחן כדי שישאל התינוק הא עדיין לא אכלנו

רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה ואין האורה ח"א סי' צ'

ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה

הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו ארחות חיים סדר ליל פסח סי' י"ח

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ט

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

הגדה של פסח לריטב"א

שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ג

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ח

ב"ח סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ז

לבוש סי' תע"ג ס"ז

עכשיו לא נהגו להסיר הקערה מהשלחן משום דאין היכר לתינוקות בזה דיוודעים שלא ניתנו דברים אלו על השלחן לצורך אכילה

מג"א סי' תע"ג סקכ"ה

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ג

אליה רבא סי' תע"ג סק"ל

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ח

למה לא ניתנו דברים שבקערה לצורך אכילה הא בוצעין ואוכלין מהמוצות

אליה רבא סי' תע"ג סק"ל

מכסין הקערה במפה וזהו במקום סילוק הקערה

ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"א

יש נוהגים לומר להסיר הקערה אעפ"י שאין מסירין

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ג

פמ"ג סי' תע"ג א"א סקכ"ה

באלמני"א אחר אכילת הכרפס עוקרין השלחן וכורכין המוצות במרור ונושאים על כתפיהן והולכין לפינות הבית ואח"כ חוזרין למקומן ואומרים ההגדה ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב כלבו סי' נ'

המנהג להגביה הקערה אינו מנהג יפה שהרי סילוק הקערה הוא במקום סילוק השלחן

רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה ואין עוקר

המנהג הל' פסח סדר לילות שלפסח

כלבו סי' נ'

סילוק הקערה לסוף השלחן אינו מנהג יפה כיון שערבי הסעודה על השלחן למה יחוש התינוק לשיאול

המנהג הל' פסח סדר לילות שלפסח

י"ל כהא לחמא עניא

אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ט

פמ"ג סי' תע"ג א"א סקכ"ד

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ז

אין לשבש ולומר כהא לחמא או הא כלחמא

דרכי משה סי' תע"ב סק"ו

פרישה סי' תע"ב סק"ט

דרישה סי' תע"ב סק"ו

מג"א סי' תע"ג סקכ"ד

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ב

ערוך השלחן סי' תע"ג ס"כ

יאמר הא לחמא בקול רם

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ב

מ"ב סי' תע"ג סקס"א

כשמגיע למה נשתנה מחזירין הקערה לפניו

סידור רש"י סי' שפ"ג

תוס' פסחים קי"ד א' ד"ה הביאו לפניו (ב)

איסור והתר לרש"י סי' ל"ח

מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"א, סי' ס"ט

המנהג הל' פסח סדר לילות שלפסח

הרוקח סי' רפ"ג

קודם שמתחיל עבדים היינו יחזיר הקערה לפניו

שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ח

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

ב"ח סי' תע"ג

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות הטור סקי"ז

שו"ע סי' תע"ג ס"ז

לבוש סי' תע"ג ס"ז

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ד

כשבא לומר רבן גמליאל היה אומר וכו' מחזירין הקערה לפניו

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

מחזירין הקערה לפניו לפני ברכת המוציא

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

תהא המצה מגולה בשעת הגדה דאי מכוסה כמאן דליתא ובעינן לחם שעונין עליו דברים הרבה

שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ח

הג"ה סי' תע"ג ס"ז

מנהג יפה ללעזז אף עבדים
חיינו שאחר השאלה ילעזז
התשובה
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ח
כלבו סי' נ'
ב"י סי' תע"ג
פרי חדש סי' תע"ג ס"ו

הר"י מלונדריי"ש אמר כל
ההגדה בל' לע"ז כדי שיבינו
הנשים והקטנים
דרכי משה סי' תע"ג סק"ו
הג"ה סי' תע"ג ס"ו
לבוש סי' תע"ג ס"ו
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"כ

צריך לפרש ההגדה שיבינו
הנשים והקטנים
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ב
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"כ

כשיש הגדות בלשון לע"ז
והנשים והקטנים קוראים
בעיצמם א"צ לפרש להם
ערוך השלחן סי' תע"ג ס"כ

כשיאמר והיא שעמדה יאחז
הכוס בידו
מג"א סי' תע"ג סקכ"ז

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ד
אליה רבא סי' תע"ג סקל"ב
אליה זוטא סי' תע"ג סק"י
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ו
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ד
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ג
מ"ב סי' תע"ג סקע"ג

כשלוקחין הכוס בידם מכסין
המנצה שלא יראה הפת בושתי
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח
ב"י סי' תע"ג

דרכי משה סי' תע"ג סק"ח
פרישה סי' תע"ב סקי"א
הג"ה סי' תע"ג ס"ז
לבוש סי' תע"ג ס"ז
מג"א סי' תע"ג סק"ל

הבן שואל אביו ואם אין דעת
לבן אביו מלמדו ואם לאו
אשתו שואלתו ואם לאו הוא
שואל לעצמו ואפי' ב' ת"ח
הבקיין בהל' הפסח שואלין
זה לזה
פסחים קט"ז א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ג
כלבו סי' נ'

טור סי' תע"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ז
לבוש סי' תע"ג ס"ז
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סעי' מ'
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"א

כשבנו או אשתו שואלין אותו
א"צ לחזור ולומר מה נשתנה
רא"ש פסחים פ"י סי' ל'
דרכי משה סי' תע"ג סק"ח
פרישה סי' תע"ב סק"ט
הג"ה סי' תע"ג ס"ז
פרי חדש סי' תע"ג ס"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סעי' מ'
מ"ב סי' תע"ג סק"ע

אין לומר הלילה הזה כולו
מרור אלא הלילה הזה מרור
פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ט

מתרגם מה נשתנה לב"ב
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
מנהג ללעזז ב' מקראות ראשונים
משום היכר ולפרסם הנס
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ח
כלבו סי' נ'
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ו

לבוש סי' תע"ג ס"ז
חק יעקב סי' תע"ג סקל"ח
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ו
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ד
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ג
מ"ב סי' תע"ג סקע"ז

אחר שאמר הא לחמא מוזגין
כוס שני
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח
העייטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ד ב'
הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
טור סי' תע"ג
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
ב"ח סי' תע"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ז
לבוש סי' תע"ג ס"ז
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"ט
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"א
מ"ב סי' תע"ג סקס"ז

מוזג כוס שני ואומר הא לחמא
וכל ההגדה
האורה ח"א סי' צ'
סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ג
סידור רש"י סי' ל'
איסור והתר לרש"י סי' ל"ח
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ה
שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב
כלבו סי' נ'
הגדה של פסח לריטב"א
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ד
אליה רבא סי' תע"ג סקל"ב
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ו
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ד
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ג

**כשמיגיע לדם ואש וכו' וכן
דצ"ך וכו' יזרוק באצבעו
מהכוס לחוץ**

דרכי משה סי' תע"ג סק"ח
הג"ה סי' תע"ג ס"ז
לבוש סי' תע"ג ס"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"נ
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ד

**יזרוק מהכוס לחוץ באצבע ולא
בזרת**

דרכי משה סי' תע"ג סק"ח
מג"א סי' תע"ג סקכ"ח
חק יעקב סי' תע"ג סקל"ז
אליה רבא סי' תע"ג סקל"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סנ"א
מ"ב סי' תע"ג סקע"ד

**יש לזרוק מהכוס בקמיצה
מג"א סי' תע"ג סקכ"ח
חק יעקב סי' תע"ג סקל"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סנ"א
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ד
שער הציון סי' תע"ג סקפ"א**

יזרוק מהכוס בזרת

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ז
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ד

**יש נוהגים לשפוך מהכוס עצמו
שלא ע"י אצבע
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סנ"א
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ד
שער הציון סי' תע"ג סקפ"א**

**אחר שפיכת היין במכות יש
שופכין היין הנשאר מהכוס
ושוטפין הכוס ורוחצין ידיהם
חק יעקב סי' תע"ג סקל"ז**

אין נוהגין כן ולא נזכר מנהג זה
בשום פוסק ראשון
חק יעקב סי' תע"ג סקל"ז

**הא דאמרי' כל שלא אמר
שלשה דברים וכו' היינו לא
יצא ידי"ח מצווה מן המובחר
אבל ידי הגדה יצא
דרכי משה סי' תע"ג סק"ח**

**כשיגיע למצה זו יגביה הפרוסה
משום לחם עוני
פסחים קט"ז ב'**

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רי"ף פסחים כ"ו א' (דפי הרי"ף)
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ד
האורה ח"א סי' צ'

סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ג
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"א
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ט
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ח
ב"ח סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ב סק"י

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
הטור סקי"ח
שו"ע סי' תע"ג ס"ז והג"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ז

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ה
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ג

**יגביה המיצה השלימה העליונה
דרכי משה סי' תע"ג סק"ח**

**כשיגיע למרור זה יגביה המרור
פסחים קט"ז ב'
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים**

רי"ף פסחים כ"ו א' (דפי הרי"ף)
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ד
האורה ח"א סי' צ'

סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ג
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"א
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
הרוקח סי' רפ"ג

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ט
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ז
לבוש סי' תע"ג ס"ז

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ה
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ג

**כשיאמר פסח וכו' לא יגביה
הבשר דלא ליהוי כמקדיש
קדשים בחוץ
פסחים קט"ז ב'**

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רי"ף פסחים כ"ו א' (דפי הרי"ף)
האורה ח"א סי' צ'

סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ג
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"א
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
הרוקח סי' רפ"ג

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ג

לבוש סי' תע"ג ס"ז
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ו

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ה
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ג

**כשאומר פסח וכו' יתן עיניו
בבשר**

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות

הטור סקי"ט

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ו

אליה רבא סי' תע"ג סקל"ו

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ו

יש נוהגים להסיר הבשר מוהסל כשאומר ההגדה כדי שלא יבא להגביהו כשאומר פסח וכו' רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אם יש איסור להגביה הבשר או שאין צורך להגביה הבשר כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות הטור סקי"ט

אומר פסח שהיו אבותינו אוכלין ואינו אומר פסח שאנו אוכלין דלא ליהוי כקדשים בחוץ סידור רש"י סי' שפ"ג

בלפיכך אומרים ז' הודאות ולא יותר

תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה לפיכך מרכי פסחים הסדר בקצרה

יש שמוסיפין ולקלס והוא הודאה שמינית כנגד רקיע שמיני על החיות מרדכי פסחים סדר של פסח

אומרים בלפיכך ונאמר לפניו שירה חדשה הללוי'

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

ב"ח סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ב סקי"א

דרישה סי' תע"ב סק"ח

מג"א סי' תע"ג סקכ"ז

בגמ' איתא ונאמר לפניו הללוי' ב"ח סי' תע"ג

ט"ז סי' תע"ג סק"ט

בלפיכך אומרים ונאמר בסגול' או ונאמר בחול"ם

דרישה סי' תע"ג סק"ח

ט"ז סי' תע"ג סק"ט

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ה

אליה רבא סי' תע"ג סקל"ד

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ו

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ט

ערך השלחן סי' תע"ג סקט"ו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ו

ערך השלחן סי' תע"ג סכ"ה

מ"ב סי' תע"ג סקע"א

כשאומרים לפיכך יגביה כל אחד כוסו ויהיה בידו עד גאל ישראל

סידור רש"י סי' שפ"ג

איסור והתר לרש"י סי' ל"ט

מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע'

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ט

כלבו סי' נ'

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ג

ב"ח סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ז

לבוש סי' תע"ג ס"ז

חק יעקב סי' תע"ג סקל"ד

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ד

ערך השלחן סי' תע"ג סכ"ג

נוהגים שאחר לפיכך מניחים הכוס מידם ואומרים הלל ובברכת אשר גאלנו נוטלים הכוס בידם

ערך השלחן סי' תע"ג סכ"ג

נוהגים להגביה הקערה על ראשי התינוקות ואומרים לפיכך וכו'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

ב"י סי' תע"ג

כשחל פסח במו"ש יאמר בברכת אשר גאלנו מן הפסחים ומן הזבחים ובליל ב' יאמר מן הזבחים ומן הפסחים

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

ב"ח סי' תע"ג

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות הטור סקכ"ב

מג"א סי' תע"ג סק"ל

חק יעקב סי' תע"ג סק"מ

אליה רבא סי' תע"ג סקל"ו

אליה זוטא סי' תע"ג סקי"א

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ו

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ט

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ט

ערך השלחן סי' תע"ג סכ"ה

שער הציון סי' תע"ג סק"פ

בין כשחל בכל ימות השבוע בין כשחל במו"צ יאמר מן הזבחים ומן הפסחים

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות הטור סקכ"ב

חק יעקב סי' תע"ג סק"מ

פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ט

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ט

ערך השלחן סי' תע"ג סכ"ה

שער הציון סי' תע"ג סק"פ

רחצה

צריך לחזור וליטול ידיו כיון שהסיח דעתו משמירתם ושמה נגעו בדברים המטמאים רי"ף פסחים כ"ה א' (דפי הרי"ף) רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ו ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה שבלי הלקט סי' רי"ח אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ח ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ג כלבו סי' נ' מרדכי פסחים הסדר בקצרה הגדה של פסח לריטב"א רבינו ירוחם נ"ה ח"ד לבוש סי' תע"ה ס"א מג"א סי' תע"ה סק"א שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"א ערוך השלחן סי' תע"ה ס"א מ"ב סי' תע"ה סק"א

אם ברור לו ששימר ידיו ולא נגע בדבר המטמא אינו צריך לחזור וליטול ידיו שבלי הלקט סי' רי"ח ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ג כלבו סי' נ' מרדכי פסחים הסדר בקצרה ב"י סי' תע"ה דרכי משה סי' תע"ה סק"א ב"ח סי' תע"ה מג"א סי' תע"ה סק"א שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ב ערוך השלחן סי' תע"ה ס"א ביאה"ל סי' תע"ה ד"ה יטול

אין להתכוין לשמור ידיו מטיבול ראשון לריטב"א

אין להפסיק בין נט"י להמוציא ולכן לא יטול ידיו לטיבול א' וישמרם ב"ח סי' תע"ה

מג"א סי' תע"ה סק"א

אין להפסיק בין נט"י להמוציא ולכן לא יטול ידיו לטיבול א' וישמרם ב"ח סי' תע"ה

שימר ידיו מטיבול ראשון יטול להמוציא בלא ברכה ענט"י פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"א, א"א סק"א שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ב ביאה"ל סי' תע"ה ד"ה יטול

ראוי כשנוטל ידיו לטיבול א' שיכוין בפי' שלא לצאת בנטילה זו להמוציא פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"א שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ב ביאה"ל סי' תע"ה ד"ה יטול

ראוי כשנוטל ידיו לטיבול א' שיכוין בפי' שלא לצאת בנטילה זו להמוציא פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"א שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ב ביאה"ל סי' תע"ה ד"ה יטול

בגמ' אמרינן נטל ידיו לטיבול ראשון חוזר ונוטל ידיו לטיבול שני והך טיבול שני לאו דווקא דהא אוכל המצה קודם טיבול ואין אכילת פת בלא טיבול אלא מתוך שהזכיר טיבול ראשון הזכיר טיבול שני תוס' פסחים קט"ו ב' ד"ה צריך שיטול ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

שבלי הלקט סי' רי"ח ר"ן פסחים כ"ה א' (דפי הרי"ף) נקט חוזר ונוטל לטיבול שני דמשים פת אינו צריך נט"י כיון דאינו חייב לאכול בביצה ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה מרדכי פסחים סדר של פסח ברכת ענט"י מברך כל א' לעצמו ואין הגדול מוציא ידי"ח הגדה של פסח לריטב"א

הגדה לא הוי הפסק לנט"י פמ"ג סי' תע"ה א"א סק"א

מוציא מצה

מברך לאכול מצה הלכות גדולות פ' כל שעה סדר רב עמרם גאון סדר פסח תשובות הגאונים גאוני מזרח ומערב סי' קי"א תשובות הגאונים גאונים קדמונים סי' פ"ז תשובות הגאונים שערי תשובה סי' רע"ט רי"ץ גיאת הל' פסחים רי"ף פסחים כ"ז א' (דפי הרי"ף) הפרדס לרש"י עניין ברכות האשכול (אלבק) הל' פסח דף קנ"ט א' ראב"ד תשובות ופסקים סי' נ"ז ראבי"ה הל' פסחים סי' תקכ"ה ראבי"ה תשובות וביאורי סוגיות סי' תתקצ"ז המנהיג הל' פסחים סדר לילות שלפסח בשם רב עמרם עשרת הדברות לבעל העיטור הל' מצה ומרור קל"ה ד' ח' הרמב"ן ברכות ל"ט ב' ד"ה ומה ח' הרמב"ן פסחים ז' א' ד"ה ולעניין

הלכות ברכות לריטב"א פ"ב אות ו'
הגדה של פסח לריטב"א
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב, כ"ט
כלבו סי' נ'
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אגודה פסחים פ"י סי' צ"ב, צ"ז
ר"ן פסחים כ"ז ב' (דפי הרי"ף)
ר"ן ר"ה ח' א' (דפי הרי"ף)
שטמ"ק ברכות ל"ט ב'
טור סי' תע"ה
ב"י סי' תע"ה
דרכי משה סי' תע"ה סק"א
לבוש סי' תע"ה ס"א
ב"ח סי' תע"ה
פרישה סי' תע"ה סק"א
כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות
הטור סק"ד
העולם נהגו לברך על אכילת
מיצה
ב"י סי' תע"ה
מברך על השלימה המוציא ועל
הפרוסה על אכילת מיצה ובוצע
שתיהן בא' ואוכל משתיהן
בזית מב"א
סידור רב עמרם גאון סדר פסח
תשובות הגאונים שערי תשובה
סי' רפ"ז
רבינו יוסף טוב עלם
רש"י פסחים קט"ז א' ד"ה אף
כאן
רשב"ם פסחים קט"ז א' ד"ה אף
כאן
תוס' ברכות ל"ט ב' ד"ה הכל
מודים
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ה
מחזור ויטרי הל' פסח סי' צ"ז
איסור והתר לרש"י סי' ל'
איסור והתר לרש"י סי' ל"ח
סידור רש"י סי' ש"פ
סידור רש"י סי' שפ"ו
הפרדס לרש"י הל' פסח

ר"ן גיאת הל' פסחים
ר"ן פסחים כ"ז ב' (דפי הרי"ף)
רש"י פסחים קט"ז א' ד"ה אף
כאן
רשב"ם שם
רשב"ם פסחים קי"ט ב' ד"ה אין
מפטירין
האורה לרש"י ח"א סי' צ', ח"ב
סי' מ"ה
סידור רש"י סי' ש"פ
איסור והתר לרש"י סי' ל'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' נ"ג
תוס' ברכות ל"ט ב' ד"ה הכל
מודים
תוס' פסחים ק"ח א' ד"ה מאי
תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה מה
תוס' פסחים ק"כ א' ד"ה
באחרונה
ראב"ן שו"ת (תחילת הספר) סי'
ל"ה, מ"א
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ו
ראב"י"ה סי' תקכ"ה
רוקח סי' רפ"ג, סי' שס"ג, סי'
שס"ו
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח
עשרת הדברות לבעל העיטור
הל' מצה ומרור קל"ה א'
ספר המנהגות לרבינו אשר
מלוניל כ"ה ב'
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
ח' הרמב"ן פסחים ז' א' ד"ה
ולענין
שבלי הלקט סי' רי"ח
ח' הרשב"א ברכות ל"ט ב' ד"ה
מניח
רא"ש ברכות פ"ב סי' ה'
רא"ש פסחים פ"א סי' י'
רא"ש פסחים פ"י סי' ל'
רא"ש הלכות פסח בקצרה
תוס' הרא"ש ברכות ל"ט ב' ד"ה
מניח
מרדכי פסחים פ"א רמז תקל"ח
מרדכי פסחים פ"י הסדר בקצרה
רמז תרי"א

סדר פסח לרבינו יונה
רא"ש פסחים פ"א סי' י'
רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ו
מגיד משנה הל' חמץ ומצה פ"ח
הי"ב
ארחות חיים הל' ברכות סי' ע"ד
ארחות חיים סדר ליל פסח סי'
י"ב, כ"ג
כלבו סי' קמ"ו
שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה
שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
ח' הריטב"א פסחים ז' ב' ד"ה
ולפי זה
ח' הריטב"א ר"ה כ"ט א' ד"ה
ושמענין
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד בשם הרי"ף
בית הבחירה להמאירי פסחים
ז' ב'
בית הבחירה להמאירי פסחים
ק"כ א'
מגן אבות להמאירי עניין ח'
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ב'
מהר"ם חלאווה פסחים קי"ד ב'
שו"ת מהר"ם חלאווה סי' מ'
ח' הר"ן פסחים קט"ו ב' ד"ה
דבר אחר
ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
ד"ה הכל מודים
מאמר חמץ לרשב"ן אות ק"כ
אבודרהם סדר ההגדה
טור סי' תפ"ב, תפ"ג
ב"י סי' תע"ה
דרכי משה סי' תע"ה סק"א
ב"ח סי' תע"ה
כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות
הטור סק"ד
מברכים על אכילת מיצה
פסחים קט"ו א'
תשובות הגאונים שערי תשובה
סי' רע"ט, סי' רפ"ז
רבינו חננאל ר"ה כ"ט ב'

ראב"ן פסחים ד"ה בחלוקת
ראב"ה סי' תקכ"ה אות ט"ו
ספר המנהגות לרבינו אשר
מלוניל
עשרת הדברות לבעל העיטור דף
קל"ה טור א'
המנהיג סדר לילות שלפסח
הרוקח הל' פסח סי' רפ"ד
הגהות רבינו פרץ לסמ"ק מצווה
רי"ט אות ח'
שבלי הלקט סי' רי"ח
רא"ש ברכות פ"ו סי' כ"א
רא"ש פסחים פ"י סי' ל'
תוס' הרא"ש ברכות ל"ט ב' ד"ה
מניח
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
מרדכי פסחים פ"י הסדר בקצרה
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
סדר מהר"ם אות ז'
דרשות ר"י אבן שועיב פ' צו
בית הבחירה למאירי פסחים
קט"ו ב'
הגדה של פסח לריטב"א ד"ה
אחר שנוטל
כלבו סי' נ'
אגודה פסחים פ"י אות צ"ז
מנהגים למהרא"ק סי' ק"ט א'
מנהגים למהרא"ק סי' קי"ב א'
מנהגים מהרא"ט ליל הסדר
לקט יושר עמ' פ"ד
האגור הל' ליל פסח סי' תת"ח
מברך המוציא על הפרוסה ועל
אכילת מצה על השלימה
ראב"ן פסחים בשם חילוף
מנהגים מנהג אנשי א"י ובשם
ר"ח וגאונים אחרים
ראב"ה פסחים סי' תקכ"ה
בשם ראב"ן ורבינו חננאל ושאר
גאונים
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח
שבלי הלקט סי' רי"ח בשם רבינו
חננאל ורבינו ישעי'
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

כלבו סי' נ'
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ב'
ב"ח סי' תע"ה
פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ב
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ג
מברך המוציא ועל אכילת מצה
על הפרוסה
רי"ץ גיאות הל' פסחים
ראב"ן פסחים בשם חילוף
מנהגים מנהג אנשי בבל
תוס' ברכות ל"ט ב' ד"ה הכל
מודים בשם רבינו מנחם מוינ"א
תוס' פסחים קט"ז א' ד"ה מה
בשם ה"ר מנחם מיונ"י וה"ר יו"ט
המאור הקטן ברכות כ"ח א'
(דפי הרי"ף) ה"א ר"פ
ראב"ה סי' תקכ"ה אות ט"ו
בשם יש גאונים
רוקח סי' רפ"ג בשם ירושלמי
המנהיג סדר לילות שלפסח בשם
ה"ר משה ב"ר יוסף מנרבוניא
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
סמ"ג עשין מ"א בשם הרב רבי
מנחם מיונ"י
עשרת הדברות לבעל העיטור
הל' מצה ומרור דף קל"ה טור
א' בשם ר"ח
חי' הרמב"ן ברכות ל"ט ב' ד"ה
ומה שאמרו
שבלי הלקט סי' רי"ח בשם הרז"ה
חי' הרשב"א ברכות ל"ט ב' ד"ה
מניח
החינוך מצוה כ"א
סדר פסח הקצר לרשב"א
רבינו יונה על הרי"ף ברכות כ"ח
א' (דפי הרי"ף)
סדר ליל פסח לרבינו יונה
ספר המנהגות לרבינו אשר
מלוניל (כ"ה ב') בשם הרב ר'
יצחק והרב ר' משה נרבוני
מאירי ברכות ל"ט ב', פסחים
קט"ו ב'
הל' ברכותלמהר"ם מרוטנבורג
הגהות מיימוניות הל' חמץ

ומצה פ"ח אות ו' בשם ירושלמי
וגאונים
תשבץ קטן סי' צ"ט בשם ה"ר
מנחם מיונ"י וה"ר יו"ט
מרדכי פסחים הסדר בקצרה רמז
תרי"א בשם ה"ר יו"ט
תוס' הרא"ש ברכות ל"ט ב' ד"ה
מניח בשם ה"ר מנחם מאונ"א
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
בשם הרא"ש
רבינו ירוחם נ"ח ח"ד בשם הרי"ף
והרמב"ם
ארחות חיים סדר ליל פסח סי'
כ"ד בשם ה"ר יצחק וה"ר משה
נרבוני והרשב"א
כלבו סי' נ' בשם ה"ר יצחק וה"ר
משה נרבוני
מגיד משנה הל' חמץ ומצה פ"ח
ה"ו
האגודה פסחים קט"ו ב'
חי' הר"ן פסחים קט"ו ב' ד"ה
דבר אחר
ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
ספר האסופות סדר ליל פסח
סדר ליל פסח לרבי חייא ב"ר
שלמה בשם רבינו משה
מאמר חמץ לרשב"ץ אות קכ"ג
האגור הל' ליל פסח סי' תת"ח
בשם הרי"ר יו"ט ובשם הרי"ף
והגאונים ובעל המאור וכן יסד
הפייט בקרובה
אבודרהם סדר ההגדה בשם ר"ח
שטמ"ק ברכות ל"ט ב'
פמ"ג סי' תע"ה מש"ז סק"ב דכן
הוא שי' הרי"ף והר"ן
מברך המוציא ועל אכילת מצה
על השלימה
רי"ץ גיאת הל' פסחים כך קבלנו
מחסידים ואנשי מעשה
תמים דעים להראב"ד סי' ל"א
ראב"ד תשובות ופסקים סי' קי"ג
עשרת הדברות לבעל העיטור
הל' מצה ומרור דף קל"ה טור א'
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
בשם רש"י במס' בברכות בלשון

ראשון

תלמיד הרמב"ן

אהל מועד שער הפסח דרך ה' אבודרהם סדר ההגדה בשם י"א

מניח פרוסה על השלימה ומברך עליהן ב' ברכות

מחזור ויטרי סי' ס"ט

ספר האסופות סדר ליל פסח בשם ירושלמי

שו"ת הרשב"א החדשות (מכת"י) סי' ל"ה

סדר פסח הקצר לרשב"א

האגור סי' תת"ח בשם חילוף מנהגים למנהג אנשי בבל כשחל בחול ומנהג אנשי א"י בין בחול בין בשבת

ב"י סי' תע"ה בשם הרשב"א

יתפוס ג' מיצות ב' השלימות והפרוסה ביניהם ויברך המוציא וישבור הראשונה ולא יפרידנה לגמרי ויניח הג' ויתפוס השני' ויברך על שתיהן על אכילת מצה ויאכל מכל א' בזית בהסיבה

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

ב"ח סי' תע"ה

כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות הטור סק"ג

אליה רבא סי' תע"ה סק"א

אליה זוטא סי' תע"ה סק"א

פרי חדש סי' תע"ה ס"א

פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"א

העושה סדרו על ב' מיצות ומברך המוציא ובעע חדא ומברך על אכילת מצה ובעע לשני טעה חדא דאין מעבירין על המיצות ועוד כיון דאינו יכול לאכול בלא ברכת אכילת מצה הוי כלא כלי' ברכה דקיי"ל דאינו רשאי לבעוע

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

ראב"ד תשובות ופסקים סי' נ"ז

ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ד

כלבו סי' נ'

ברכת המוציא ועל אכילת מצה הוא כמאן דלית לי' חמרא ומקדש אריפתא דבעע לאחר המוציא אע"ג דלא גמר קידושא ה"נ בעע לאחר המוציא אע"ג דלא בירך על אכילת מצה

כל בו סי' נ' בשם הרי"ף

אמרינן הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך השלימה ובוצע היינו בוצע על הפרוסה אלמא דמברכין המוציא על הפרוסה

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)

ב"ח סי' תע"ה

ר"ש פי' מניח פרוסה בתוך שלימה ובוצע היינו מהשלימה ונראה כבוצע מהפרוסה משום לחם עוני

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

מדאמרינן מניח פרוסה בתוך השלימה ולא אמרינן בתוך השלימות אלמא דמביא ב' שלימות ובעע חדא

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

מניח פרוסה תוך השלימה תוך ממש ולחכי בעינן ב' שלימות שיניח בתוכן הפרוסה

העיסור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ד ד'

מניח פרוסה תוך השלימה דאע"ג דבעינן לחם משנה בפסח סגי בחדא ופלגא

ראב"י"ה פסחים סי' תקכ"ה

מניח פרוסה תוך השלימה קאי כשחל בחול ומביא חדא ופלגא אבל כשחל בשבת בעינן תרי ופלגא

ראב"י"ה פסחים סי' תקכ"ה

מניח פרוסה בתוך השלימה ר"ל שהתחתונה בולטת מכל עידי הפרוסה והרי הפרוסה בתוך

ראב"י"ה פסחים סי' תקכ"ה

כל שהקטן בתוך הגדול מיקרי בתוך

ב"י סי' תע"ה

מניח פרוסה בתוך השלימה היינו על השלימה ונראה כבוצע מהשלימה

פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ב

מדקאמר מניח פרוסה בתוך השלימה ש"מ דהשלימה היא עיקר שמברכין עליה ברכת המוציא

מרדכי פסחים סדר של פסח

הא דאמרינן מניח פרוסה בתוך השלימה הוא אם הביאו לפניו שלימה ופרוסה אבל אם הביאו לפניו ב' שלימות בוצע עליהן ככל יו"ט

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים בשם רב האי גאון

העיסור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ה א' בשם גאון

ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)

לוקח ג' המיצות בידו ומברך המוציא ואח"כ מניח השלישית ומחזיק בידו הראשונה והשנייה הפרוסה ומברך על אכילת מצה ובוצע משתיהן בזית מכל אחת ויוצא לכל הדעות והספקות

רי"ץ גיאת הל' פסחים בשם מר רב עמרם ומר רב משה גאון איסור והתר לרש"י סי' ל"ט

תוס' ברכות ל"ט ב' ד"ה הכל מודים בשם ר"י

אוכל תחילה כזית המוציא
דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם
לבוש סי' תע"ה ס"א

אוכל תחילה מהשלימה כי היא
לפניו ואין מעבירין על המצוות
ט"ז סי' תע"ה סק"ג
פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ג

אם הפרוסה בידו אוכל ממנה
תחילה
ט"ז סי' תע"ה סק"ג
פמ"ג סי' תע"ה מש"ז סק"ג

יכניס ב' כזיתים לפיו ויבלעם
א' א'
אליה רבא סי' תע"ג סק"ב
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ו
מ"ב סי' תע"ה סק"ט

לכתחילה צריך לאכול כזית
כא'
מג"א סי' תע"ה סק"ד
חק יעקב סי' תע"ה סק"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ו
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ד

צריך לבלוע כזית כא'
דרכי משה סי' תע"ה
לבוש סי' תע"ה ס"א
מג"א סי' תע"ה סק"ד
פרי חדש סי' תע"ה ס"א
חק יעקב סי' תע"ה סק"ז

בדיעבד יכול לאכול מעט מעט
ובלבד שלא ישהה כא"פ
מג"א סי' תע"ה סק"ד
אליה רבא סי' תע"ה סק"ב
חק יעקב סי' תע"ה סק"ז
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ח
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ד
מ"ב סי' תע"ה סק"ט

ספר האסופות סדר ליל פסח
טור או"ח סי' תע"ה
מאמר חמץ לרשב"ץ אות קכ"ז
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
לבוש שם ס"א
אליה זוטא סי' תע"ה סק"א
ב"ח סי' תע"ה
לבוש שם ס"א
ט"ז סי' תע"ה סק"א
מג"א שם סק"א
חק יעקב שם סק"ב
פמ"ג שם מש"ז סק"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ד
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ג
מ"ב סי' תע"ה סק"ב
בן איש חי פ' צו שנה ראשונה
אות ל"ד

כף החיים סי' תע"ה סק"ו
יעשה כן כדי לצאת ידי כל
השיטות על איזה מצה מברכים
המוציא ועל איזה מצה מברכים
על אכילת מצה
ב"ח סי' תע"ה
לבוש שם ס"א
ט"ז שם סק"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ה
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ג
ביאור הלכה סי' תע"ה ד"ה ויברך
כף החיים שם סק"ה

יאכל ב' כזיתים בבת אחת
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ב
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ג
אם א"א לו לאכול ב' כזיתים
בפעם א' יאכל של המוציא קודם
ראב"י פסחים סי' תקכ"ה
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ה
שו"ע סי' תע"ה ס"א
לבוש סי' תע"ה ס"א
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ז
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ג

מחזור ויטרי סי' ע'
ראב"י סי' תקכ"ה אות כ"ה
עשרת הדברות לבעל העיטור
הל' מצה ומרור דף קל"ה א'
רוקח סי' רפ"ג
המנהיג סדר לילות שלפסח בשם
רבינו משה ריש מתיבתא
סמ"ג עשין מ"א
שבלי הלקט סי' רי"ח בשם רבינו
גרשום רש"י ורשב"ם
ספר המנהגות לרבינו אשר
מלונגל (כ"ו א')
דרשות מהר"ח או"ז סי' כ"א
סדר ליל פסח לרבינו יונה
ארחות חיים הל' סדר ליל פסח
סי' כ"ד בשם הראב"ד ורבינו
איוור"א וכן עיקר המנהג
כלבו סי' נ'
ספר הנייר הל' פסח
הל' ברכות למהר"ם מרוטנבורג
תשבץ קטן סי' צ"ט
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
תוס' הרא"ש ברכות ל"ט ב' ד"ה
מניח
רא"ש פסחים פ"י סי' ל', הל'
פסח בקצרה
רבינו ירוחם נתיב ה' ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ד'
האגודה פסחים קט"ו ב' בשם
ר"י ושאר גדולים
מנהגים מהרא"ק סי' קי"ב
הגהות מנהגים מהרא"ט אות
ק"ב
מנהגים מהר"ש סי' שצ"ח ט', סי'
ת' ד'
מהר"ל מנהגים סדר ההגדה
אות ל"א
לקט יושר עמ' צ"א
האגור הל' ליל פסח סי' תת"ח
בשם מנהג אבי מורי
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
אליה זוטא סי' תע"ה סק"א
אליה רבה שם

כבא"פ הוא מתחילת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה מג"א סי' תע"ה סקט"ו חק יעקב סי' תע"ה סקכ"ב אליה רבא סי' תע"ה סק"א פרי חדש סי' תע"ה ס"ו ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ד

כשאוכל בזית המוציא ובזית על אכילת מצה כא' אמאי לא אמרינן כל שאינו בזה אחר זה וכו'

ב"ח סי' תע"ה ט"ז סי' תע"ה סק"ב פרי חדש סי' תע"ה ס"ב חק יעקב סי' תע"ה סק"ה פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ב

אוכל בזית ממצה שבירך עליה המוציא משום דלכתחילה צריך לאכול בזית מפת שבירך עליו ב"ח סי' תע"ה

אוכל בזית ממצה ראשונה משום דמה"ת יוצא באיזה מצה שאוכל וכיון דבאכילה ראשונה יוצא צריך לאכול בזית ואח"כ אוכל השני לאכילת מצה וצריך לאכול בזית ב"ח סי' תע"ה ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ה שער הציון סי' תע"ה סק"ו

אוכל בזית ממצה שבירך עליה המוציא משום דספק בירך עליו על אכילת מצה

פרישה סי' תע"ה סק"ב פרי חדש סי' תע"ה ס"א פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ב שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ה מ"ב סי' תע"ה סק"ט

הא כ' הרא"ש דאם אינו מברך בלשון אכילה לא בעי לאכול בזית פרי חדש סי' תע"ה ס"א

אוכל של המוציא תחילה משום דאין מעבירין על המצות ב"ח סי' תע"ה

אכל בזית א' יצא ידי"ח שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ח

טיבל מצה בחרוסת הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים בשם רב משה גאון המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח בשם רב עמרם גאון ובשם רב משה ריש מתיבתא וכן נהגו במתיבתא

העיסור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ה א' כלבו סי' נ'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד בשם הרמב"ם טור סי' תע"ה ב"י סי' תע"ה ב"ח סי' תע"ה

פרי חדש סי' תע"ה ס"א ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ה

איך אפשר לטבל המצה בחרוסת הלא המצה זכר לחירות והחרוסת זכר לשיעבוד ואיך יתחברו החירות והשיעבוד המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח טור סי' תע"ה

טיבול מצה בחרוסת הוא זכר לתפוח ולא זכר לטיט פרי חדש סי' תע"ה ס"א

תנן הביאו לפנינו מטבל בחרוסת עד שמגיע לפרפרת הפת הרי דהטיבול בחזרת ולא במצה המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

אמאי לא אמרינן דחרוסת דרבנן מבטל למצה דאורייתא המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

פרי חדש סי' תע"ה ס"א ראי' למ"ד מטבל מצה בחרוסת ב"ח סי' תע"ה

טובלין במלח ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה הרוקח סי' רפ"ג שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג שו"ע סי' תע"ה ס"א לבוש סי' תע"ה ס"א שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"י ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ג

אין טובלין במלח הג"ה סי' תע"ה ס"א לבוש סי' תע"ה ס"א פרי חדש סי' תע"ה ס"א חק יעקב סי' תע"ה סק"ד פרי מגדים סי' תע"ה א"א סק"ג שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"י ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ה מ"ב סי' תע"ה סק"ד

בזית המוציא א"צ הסיבה תרומת הדשן פסקים וכתבים סי' קנ"ב כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות הטור סק"ו

וזה רק להשיטות דמברך המוציא על העליונה אבל למ"ש דמספק מברך ב' ברכות על שניהם צריך להסב באכילת כל בזית

ט"ז סי' תע"ה סק"ג חק יעקב סי' תע"ה סק"ז פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"א, א"א סק"ד שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ט

זקן או חולה יכול לשרות המצה ודווקא במים אבל לא ביין מבטל טעם מצה הרוקח סי' רפ"ג שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ה	לכתחילה בעינן שיטעם טעם	אליה זוטא סי' תע"ה סק"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"ז	מיצה	בלע מיצה יצא
כרך מיצה בתוך המרור ובלע	רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה בלע	פסחים קט"ו ב'
אף ידי מיצה לא יצא	מיצה	הלכות רי"ץ גיאת ה' פסחים
אהל מועד שער הפסח דרך ה'	אור זרוע ה' פסחים סי' רנ"ד	העיטור עשרת הדברות ה' מצה
נתיב ד'	מג"א סי' תע"ה סקי"א	ומרור קל"ד ג'
	שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"ה	הרוקח סי' רפ"ג
	ערוך השלחן סי' תע"ה סי"ד	אור זרוע ה' פסחים סי' רנ"ד
כרך מיצה בתוך המרור או בתוך	מ"ב סי' תע"ה סקכ"ט	רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ט
שאר אוכלים ובלע יצא	כרך בסיב ובלע לא יצא	ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
פרי חדש סי' תע"ה ס"ג	פסחים קט"ו ב'	טור סי' תע"ה
פרי מגדים סי' תע"ה סקי"ג	הלכות רי"ץ גיאת ה' פסחים	שו"ע סי' תע"ה ס"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"ז	העיטור עשרת הדברות ה' מצה	לבוש סי' תע"ה ס"ג
מ"ב סי' תע"ה סקל"ג	ומרור קל"ד ג'	חיי אדם כלל ק"ל ס"ג
בוצע המצה ביד ולא בסכין	הרוקח סי' רפ"ג	שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"ה
בדרך העני	רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ט	ערוך השלחן סי' תע"ה סי"ד
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"כ	ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)	

מזרז

אלו ירקות שאדם יוצא ידי"ח
בחזרת בעולשין בתמכא
בחרבניא ובמרור
פסחים ל"ט א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
סידור רש"י סי' שפ"ז
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז הי"ג
ארחות חיים סדר ליל פסח י'
כלבו סי' נ'
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ד'

טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ה
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ב

חזרת חסא
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
האורה ח"א סי' פ"ז
סידור רש"י סי' מ'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"א
העייטור עשרת הדברות הלכות
מצה ומרור ק"ל ג'
הפרנס סי' נ"ז

חזרת ליטוג"א
איסור והתר לרש"י סי' מ'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"א
הרוקח סי' רפ"ג
שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח י'
הפרנס סי' נ"ז

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ז

חזרת לאטי"ך
ב"ח סי' תע"ג
פרישה סי' תע"ג סק"ז
מג"א סי' תע"ג סק"ט
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ד
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ב

חזרת זערוז"ך בל' פולין
לבוש סי' תע"ג ס"ה
מג"א סי' תע"ג סק"ט
חק יעקב סי' תע"ג סק"ח
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ד

בספרי הרפואה נמצא לחזרת ז'
מינים ואין לא' מהם שום עניין
ויחס עם עשב הנקרא זערוז"ך
אליה רבא סי' תע"ג סק"ז
אליה זוטא סי' תע"ג סק"ו
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ז

נקרא היי"פ שלטי"ן
חק יעקב סי' תע"ג סק"ח
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"י
חיי אדם כלל ק"ל ס"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ז
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ב
מ"ב סי' תע"ג סקל"ד

עולשין הנדיבי
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
האורה ח"א סי' פ"ז
העייטור עשרת הדברות הלכות
מצה ומרור ק"ל ג'

שבלי הלקט סי' רי"ח
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
מג"א סי' תע"ג סק"י
אליה רבא סי' תע"ב סק"ב
חק יעקב סי' תע"ג סק"ח
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ז

עולשין קרישפל"א
איסור והתר לרש"י סי' מ'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"א

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
הרוקח סי' רפ"ג
שבלי הלקט סי' רי"ח
הפרנס סי' נ"ז
אליה רבא סי' תע"ג סק"ב
חק יעקב סי' תע"ג סק"ח

עולשין ליטשינ"ש בלע"ז
העייטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור ק"ל ג'
עולשין ליטטו"ש
ארחות חיים סדר ליל פסח י'

עולשין קורבי"ל
ב"ח סי' תע"ג
פרישה סי' תע"ג סק"ז
מג"א סי' תע"ג סק"י
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ד
אליה רבא סי' תע"ג סק"ב

תמכא מדוכיי"א
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"א

תמכא מרווי"א
איסור והתר לרש"י סי' מ'
שבלי הלקט סי' רי"ח
אליה רבא סי' תע"ג סק"ב
חק יעקב סי' תע"ג סק"ח

תמכא מריב"י
העייטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור ק"ל ג'
ארחות חיים סדר ליל פסח י'

תמכא אגרור"ן
הרוקח סי' רפ"ג

תמכא בערבי אלשיל"ם
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

תמכא קריי"ן
ב"ח סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ג סק"ז
מג"א סי' תע"ג סק"א
חק יעקב סי' תע"ג סק"ח
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ד
אליה רבא סי' תע"ג סק"ב
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ז
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ב
מ"ב סי' תע"ג סקל"ד

יחזר אחר חסא אפי' ללכהו
בדמים מרובים
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ב
לבוש סי' תע"ג ס"ה
חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ל
מ"ב סי' תע"ג סקמ"ב
היינו עד שליש במצווה
חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ל
במדינותנו לוקחים תמכא מפני
שחזרת אינו מיצוי קודם פסח
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ג
יש לוקחים בשעת אכילת מרור
הירק ובשעת הכריכה הקלח
ט"ז סי' תע"ג סק"ה
מג"א סי' תע"ג סקי"ב
חק יעקב סי' תע"ג סקי"ח
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ז
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
יש ליקח הירק גם לכריכה כדי
שיוכל לאכול בזית בטוב
ט"ז סי' תע"ג סק"ה
מדאמר יוצאין בקלח אלמא
דעלין עדיפא ולחכי נוטלין
העלין לברכה
מג"א סי' תע"ג סקי"ב
הא דאמר בגמ' יוצאין בקלח
קאי איבשים
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ז
נוטלין הירק לברכה משום
דטעם העלים אינו חזק ואינו
מצער ויכול לאכול בזית
בוודאי
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ז
מדתני יוצאין בעלין ובקלח
שלחם אלמא דעלים עדיפי
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ז
שער הציון סי' תע"ג סקנ"ג

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ז
נהגו לבקש חסא מרידא
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
מרור הוא חזרת של יער שהיא
מרה
ב"י סי' תע"ג
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ב
חזרת גלין הוא חסא מרה
חק יעקב סי' תע"ג סקי"ח
מצווה בחזרת
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
העיסור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור ק"ל ד'
הרוקח סי' רפ"ג
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
הגהות מיימוניות הל' חמץ ומצה
פ"ו אות כ'
טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ה
חק יעקב סי' תע"ג סקי"ח
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ד
פרי חדש סי' תע"ג ס"ה
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ג
למה השמיט הרמב"ם דעיקר
מצווה בחזרת
ב"י סי' תע"ג
הרמב"ם מפרש מצווה נמי
בחזרת אעפ"י שאין בה מרידות
ב"י סי' תע"ג
נהגו העולם בחסא דחס רחמנא
עלן
ב"י סי' תע"ג
מודאמר בגמ' היכא דליכא אלא
חסא מואי משמע דעיקר מצוות
מרור בחזרת
פרי חדש סי' תע"ג ס"ה

תמכא מערטי"ך
מג"א סי' תע"ג סקי"א
חק יעקב תע"ג סקי"ח
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ז
חרחבינא אצוותא דדיקלא
האורה ח"א סי' פ"ז
העיסור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור ק"ל ג'
לרי"ף הנדקי"ק והיא רומונ"ש
בלע"ז
העיסור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור ק"ל ג'
ארחות חיים סדר ליל פסח י'
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
חרחבינא אל קרענינא
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ז
חרחבינא וודוליי"א
הרוקח סי' רפ"ג
שבלי הלקט סי' רי"ח
חק יעקב סי' תע"ג סקי"ח
חרחבינא טריפווי"ל
ארחות חיים סדר ליל פסח י'
מרור חולית"א
העיסור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור ק"ל ד'
מריתא אמרפוי"ל
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
הרוקח סי' רפ"ג
שבלי הלקט סי' רי"ח
הפרנס סי' נ"ז
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ב
חק יעקב סי' תע"ג סקי"ח
מרור בל"א ווירמ"ט
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
הפרנס סי' נ"ז
לבוש סי' תע"ג ס"ה
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ב
חק יעקב סי' תע"ג סקי"ח

לכריכה נוטלין הקלח כיון שאין
הרבה עליו לב' בזיתים
מג"א סי' תע"ג סק"ב
אליה רבא סי' תע"ג סק"ז

צריך בזית מלבד הריוח שבין
העלים
דרכי משה סי' תע"ה סק"א
חק יעקב סי' תע"ג סק"א
מ"ב סי' תע"ג סקמ"א

יוצאין בקלחים אבל לא
בשרשים

הפרנס סי' נ"ז
ב"י סי' תע"ג
דרכי משה סי' תע"ג סק"ב
ב"ח סי' תע"ג
שו"ע סי' תע"ג ס"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ז
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ד

צריך לזוהר ליקח הקלח של
המירעטי"ך או העלים ולא
השרשים

פסקי רבינו יחיאל מפאריש סי'
ה'

שו"ת מהר"ל סי' נ"ח
ב"י סי' תע"ג
מג"א סי' תע"ג סק"ב
חיי אדם כלל ק"ל ס"ג

אם יקח מערטי"ך יקח מה
שלמעלה מהקרקע בגון העלין
וסמוך לו אבל לא יקח מה
שהוא למטה מהקרקע דהוי
שורש

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
ב"ח סי' תע"ג

פרישה סי' תע"ג סק"ז
עולת תמיד סי' תע"ג סק"ד
אליה רבא סי' תע"ג סק"ג
אליה זוטא סי' תע"ג סק"ד
אליה זוטא סי' תע"ג סק"ד

כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות
הטור סק"ט

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ט
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ד

שרשים היינו הקטנים הקטנים
המתפצלים בקרקע אבל
השורש הגדול שבו עומד הירק
הוי בכלל קלח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
פרישה סי' תע"ג סק"ז
ט"ז סי' תע"ג סק"ה
מג"א סי' תע"ג סק"ב
אליה רבא סי' תע"ג סק"ג
פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ה
חיי אדם כלל ק"ל ס"ג
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ד
מ"ב סי' תע"ג סק"ז

קרוי קלח עד למטה מזנבו
ושבליים קטנים יוצאים מהם
מג"א סי' תע"ג סק"ב

בקלחין יוצאין בין לחין בין
יבשין

האורה ח"א סי' פ"ז
סידור רש"י סי' שפ"ז

רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ג
איסור והתר לרש"י סי' מ'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"א
ראב"י"ה פסחים סי' תקכ"ה
העיטור הל' ערבי פסחים ק"ל ד'
הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח י'
כלבו סי' נ'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ד'

טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ט
מ"ב סי' תע"ג סק"ז

יוצאין בקלחים כמושין
פסחים ל"ט א'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור ק"ל ד'

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ד'

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
הטור סק"ז

אליה זוטא סי' תע"ג סק"ה
אליה רבא סי' תע"ג סק"ד
פרי חדש סי' תע"ג ס"ה
נהר שלום סי' תע"ג סק"ד
מ"ב סי' תע"ג סק"ז

קלחים כמושין לא גרע
מיבשים שיוצאים בהם

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
הטור סק"ז

אליה זוטא סי' תע"ג סק"ה
חק יעקב סי' תע"ג סק"ט
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ט
ערוך השלחן סי' תע"ג סט"ו

בעלין אין יוצאין אלא בלחין
האורה ח"א סי' פ"ז

סידור רש"י סי' שפ"ז
איסור והתר לרש"י סי' מ'

מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"א
ראב"י"ה פסחים סי' תקכ"ה

העיטור הל' ערבי פסחים ק"ל ד'
הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח י'
כלבו סי' נ'

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ב'

טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ה

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ט
מ"ב סי' תע"ג סק"ז

בעלים אין יוצאין בכמושין
 כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
 הטור סק"ז
 מג"א סי' תע"ג סקי"ג
 חק יעקב סי' תע"ג סקי"ט
 עולת תמיד סי' תע"ג סק"ד
 אליה רבא סי' תע"ג סקי"ד
 פמ"ג סי' תע"ג א"א סקי"ג
 נהר שלום סי' תע"ג סק"ד
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ט
 ערוך השולחן סי' תע"ג סט"ו
 מ"ב סי' תע"ג סקל"ז

אין יוצאין בכבושין בשלוקין
 ובמבושלים
 הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
 העיטור עשרת הדברות הל' מצה
 ומרור ק"ל ד'
 ארחות חיים סדר ליל פסח י'
 כלבו סי' נ'
 רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
 אהל מועד שער הפסח דרך ה'
 נתיב ד'
 טור סי' תע"ג
 ב"י סי' תע"ג
 שו"ע סי' תע"ג ס"ה
 לבוש סי' תע"ג ס"ה
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ט
 ערוך השולחן סי' תע"ג סט"ו

כבושין היינו בחומץ
 מג"א סי' תע"ג סקי"ד
 חק יעקב סי' תע"ג סק"כ
 מ"ב סי' תע"ג סקל"ח

שרוי מעל"ע במים הוי כבוש
 מג"א סי' תע"ג סקי"ד
 חק יעקב סי' תע"ג סק"כ
 עולת תמיד סי' תע"ג סק"ד
 אליה זוטא סי' תע"ג סק"ה
 אליה רבא סי' תע"ג סקי"ד
 חיי אדם כלל ק"ל ס"ג
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ט
 ערוך השולחן סי' תע"ג סט"ו
 מ"ב סי' תע"ג סקל"ח

אף הסוברים דשרוי מעל"ע
 במים הוי כבוש במרור מודו
 דכבוש הוי רק בחומץ
 חק יעקב סי' תע"ג סק"כ
 אליה רבא סי' תע"ג סקי"ד
 פרי מגדים סי' תע"ג א"א סקי"ד
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ט
 ערוך השולחן סי' תע"ג סט"ו
 מ"ב סי' תע"ג סקל"ח

כל שלא נכבש בחומץ יש בו
 טעם מרור
 חק יעקב סי' תע"ג סק"כ
 פמ"ג סי' תע"ג א"א סקי"ד
 מ"ב סי' תע"ג סקל"ח

בעלים אין להקל בכבוש במים
 מעל"ע
 מ"ב סי' תע"ג סקל"ח

יכול להניחו במים לכ"ג שעות
 ולהוציאו מים ואח"כ להחזירו
 פמ"ג סי' תע"ג א"א סקי"ד
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"ט
 ערוך השולחן סי' תע"ג סט"ו

כשחל ע"פ בשבת יכול להשרות
 המרור במים
 אליה רבא סי' תע"ג סקי"ד
 פמ"ג סי' תע"ג א"א סקט"ו

כשחל ע"פ בשבת יגלגלם
 במטפחת שרוי במים
 נהר שלום סי' תע"ג סק"ה

אפי' אם אין כולו במים מיקרי
 כבוש דע"י הכבישה למטה
 מפעפע למעלה
 נהר שלום סי' תע"ג סק"ה

מברך על אכילת מרור וטובל
 בחרוסת
 האורה ח"א סי' צ'
 סידור רש"י סי' ש"פ

איסור והתר לרש"י סי' ל'
 מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ה
 ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
 המנהיג הל' פסח סדר לילות

שלפסח
 העיטור עשרת הדברות הל' מצה
 ומרור קל"ה א'
 הרוקח סי' רפ"ג
 שבלי הלקט סי' רי"ח
 ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב
 כלבו סי' נ'
 שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
 רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
 שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

כדי שיחיה עובר לעשייתן
 מג"א סי' תע"ג סקי"ט
 אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ה

הא הברכה לא קאי רק על
 האכילה ואמאי מברך קודם
 טיבול
 מג"א סי' תע"ג סקי"ט

כיון דטיבול עצמו מוצה הוא
 נכלל ברכה על הטיבול בברכת
 המצווה
 אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ה

טובל בחרוסת ומברך על
 אכילת מרור
 הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
 אהל מועד שער הפסח דרך ה'
 נתיב ח'

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
 טור סי' תע"ה
 שו"ע סי' תע"ה ס"א
 לבוש סי' תע"ה ס"א

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
 חק יעקב סי' תע"ה סק"ח
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"ב
 ערוך השולחן סי' תע"ה ס"ו

כדי שתהיה הברכה סמוך ככל
 האפשר לאכילה
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"ב

ישקע המרור בחרוסת להמית
 הקפא
 פסחים קט"ו ב'
 סידור רש"י סי' שפ"ז

איסור והתר לרש"י סי' מ'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"א
הרוקח סי' רפ"ג
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ה
ב"י סי' תע"ה
שו"ע סי' תע"ה ס"א
לבוש סי' תע"ה ס"א
פרי חדש סי' תע"ה ס"א
חיי אדם כלל ק"ל ס"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"א
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ז
מ"ב סי' תע"ה סקי"ג

הרמב"ם השמיט הק דינא
ב"י סי' תע"ה
פרי חדש סי' תע"ה ס"א

לא נהגנו לשקע כל המרור
בחרוסת וכד' הרמב"ם ועוד
שקפא זה אינו מצוי בינינו
פרי חדש סי' תע"ה ס"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"א
מ"ב סי' תע"ה סקי"ג

אע"פ שאין קפא מצוי מביאין
חרוסת משום דהלכה כראב"ג
דחרוסת מצוה
פרי חדש סי' תע"ה ס"א

לא ישהה המרור בחרוסת שלא
יבטל טעמו
פסחים קט"ו ב'

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רי"ף פסחים כ"ה א' (דפי הרי"ף)
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ח
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
ראב"י פסחים סי' תקכ"ה
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ד ג'
הרוקח סי' רפ"ג
רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ח
כלבו סי' נ'

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ד'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ה
ב"י סי' תע"ה
דרכי משה סי' תע"ה סק"ב
שו"ע סי' תע"ה ס"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"ב
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ז

ינער החרוסת מהמרור קודם
שאוכל

שו"ע סי' תע"ה ס"א
פמ"ג סי' תע"ה א"א סק"ז
חיי אדם כלל ק"ל ס"ז
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ז

קפא חיינו תולעת

רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה צריך
תוס' פסחים קט"ו ב' ד"ה קפא
ראב"י פסחים סי' תקכ"ה
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ד א'
שבלי הלקט סי' רי"ח
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ד
כלבו סי' נ'

ט"ז סי' תע"ה סק"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"א

צריך לומר שהתליע בתלוש
שאם התליע במחובר הוא
אסור באכילה

ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ד
כלבו סי' נ'

עפ"י הרוב אין שם תולע אלא
דבסכנה חיישינן למיעוטא

תוס' פסחים קט"ו ב' ד"ה קפא
פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"א

קפא הוא ארס שיש לירק

רש"י פסחים קט"ו ב' ד"ה צריך
רש"י פסחים קט"ו א' ד"ה משום
קפא

רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה צריך
רשב"ם פסחים קט"ו א' ד"ה
משום קפא

שבלי הלקט סי' רי"ח
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ז

אוכל בזית כי קראו בברכה
אכילה ואין אכילה פחותה
מבזית

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ה
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

צריך בזית מלבד הריחו שבין
העלים

דרכי משה סי' תע"ה סק"א
חק יעקב סי' תע"ג סקכ"א
מ"ב סי' תע"ג סקמ"א

לכתחילה יאכל בזית כא'

מג"א סי' תע"ה סק"ד
חק יעקב סי' תע"ה סקכ"ב
במרור יכול לאכול מעט מעט
בכא"פ לכתחילה
מג"א סי' תע"ה סק"ד
חק יעקב סי' תע"ה סק"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"ד
מ"ב סי' תע"ג סקמ"ג

אכל קלח א' כבריינו והוא
פחות מבזית אי יצא

כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות
הטור סק"ח

מג"א סי' תע"ה סק"ה
פרי חדש סי' תע"ה ס"א

פרי מגדים סי' תע"ה א"א סק"ה
ישועות יעקב סי' תע"ג סק"ד
מ"ב סי' תע"ה סקי"ב

אין מברכין בפה"א דברכת
הלחם פוסט דהשתא הוא
דמתחלא סעודתי והוה דברים
הבאים בסעודה מחמת סעודה
תוס' פסחים קט"ו א' ד"ה והדר
ראב"ד תשובות ופסקים סי' קי"ג
הרוקח סי' רפ"ג

שבלי הלקט סי' רי"ח בשם רבינו
אביגדור כהן צדק בשם רבינו
יצחק ב"ר שמואל
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

הא דאמרי' בגמ' דהגדה הוי הפסק הוא רק לנט"י משום דלמא אסח דעת' אבל לברכת בפה"א כיון שבירך בפה"א והמרור לפניו לאכילה אין כאן הסח הדעת

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ו

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

לבוש סי' תע"ה ס"א

הא דאמרי' בגמ' דמברך בפה"א על המרור משום דמרור שלהם הי' ראוי לאכול חי כמו לאטי"ך מג"א סי' תע"ג סק"ד

מברך עליו בפה"א

שו"ת הרשב"א ח"א סי' ע"ב, סי' רמ"א

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' ר"א, ר"ב

ב"י סי' תע"ה

כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות הטור סק"ד

אם בירך בנ"ר על הכרפס מברך בפה"א על המרור שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז

אם אכל בטיבול ראשון ירק שברכתו שהכל מברך בפה"א על המרור

שו"ע הגר"ז סי' תע"א ס"ז

אחר המרור מברך בנ"ר ופוסט הכרפס

שו"ת הרשב"א ח"א סי' רמ"א

שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י סי' ל"ה

ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה

אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ד

אליה זוטא סי' תע"ג סק"ח

המנהגות לרבינו אשר מלוניל העיטור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ד א'

שבלי הלקט סי' רי"ח בשם רבינו ישעי'

שו"ת הרשב"א ח"א סי' רמ"א

שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י סי' ל"ה

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' ר"ב

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ה כלבו סי' נ'

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

אהל מועד שער הפסח דרך ה' נתיב ח'

שלטי הגבורים פסחים כ"ה א' (דפי הרי"ף) אות א'

טור סי' תע"ה

לבוש סי' תע"ה ס"א

שו"ע הגר"ז סי' תע"ג ס"ז

אין מברכין בפה"א דבעינן שיחא מר ואין נהנה ממנו

המנהגות לרבינו אשר מלוניל

כיון שאין רשאי לאכול עד שיאכל המרור הוי כדברים הבאים מחמת הסעודה

המנהגות לרבינו אשר מלוניל

לבוש סי' תע"ה ס"א

איך ברכת הכרפס פוסטת המרור והא אמרי' בגמ' דהגדה הוי הפסק

שבלי הלקט סי' רי"ח

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ו

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה' בשם ר"י

מרדכי פסחים סדר של פסח

רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ו ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ה כלבו סי' נ'

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה' בשם ר"י

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

ר"ן פסחים כ"ד א' (דפי הרי"ף) שלטי הגבורים פסחים כ"ה א' (דפי הרי"ף) אות א'

טור סי' תע"ה

פרישה סי' תע"ה סק"ג

לבוש סי' תע"ה ס"א

ברכת הפת אינה פוסטת המרור כיון שאינו בא לפרפרת הפת

ראב"ד תשובות ופסקים סי' קי"ג העיטור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ד א'

שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י סי' ל"ה

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' ר"ב

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

ברכת הפת פוסטת המרור אע"פ שלחובתו הוא בא כיון שרגילות ירקות לבא ללפת

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

ברכת הפת פוסטתו דלא סגי דאכיל ל' בלא פת ובהדי פת אכיל ל' כהלל

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אין מברך בפה"א דברכת הכרפס פוסטתו

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים

רשב"ם פסחים קי"ד ב' ד"ה פשיטא

תוס' פסחים קט"ו א' ד"ה והדר האורה ח"ב סי' מ"ג

סידור רש"י סי' שע"ט, שפ"ג

איסור והתר לרש"י סי' ל"ח

להרשב"א אחר בהמ"ז מברך
בנ"ר על הכרפס ועל המרור
כיון דאינו בא מחמת הפת אין
הפת פוטרתו

עולת תמיד סי' תע"ג סק"ה
אליה רבא סי' תע"ג סקכ"ד
אליה זוטא סי' תע"ג סק"ח

לא ראיתי מימי לברך בנ"ר
אחר מרור ואפשר דהוי בדברים
הבאים בסעודה שלא מחמת
הסעודה שא"צ ברכה לאחריהם
דרכי משה סי' תע"ג סק"ה

בירך בנ"ר אחר הכרפס מברך
בפה"א על המרור
העיסור עשרת הדברות ה' מצה
ומרור קל"ג ד'
שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה

שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז

אחר מרור אינו מברך בנ"ר
דהוי דברים הבאים בסעודה
מחמת סעודה
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
ארחות חיים סדר ליל פסח ט"ז
כלבו סי' נ'

אם אין לו חזרת המוקדם
במשנתנו מוקדם למצווה
הגהות מיימוניות ה' חמץ ומצה
פ"ז אות כ'

הפרנס סי' נ"ז
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח
טור סי' תע"ג
ב"י סי' תע"ג

שו"ע סי' תע"ג ס"ה
לבוש סי' תע"ג ס"ה
מג"א סי' תע"ג סקט"ו
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"א
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ג

רבי לא מצא חסא בפסח
והביא מדורי"א או עיקר של
פורפירי"ץ והם שנויים בפ' ע"פ
ומברכים עליהם על אכילת
מרור

האורה ח"ב סי' מ"ג
סידור רש"י סי' שע"ט
איסור והתר לרש"י סי' כ"ט
מחזור ויטרי ה' פסח סי' מ"ט

תשב"ץ כ' דכשארין לו חזרת יקח
ווירמו"ט דהיינו מרור דמותני'
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח
דרכי משה סי' תע"ג סק"ב
פרישה סי' תע"ג סק"ז

הג"ה סי' תע"ג ס"ה
מג"א סי' תע"ג סקט"ו
חק יעקב סי' תע"ג סק"ח
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ג

כשארין לו מאלו השנויים
במשנה אלא ירק מר יאכל בלא
ברכה

מג"א סי' תע"ג סקט"ו
חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ד
אליה רבא סי' תע"ג סק"ז
פמ"ג סי' תע"ג א"א סקט"ו
נהר שלום סי' תע"ג סק"ז
חיי אדם כלל ק"ל ס"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"א
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ג
מ"ב סי' תע"ג סקס"ו

בגמ' אמרינן דהוה מהדר
אמריתא דמריר טפי ודחי
דחזרת עדיפא אלמא דכשארין
לו חזרת יקח מרור
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח
מג"א סי' תע"ג סקט"ו

כשארין לו חזרת יקח מערטי"ן
דהיינו תמכא דמתניתין
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח בשם
האגודה
מג"א סי' תע"ג סקט"ו

כשארין לו חזרת יקח עולשין אם
יש לו ואם לא יקח מערטי"ן
דהוא תמכא

דרכי משה סי' תע"ג סק"ב

אע"ג דהמרור אינו ראוי
לאכילה חייב בברכת בפה"א
כי המצווה קובעתו ועושה
אותו כמילי דחוי
הגדה של פסח לריטב"א

אי בעינן שראוי לאכילה
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ט

ביאה"ל סי' תע"ג ד"ה יקח לענה
ביאה"ל סי' תע"ג ד"ה יקח לענה

מדס"ד דיוצאים במרה של דג
ש"מ דיצא במרור אעפ"י שאינו
ראוי לאכילה אפי' ע"י הדחק
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"ב
פמ"ג סי' תע"ג א"א סק"י
ביאה"ל סי' תע"ג ד"ה יקח לענה

בלע מרור לא יצא
פסחים קט"ו ב'

הלכות רי"ץ גיאת ה' פסחים
רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה בלע
מרור
העיסור עשרת הדברות ה' מצה
ומרור קל"ד ג'
אור זרוע ה' פסחים סי' רנ"ד
רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ט
מרדכי פסחים סדר של פסח
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ד'

ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
טור סי' תע"ה

שו"ע סי' תע"ה ס"ג
לבוש סי' תע"ה ס"ג
חיי אדם כלל ק"ל ס"ג

שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"ה
ערוך השלחן סי' תע"ה סט"ו

בלע מרור יצא א"א שלא יהיה
בו טעם מרור
רש"י פסחים קט"ו ב' ד"ה בלע

לא יחתוך מרור בסכין של חמץ
כיון שהוא חריף
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

אין מברכין על המרור קודם
סעודה משום שנאמר על מצות
ומרורים יאכלוהו תיכף לברכת
מיצה תהא ברכת מרור ואכילת
מיצה אינה אלא לאחר הגדה
סידור רש"י סי' שפ"ח

איסור והתר לרש"י סי' מ"א
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"ב
ראב"י"ה סי' תקכ"ה
שבלי הלקט סי' רי"ח בשם רש"י
כלבו סי' נ'
ערוך השלחן סי' תע"ה סי"ב

אכילת מרור אחר מיצה אי הוי
לעיבובא
ערוך השלחן סי' תע"ה סי"ב

אין אוכלים החזרת קודם הגדה
לפי שטיבולו הוא להתמיה
התינוקות הלכך צריך לעשותו
מירק שאין רגילין התינוקות בו
ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ד
כלבו סי' נ'

מי שהוא חולה או איסטניס יקח
מין מרור שערב עליו ביותר
חק יעקב סי' תע"ג סקכ"א
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ז
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ד
מ"ב סי' תע"ג סקמ"ג

אם א"א לו כלל לאכול מרור
עכ"פ יאכל מעט או ילעוס בפיו
זכר לטעם מרידות בלא ברכה
חק יעקב סי' תע"ג סקכ"א
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"א
מ"ב סי' תע"ג סקמ"ג

ראוי לדחוק עצמו בכל יבלתו
אף אם יכאוב עליו לקיים
מצוות חז"ל

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"א
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סל"א
שער הציון סי' תע"ג סקס"א

טור סי' תע"ה
שו"ע סי' תע"ה ס"ג
לבוש סי' תע"ה ס"ג
ערוך השלחן סי' תע"ה סט"ו

כיון דלא היה ממש בפיו והוי
כזורק אבן לחמת

רש"י פסחים קט"ו ב' ד"ה כרכן
רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה כרכן
ב"י סי' תע"ה
לבוש סי' תע"ה ס"ג
פמ"ג סי' תע"ה א"א סקי"א

משום דאינו דרך אכילה
ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
פרישה סי' תע"ה סק"י
שו"ע סי' תע"ה ס"ג
ערוך השלחן סי' תע"ה סט"ו

מי ששם מרור שלו קודם פסח
בקרקע כדי שישאר לח ושכח
ולא הוציאו מהקרקע קודם יו"ט
מותר להוציאו ביו"ט כיון שלא
נטעו ליניקה ועומד לאכילה
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות
הטור סק"י

חק יעקב סי' תע"ג סקי"ט

במקום שנוהגים הגויים ליטוע
המרור בקרקע תוך שבדי
כלי חרס צריך לעקור המרור
מעיו"ט דביו"ט אסור לתלוש
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות
הטור סק"א

אם יש להקפיד שישראל לא
יעקור המרור מהקרקע
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
מג"א סי' תע"ג סקי"ד

חק יעקב סי' תע"ג סקכ"ג
אליה רבא סי' תע"ג סקי"ז
נהר שלום סי' תע"ג סק"ה
ערוך השלחן סי' תע"ג סי"ג
מ"ב סי' תע"ג סקל"ג

מרור
רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה בלע
מרור
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ד
מרדכי פסחים סדר של פסח
שו"ע סי' תע"ה ס"ג

בלע מיצה ומרור ידי מיצה יצא
ידי מרור לא יצא
פסחים קט"ו ב'
הלכות רי"ן גיאת הל' פסחים
רשב"ם פסחים קט"ו ב' ד"ה בלע
מרור

העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ד ג'
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ד
רא"ש פסחים פ"י סי' כ"ט
מרדכי פסחים סדר של פסח
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)

טור סי' תע"ה
ב"י סי' תע"ה
שו"ע סי' תע"ה ס"ג
לבוש סי' תע"ה ס"ג
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"ו
ערוך השלחן סי' תע"ב סט"ו

ולא אמרינן דהמרור כיון שאין
בו מצווה מבטל למצה
תוס' פסחים קט"ו ב' ד"ה ידי
ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)
ב"י סי' תע"ה
מג"א סי' תע"ה סקי"ג
מ"ב סי' תע"ה סקל"א

כרך בסיב ובלע לא יצא
פסחים קט"ו ב'
הלכות רי"ן גיאת הל' פסחים
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ד ג'
הרוקח סי' רפ"ג
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ד
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ד'
ר"ן פסחים כ"ה ב' (דפי הרי"ף)

בורך

בוצע ממיצה שליטת השלימה
ובורכה במרור ואוכל יחד
האורה ח"א סי' צ'
סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ח
איסור והתר לרש"י סי' ל'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"ב
לבוש סי' תע"ה ס"ב

טובל בחרוסת

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ו
האורה ח"א סי' צ'
סידור רש"י סי' ש"פ
איסור והתר לרש"י סי' ל'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ה
ראב"י פסחים סי' תקכ"ה בשם
רש"י
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
בשם רבינו מנחם
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב,
כ"ז

כלבו סי' נ'

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
מרדכי פסחים סדר של פסח
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'

ר"ן פסחים כ"ה א' (דפי הרי"ף)
שלטי הגבורים פסחים כ"ה א'
(דפי הרי"ף) אות ב'
שו"ת מהרי"ל סי' נ"ח
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ה

ב"י סי' תע"ה

דרכי משה סי' תע"ה סק"ב

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

ב"ח סי' תע"ה

שו"ע סי' תע"ה ס"א

ט"ז סי' תע"ה סק"ו

מג"א סי' תע"ה סק"ז
חק יעקב סי' תע"ה סק"א
אליה רבא סי' תע"ה סק"ט
אליה זוטא סי' תע"ה סק"ב
חיי אדם כלל ק"ל ס"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"ט
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ח
מ"ב סי' תע"ה סק"ז, סק"ח

אינו טובל בחרוסת

ראב"י פסחים סי' תקכ"ה
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח בשם רב עמרם ורבינו
יוסף טוב עלם ומנהג ספרד
ופרובינצא ורוב צרפת
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
העיתור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ד ד'
הרוקח סי' רפ"ג

שבלי הלקט סי' רי"ח

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב,
כ"ח

כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים סדר של פסח

טור סי' תע"ה

דרכי משה סי' תע"ה סק"ב

ב"ח סי' תע"ה

פרישה סי' תע"ה סק"ו

הג"ה סי' תע"ה ס"א

לבוש סי' תע"ה ס"ב

ט"ז סי' תע"ה סק"ו

פמ"ג סי' תע"ה מש"ז סק"ו

חיי אדם כלל ק"ל ס"ז

שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"ט

ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ח

מ"ב סי' תע"ה סק"ח

אמאי אינו טובל בחרוסת וכי

הלל לא הי' טובל בחרוסת

המנהיג הל' פסח סדר לילות

שלפסח

המנהגות לרבינו אשר מלוניל

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
מרדכי פסחים סדר של פסח
טור סי' תע"ה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"ט
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ח
מ"ב סי' תע"ה סק"ז

כיון שטעם הטיבול משום קפא
מה לי כשהוא לבדו או עם מיצה
המנהגות לרבינו אשר מלוניל

כיון שטיבול בחרוסת הוא
משום קפא הפת נמי מעביר
את הקפא ולהכי אינו מטביל
בכריכה

שבלי הלקט סי' רי"ח

מרדכי פסחים סדר של פסח

שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סי"ט

מ"ב סי' תע"ה סק"ח

יש שעושין כריכה בטיבול ולא
בטיבול

ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ח

כלבו סי' נ'

בכריכה א"צ לנער החרוסת
מהחזרת

ב"י סי' תע"ה

דרכי משה סי' תע"ה סק"ב

פרי מגדים סי' תע"ה א"א סק"ז

אוכל בהסיבה

המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

העיתור עשרת הדברות הל' מצה

ומרור קל"ה א'

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו

ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ח

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

טור סי' תע"ה

ב"י סי' תע"ה

דרכי משה סי' תע"ה סק"ב

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

ב"ח סי' תע"ה

פרישה סי' תע"ה סק"ז
 שו"ע סי' תע"ה ס"א
 לבוש סי' תע"ה ס"ב
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"כ
 ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ז

אוכל בלא הסיבה
 הרוקח סי' רפ"ג
 שבלי הלקט סי' רי"ח
 פרי חדש סי' תע"ה ס"א
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"כ

לא היסב יצא בדיעבד
 פרי חדש סי' תע"ה ס"א
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"כ
 צריך לבלוע ב' זתים כא'
 מג"א סי' תע"ה סק"ח
 חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סכ"א

לא יפסיק בין ברכת מצה
 לבורך
 המנהיג הל' פסח סדר לילות
 שלפסח
 שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
 טור סי' תע"ה

ב"י סי' תע"ה
 שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
 בי"ח סי' תע"ה
 לבוש סי' תע"ה ס"ב
 כנסת הגדולה סי' תע"ה הגהות
 הטור סק"א
 שו"ע סי' תע"ה ס"א
 פרי חדש סי' תע"ה ס"א
 ט"ז סי' תע"ה סק"ז
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ח
 ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ח
 מ"ב סי' תע"ה סקכ"ד

אם הפסיק א"צ לחזור ולברך
 חק יעקב סי' תע"ה סקט"ו
 אליה רבא סי' תע"ה סק"ח
 חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ח
 מ"ב סי' תע"ה סקכ"ד

בזמן המקדש אכלו פסח מצה
 ומרור יחד או רק מצה ומרור
 יחד
 סידור רש"י סי' ש"פ
 מרדכי פסחים הסדר בקצרה
 ר"ן פסחים כ"ה א' (דפי הרי"ף)

חק יעקב סי' תע"ה סקי"ג
 אליה רבא סי' תע"ה סק"ו
 פרי מגדים סי' תע"ה מש"ז סק"ז,
 סק"ט
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה ס"ח
 ערוך השלחן סי' תע"ה ס"י

אכל מצה וכרך מצה ומרור
 ובירך על המרור צריך לאכול
 אח"כ מרור בלא ברכה דמצה
 דרשות ביטל למרור דרבנן
 פרי מגדים סי' תע"ה א"א סק"ח

אכל תחילה מצה ומרור
 בכריכה צריך לאכול אח"כ
 מצה לחוד וחדר מצה ומרור
 בכריכה דמרור דרבנן ביטל
 למצה דאורייתא
 פרי מגדים סי' תע"ה א"א סק"ח
 שו"ע הגר"ז סי' תע"ה סט"ז

אם אין לו אלא ב' זיתי מצה
 משומרים ואירע שאכל בלילה
 א' תחילה מצה ומרור בכריכה
 חוזר ואוכל בזית מצה לחוד
 דמרור דרבנן ביטל מצה
 דאורייתא
 פמ"ג סי' תע"ה א"א סק"ח

שלחן עזר

ערוך השלחן סי' תע"ו ס"ב
מ"ב סי' תע"ו סק"א
והא בשלזי ואח"כ צלאו או
צלאו ואח"כ בשלזי אסור בקרבן
פסח א"כ למה נחמיר בזה
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ב
לעזרך הולח יס להקל בבשלזי
ואח"כ צלאו עלי קדר
שו"ע הגר"ז סי' תע"ו ס"ד
צלאו ואח"כ בשלזי מותר כי
הבישול מבטל העלי
שו"ע הגר"ז סי' תע"ו ס"ד
מ"ב סי' תע"ו סק"א
כבד אין אוכלים כיון דמותר
לאכלזי רק עלי ועלי אסור
ערוך השלחן סי' תע"ו ס"ד
מנהג כשר לאכול בשר מבושל
טור סי' תע"ו
ב"י סי' תע"ו
ב"ח סי' תע"ו
פרישה סי' תע"ו
נהגו במקצת מקומות לאכול
בליל פסח תבשיל של שומר
הנקרא פיינול"י והטעם ע"ש
ליל שימורים
ארחות חיים הל' פסח סדר ליל
פסח כ"ח
נהגו העולם למנוע אכילת עלי
גם ביום ואיני יודע הטעם
ישועות יעקב סי' תע"ג סק"א
לא ישתה הרבה בסעודה שלא
ישתכר
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

דגים צלויים מותר לאכול כיון
דאין במינם שחיטה
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"א
חיי אדם כלל ק"ל ס"ט
שו"ע הגר"ז סי' תע"ו ס"ג
ערוך השלחן סי' תע"ו ס"ד
מ"ב סי' תע"ו סק"ט
אפי' ביצה צלוי' אסור לאכול
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
ביצה צלוי' מותר לאכול
אליה רבא סי' תע"ג סק"א
פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"א
חיי אדם כלל ק"ל ס"ט
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"א
ערוך השלחן סי' תע"ד ס"ד
מ"ב סי' תע"ו סק"ט
אפי' במקום שאוכלים עלי אין
אוכלים הזרוע לפי שהוא זכר
לפסח
חק יעקב סי' תע"ג סק"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סכ"א
נעלה בקדירה בלא מים ושום
משיקה אלא נתבשל במוהל
היוצא ממנו אין אוכלים אותו
במקום שנהגו לא לאכול עלי
חיי אדם כלל ק"ל ס"ט
שו"ע הגר"ז סי' תע"ו ס"ה
ערוך השלחן סי' תע"ו ס"ב
מ"ב סי' תע"ו סק"א
אפי' בשלזי מתחילה ואח"כ
עשאו עלי קדר אין אוכלין
במקום שנהגו לא לאכול עלי
חיי אדם כלל ק"ל ס"ט
שו"ע הגר"ז סי' תע"ו

אחר אכילת הכריכה יקח ב'
התבשילין ויאכלם ויזהר שלא
יהי א' מהם צלוי
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
ראוי לחלק מב' התבשילין לכל
המסובין
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
נהגו לאכול בעים זכר לאבילות
בית המקדש
דרכי משה סי' תע"ג סק"ג
ט"ז סי' תע"ג סק"ד
חק יעקב סי' תע"ג סק"ז
פמ"ג סי' תע"ג מש"ז סק"ד
חיי אדם כלל ק"ל ס"ט
שו"ע הגר"ז סי' תע"ו ס"ו
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ד
נוהגים לבשל ביצים הרבה
ט"ז סי' תע"ג סק"ד
נהגו לאכול בעים כי ליל ת"ב
נקבע בליל פסח
דרכי משה סי' תע"ג סק"ג
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ד
אוכלים הביצה כי היא זכר
לחגיגה
מ"ב סי' תע"ו סק"א
אשכנזי מקום שנהגו שלא
לאכול עלי הוא
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
טור סי' תע"ו
חיי אדם כלל ק"ל ס"ט
שו"ע הגר"ז סי' תע"ו ס"א
ערוך השלחן סי' תע"ו ס"א
מ"ב סי' תע"ו סק"א

צפון

בזמן ביהמ"ק לא היו אוכלים מצת מצוה קודם סעודה ואכלו מצת מצוה ומרור עם הפסח בגמר סעודה
מרדכי פסחים הסדר בקצרה

אכילת מצה זמנה כל הלילה ברע
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים העיטור עשרת הדברות הל' מצה ומרור קל"ה א'
ארחות חיים סדר ליל פסח ל' רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אזלינן לחומרא בראב"ע ולבן צריך לאכול קודם חצות שו"ת הרשב"א ח"א סי' תמ"ה
צריך להזהר לאכול אפיקומן קודם חצות
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה הרוקח סי' רפ"ג
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח ל' רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
טור סי' תע"ז

חיי אדם כלל ק"ל סי"ד שו"ע הגר"ז סי' תע"ז ס"ו
ערוך השלחן סי' תע"ז ס"א מ"ב סי' תע"ז סק"ו
אם נמשך אחר חצות עדיין חייב לאכול אפיקומן
ערוך השלחן סי' תע"ז ס"ה

כזית מצה יזהר מאוד לאכול קודם חצות
מ"ב סי' תע"ז סק"ו
אם נתאחר באכילת כזית מצה אחר חצות יאכל בלא ברכה
מ"ב סי' תע"ז סק"ו

אוכלים ב' זתים א' זכר לפסח וא' זכר למצה הנאכלת עם הפסח

ב"ח סי' תע"ג
חיי אדם כלל ק"ל סי"ד שו"ע הגר"ז סי' תע"ז ס"ג
ערוך השלחן סי' תע"ה ס"ג מ"ב סי' תע"ז סק"א
לכתחילה יאכל ב' זתים ואם קשה לו לא יפחות מכזית
שו"ע הגר"ז סי' תע"ז ס"ג ערוך השלחן סי' תע"ז ס"ג

יש לנו לעשות בגמר סעודה לאכול מצה במרור הנטבל בחרוסת בהסיבה ולאכול מצה לבדה בהסיבה כאשר היו עושין בזמן הבית עם קרבן פסח
המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח
שלטי הגבורים פסחים כ"ו ב' (דפי הרי"ף) אות ב'
טור סי' תע"ז

אין לאכול באחרונה מצה לבדה בתחילה כרבנן ואח"כ הכריכה כהלל דאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ולא יוכל לאכול חזרת אחר המצה

המנהיג הל' פסח סדר לילות שלפסח

מן הדיו חיי לאכול מצה ומרור בכריכה בסוף הסעודה בדרך שהיו אוכלים הפסח על מצות ומרורים בגמר הסעודה אלא הואיל והתחיל במצה ומרור בתחילת סעודה גומר מצותו מרדכי פסחים הסדר בקצרה

בגמר הסעודה אוכלין ממצה הפרוסה שהניח תחת המפה כזית והוא לחובת מצה באחרונה שבזמן ביהמ"ק היו אוכלין מצת חובה עם הפסח ועושים זכר לפסח

רש"י פסחים קי"ט ב' ד"ה אין מפטירין
רשב"ם פסחים קי"ט ב' ד"ה אין מפטירין
תוס' פסחים ק"כ א' ד"ה באחרונה

האורה ח"א סי' צ'
סידור רש"י סי' ש"פ, שפ"ח איסור והתר לרש"י סי' ל'
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ה רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ד
שלטי הגבורים פסחים כ"ו ב' (דפי הרי"ף) לשון ריא"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ז ס"ג

א"כ אמאי אין אוכלים מרור באחרונה כמו בזמן ביהמ"ק
רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ד

אוכלים מצה באחרונה זכר לפסח שהי' נאכל על השובע מלחמת ה' פסחים כ"ו ב' (דפי הרי"ף)

רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ד מרדכי פסחים הסדר בקצרה

א"ע לאכול מרור אחר סעודתו כיון שחיובו בזה"ז מדרבנן וכבר בירך עליו בתחילה א"ע לאכול גם בסוף סעודה אבל מצה שהיא מה"ת עבדינן זכר למקדש לאכלה באחרונה
רש"י פסחים קי"ט ב' ד"ה אין מפטירין

ראב"ד תשובות ופסקים סי' נ"ו שבלי הלקט סי' רי"ח

אכל אפיקומן ולא היסב א"צ
לחזור ולאכול

שו"ע הגר"ז סי' תע"ז ס"ד
ערוך השלחן סי' תע"ז ס"ד

בין אפיקומן לבהמ"ז יכול
לשתות ברצונו

ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ח
בשם הרמב"ן
כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים סדר של פסח
שו"ע הגר"ז סי' תע"ח ס"א

אחר אפיקומן מותר לשתות רק
מים וכל מיני מים

תוס' פסחים ק"ז ב' ד"ה רביעי
מרדכי פסחים סדר של פסח
שלטי הגבורים פסחים כ"ו ב'
(דפי הרי"ף) לשון ריא"ז
ערוך השלחן סי' תע"ח ס"ג

יש מוחמירין שלא לשתות אפי'
מים אחר אפיקומן
ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ח
כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים סדר של פסח
שו"ע הגר"ז סי' תע"ח ס"א

אכל אחר אפיקומן יחזור ויאכל
אפיקומן
מ"ב סי' תע"ח סק"א

אכל אחר אפיקומן יצא בדיעבד
שלטי הגבורים פסחים כ"ו ב'
(דפי הרי"ף) אות ב'
מ"ב סי' תע"ז סק"ב

נאבד האפיקומן אם יש לו
עוד מצת מצוה יאכל ממנה
ואם אין לו מצת מצוה יקח
מצת ששמורה מוחימוץ משעת
קצירה ואפי' שמורה משעת
לישה יכול ליקח לאפיקומן
שו"ע הגר"ז סי' תע"ז ס"י
ערוך השלחן סי' תע"ז ס"ח

לא יאכל אפיקומן בב' מקומות
בקרבת פסח שאינו נאכל בב'
מקומות

חיי אדם כלל ק"ל סי"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ח ס"ב
ערוך השלחן סי' תע"ח ס"א
מ"ב סי' תע"ח סק"ד

אפי' בחדר א' לא יאכל
האפיקומן מקצתו בשלחן זה
ומקצתו בשלחן זה
חיי אדם כלל ק"ל ס"י
שו"ע הגר"ז סי' תע"ח ס"א
ערוך השלחן סי' תע"ח ס"ב
מ"ב סי' תע"ח סק"ד

ישן באמצע אכילת אפיקומן
אין יכול להמשיך לאכול
מהאפיקומן כשיעור משנתו
דחשינה חשובה הפסק בין
אכילה לאכילה והוי כאוכל
בב' מקומות

רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח הי"ד
חיי אדם כלל ק"ל סי"ד
שו"ע הגר"ז סי' תע"ח ס"ג
ערוך השלחן סי' תע"ח ס"ב
מ"ב סי' תע"ח סק"ז

בני חבורה שישנו מקצתם
באמצע אכילת אפיקומן
וניעורו יכולין לאכול עוד אפי'
אכלו כבר בזית
רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ח הי"ד

שו"ע הגר"ז סי' תע"ח ס"ד
ערוך השלחן סי' תע"ח ס"ב

ישנו כל בני החבורה אינם
יכולים להמשיך לאכול אח"כ
שו"ע הגר"ז סי' תע"ח ס"ד
ערוך השלחן סי' תע"ח ס"ב

כל אלו הדינים הם בישנו
אבל נתמנמו וניעורו וכן יחיד
שנתנמנם וניעור יכול לחזור
ולאכול

שו"ע הגר"ז סי' תע"ח ס"ה
ערוך השלחן סי' תע"ח ס"ב

ישן קודם שהתחיל לאכול
אפיקומן וניעור יכול לאכול
כמה שירצה ולאכול אח"כ
האפיקומן
חיי אדם כלל ק"ל סי"ד

שו"ע הגר"ז סי' תע"ח ס"ו
ערוך השלחן סי' תע"ח ס"ב

כל דיני שינה אי נוהגים רק
בקרבת פסח או גם באפיקומן

המאור הקטן פסחים כ"ו ב' (דפי
הרי"ף)
השגות הראב"ד פסחים כ"ו ב'
(דפי הרי"ף) אות ג'
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
ר"ן פסחים כ"ז א' (דפי הרי"ף)

מנהג לנקוב חתיכת אפיקומן
ולתלותה ואין איסור בזה
שו"ע הגר"ז סי' תע"ז ס"א
ערוך השלחן סי' תע"ז ס"ד

נהגו לאכול בזית מצה
באחרונה ביום כמו בלילה
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
ארחות חיים סדר ליל פסח כ"ח
כלבו סי' נ'

ברך

מ"ב סי' תע"ט סקי"ג	נוהגים שבעה"ב מברך כי אמר כל דכפין וכו'	אף מי שלא נזהר כל השנה בשטיפת כוס ברכת המזון אם הוא נקי מ"מ בלילה זה יזהר בזה כדי להדר המצווה
אין תקנה שילך לבית אחר להצטרף לזימון דאין יכול לאכול בבית אחר דמצה אינה נאכלת בב' מקומות	שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ט ערוך השלחן סי' תע"ט ס"ב	שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"א
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג חיי אדם כלל ק"ל סי"ח	יכול ליתן לברך בהמ"ז למי שירצה	בעל הבית מברך שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ח מ"ב סי' תע"ט סקי"ט	ארחות חיים סדר ליל פסח ל"א כלבו סי' נ'	נוהגים שבעה"ב מברך כדי שיהיו ד' כוסות בחד גברא מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
	שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ט ערוך השלחן סי' תע"ט ס"ב	

הלל

ימזוג כוס ד' ויתחיל שפוך וגו'
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב
כלבו סי' נ'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

מוזגין כוס ד' ויתחיל לא לנו
וגו'

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
ערוך השלחן סי' ת"פ ס"ב

קודם הלל אומר שפוך וכו'
הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
שו"ע הגר"ז סי' ת"פ ס"ד
ערוך השלחן סי' ת"פ ס"א

אומרים שפוך וכו' כי המזכיר
רשע צריך לקללו והזכרנו
מצרים פעמים רבות
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

אומרים שפוך וכו' כי ד' כוסות
הם כנגד ד' כוסות תרעלה
שעתיד הקב"ה להשקות לגויים
ולפיכך כשנשלמה המצווה
מתפללין להקב"ה לרחם עלינו
ולגאלנו

ארחות חיים סדר ליל פסח ל"ב
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

נוהגים לפתוח הדלת לזכור
שהוא ליל שימורים ובזכות
אמונה זו יבא משיח וישפוך
חמתו על הגויים ולכן אומרים
שפוך וכו'

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה

גומר הלל וחותם ביהללך

רי"ף פסחים כ"ו ב' (דפי הרי"ף)
האורה ח"א סי' צ'

המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח בשם רבינו משה ריש

מתיבתא ומנהג שתי ישיבות
ומנהג ספרד ופרובינצא
העייטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ה ב'

ארחות חיים סדר ליל פסח סי'
י"ב

כלבו סי' נ'

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ח'

אומר לא לנו עד גמר ההלל
וחותם ביהללך וחזור ואומר
הלל הגדול וחותם בנשמת
ובישתבח

האורה ח"א סי' צ'

סידור רש"י סי' ש"פ

איסור והתר לרש"י סי' ל"א
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ה,
סי' ע"ג

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

הרוקח סי' רפ"ג

שבלי הלקט סי' רי"ח

אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו

רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ב

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

ארחות חיים סדר ליל פסח ל"ג
בשם ר"ת

כלבו סי' נ'

מרדכי פסחים סדר של פסח

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

שלטי הגבורים פסחים כ"ו א'
(דפי הרי"ף) אות ג'

כ' הרי"ף דגומר ההלל וחותם
יהללך ואומר מזמור לדוד
ה' רועי וכו' ושיר המעלות
האחרון והלל הגדול כל"ה
ונשמת וחותם בישתבח

המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח וכן מנהג צרפת

הרגיל לומר נשמת אינו חותם
ביהללך אלא מסיים יהללך
בלא חתימה וחותם בנשמת
כל חי כי למה יחתום פעמיים
בברכה א'

תוספות פסחים ק"ח א' ד"ה רבי
אור זרוע הל' פסחים סי' רנ"ו
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
ארחות חיים סדר ליל פסח ל"ג
רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ב
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
מרדכי פסחים סדר של פסח
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

שלטי הגבורים פסחים כ"ו א'
(דפי הרי"ף) אות ג'

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' ת"פ ס"א

ערוך השלחן סי' ת"פ ס"א

מ"ב סי' ת"פ סק"ה

אין אומרים יהללך כלל בסוף
ההלל ואומרים בגמר הלל הלל
הגדול ונשמת וישתבח עד בא"י
ואומר יהללך עם חתימתו
שו"ע הגר"ז סי' ת"פ ס"א

ערוך השלחן סי' ת"פ ס"ג

חתימה ביהללך ובנשמת לא
הוי חתימה בשתיים שאינם
דבר אחד כי נאמרים זה בלא
זה

ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

שכח וחתם ביהללך יאמר
ישתבח בלא חתימה
מ"ב סי' ת"פ סק"ה

שכח וחתם בישתבח יאמר
יהללך בלא חתימה

שו"ע הגר"ז סי' ת"פ ס"א

מ"ב סי' תע"ג סק"ד

קריאת ההלל אין מברכין עליו
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
בשם רב יוסף גאון ובשם רב האי
ורב צמח גאון
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ס"ג
בשם רב צמח גאון
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה
העיטור עשרת הדברות הל' מצה
ומרו קל"ה ב'
שבלי הלקט סי' רי"ח
שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה
תשב"ץ קטן סי' ס"ח בשם ר"י
ור"ת ורבינו יחיאל מפרי"ש
שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ז'
שלטי הגבורים פסחים כ"ו א'
(דפי הרי"ף) אות ב'
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
ב"י סי' תע"ג
לבוש סי' תע"ג ס"ז
שו"ע הגר"ז סי' תע"ג סמ"ז
הגאונים מנעו מלברך על
ההלל קודם קריאתו ואמרו
שגוערין במי שמברך עליו
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה
שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
הגדה של פסח לריטב"א
קודם הלל שלפני הסעודה
מברך לקרא את ההלל וכן אחר
שפוך חמתך
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
תשב"ץ קטן סי' צ"ח
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
כלבו סי' נ'
הגדה של פסח לריטב"א בשם

הרמב"ן

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ז' בשם הרמב"ן
טור סי' תע"ג

יש מגדולי המורים שנהגו לברך
קודם הלל לגמור את ההלל
שבלי הלקט סי' רי"ח

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
כלבו סי' נ'

הגדה של פסח לריטב"א
שלטי הגבורים פסחים כ"ו א'
(דפי הרי"ף) אות ב'
טור סי' תע"ג

במס' סופרים אמרי' י"ד יום
גומרין את ההלל ולילה א'
ש"מ דמברכין על ההלל בליל
פסח

שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
ארחות חיים סדר ליל פסח כ"א
מרדכי פסחים הסדר בקצרה
ר"ן פסחים כ"ו א' (דפי הרי"ף)

מהא דמברכין על ההלל
לאחריו ש"מ דצריך לפניו דלא
אשכחן ברכה לאחריו בלא
לפניו

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
ר"ן פסחים כ"ו א' (דפי הרי"ף)

אשכחן בק"ש שמברך לאחריו
ואין מברך לפניו

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
שבלי הלקט סי' רי"ח
ר"ן פסחים כ"ו א' (דפי הרי"ף)

מביאים רא' דצריך לברך על
ההלל לפניו מדמברכין לאחריו
וכל הטעון ברכה לאחריו טעון
ברכה לפניו

שו"ת הרשב"א החדשות מכת"י
סי' ל"ה

שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
ר"ן פסחים כ"ו ב' (דפי הרי"ף)

רב צמח ורב האי גאון אמרו
שאין מברכין על ההלל לפניו
לפי שאין קורין אותו בתורת
קריאת הלל אלא לשבח
והודאה

האורה ח"א סי' פ"ט
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב,
כ"א

כלבו סי' נ'
שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב
הגדה של פסח לריטב"א

ר"ן פסחים כ"ו ב' (דפי הרי"ף)

מה דעת רב האי ורב צמח גאון
בברכה קודם הלל

כנסת הגדולה סי' תע"ג הגהות
הטור סק"כ

שיטת הירושלמי שמברכין על
ההלל בלילי פסחים
שבלי הלקט סי' רי"ח

ארחות חיים סדר ליל פסח כ"א

איך יברך לגמור את ההלל
והא פוסק באמצע ומברך כמה
ברכות באמצע

שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב

טור סי' תע"ג
שלטי הגבורים פסחים כ"ו א'
(דפי הרי"ף) אות ב'

מהא דכל הטעון ברכה לאחריו
טעון ברכה לפניו אין רא' לחיוב
ברכה על הלל לפניו
דאין למדין מהכללות אפי'
היכא דנאמר חוץ

הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב

ברכת יהללך אינה פותחת
בברוך אע"פ שאינה סמוכה
מפני שהיא מטבע קצר ובמטבע
קצר יש חותם ולא פותח
שו"ת הרשב"א המיוחסות
לרמב"ן סי' ר"ב

לפיכך אנחנו זכו' שאומרים
קודם הלל הוא במקום ברכת
הלל לפניו

ארחות חיים סדר ליל פסח כ"א
כלבו סי' נ'

במס' סופרים מבואר שהיו
קוראין את ההלל בליל פסח
אחר ערבית ואז היו מברכים
עליו

שבלי הלקט סי' רי"ח
ארחות חיים סדר ליל פסח כ"א
כלבו סי' נ'

ר"ן פסחים כ"ו א' (דפי הרי"ף)
טור סי' תע"ג
שלטי הגבורים פסחים כ"ו א'
(דפי הרי"ף) אות ב'

הנהיגו בהרבח מקומות לקרותו
אחר תפילת ערבית בעיבור
ולברך עליו

כלבו סי' נ'
הגדה של פסח לריטב"א
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ז'

טור סי' תע"ג
ערוך השלחן סי' תע"ג סכ"ו

מנהג ספרד לקרא הלל בעיבור
ולברך עליו
ב"י סי' תע"ג

אומר הלל המצרי עד ואמת
ה' לעולם הללו' ועונה
הגדול שבקוראים ואומר הודו
וארבע מקראות שלאחריו
ושאר הקוראים אחר כל מקרא

אומרים הודו וחוזרים וקוראים
כולם כא' מן המצר עד זה
השער וכו' וממקרא זה כופל
כל המקראות וכשמגיע לאנא
קורא הגדול לבדו אותם ב'
מקראות וכופלן והן עונים
אחריו אחר כל קריאה ומשם
ואילך קוראים כולם כא' עד
מלך מהולל בתשבחות

האורה ח"ב סי' מ"ו
סידור רש"י סי' שפ"ט
איסור והתר לרש"י סי' ל"ב

מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"ג
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
ארחות חיים סדר ליל פסח ל"ג
מרדכי פסחים הסדר בקצרה

המקראות שכוללים לפי שכל
מקרא חשוב כפרשה מפני
שאמרום דוד וישי ואחיו
ושמואל בשעה שמשחו את דוד
האורה ח"ב סי' מ"ו

נשים וקטנים מצטרפים לג'
לעניית הודו

רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ב
שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ו
מ"ב סי' תע"ט סק"ט

ב' שאכלו בבית אחר וכבר
אמרו הלל מצטרפים לג'
לעניית הודו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ו
הגדול שבמסובים אומר הודו
והמסובים עונים אחריו

שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ו
יכול הגדול ליתן רשות לאחרים
לומר הודו
שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ט

נשים וקטנים לא יאמרו הודו
משום שהוא תחילת הפרק
ואמרינן תבא מאירה למי
שאשתו ובניו מקרין אותו
שו"ת מהר"ל סי' קצ"ג בשם
הש"ר

שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ו
אשה יכולה לומר הודו
דמחוייבת בהלל כאיש
מ"ב סי' תע"ט סק"ט

באנא אין להקפיד שיאמרו
נשים וקטנים כיון שאינו תחילת
פרק
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
מ"ב סי' תע"ט סק"ב

להודו שבהלל הגדול א"צ ג'
כלל
שו"ע הגר"ז סי' תע"ט ס"ח

לומר הודו ואנא בג' הוא מצווה
לכתחילה ואינו לעיכובא
מ"ב סי' תע"ט סק"י

אין לומר רננו צדיקים וכו' כי
אינו ממוזמר של הלל הגדול
שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג
מ"ב סי' ת"פ סק"ג

א"צ לקרא הלל במקום סעודה
ויכול לקרותו בבית אחר
שו"ע הגר"ז סי' ת"פ ס"ב

טוב יותר לומר הלל במקום
סעודה ולשתות כל ד' כוסות
במקום א'

ערוך השלחן סי' ת"פ ס"ג

כשאומר בהלל כוס ישועות
אשא מגביה הכוס בימינו
ומוליך ומביא על השלחן
בשמחת לבב

שבלי הלקט סי' רי"ח

נרצה

נדיגין לומר רהיטין ופיוטין
המסודרין בדברי שבח והודאה
וכן ראוי לרבות בהלל והודאה
לעושה נפלאות גדולות לבדו
שבלי הלקט סי' רי"ח

שותה כוס ד' אחר כי לו נאה
כדי שלא יהא צמא כשישכב
מנהגים דבי מהר"ם סדר פסח
כלבו סי' נ'
חיי אדם כלל ק"ל הסדר בקצרה
שו"ע הגר"ז סי' ת"פ ס"ג
ערוך השלחן סי' ת"פ ס"ג
מ"ב סי' ת"פ סק"ו

אין ראוי לברך על כוס ד' אחר
הפיוטים כי ד' כוסות נתקנו על
שבח ברכה שלפניו
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח
שו"ע הגר"ז סי' ת"פ ס"ג
ערוך השלחן סי' ת"פ ס"ג
מ"ב סי' ת"פ סק"ו

אין לשתות על השלחן אחר ד'
כוסות שיראה כריבוי כוסות
השגות הראב"ד פסחים כ"ו ב'
(דפי הרי"ף) אות א'
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

אין לשתות אחר ד' כוסות שלא
יראה כרוצה לאכול עוד פעם
והוי כנמנה על ב' פסחים כא'
מלחמת ה' פסחים כ"ו ב' (דפי
הרי"ף)

ר"ן פסחים כ"ז א' (דפי הרי"ף)

אין לשתות אחר ד' כוסות כדי
שיהי' ניכר ששותה למצווה
כלבו סי' נ'

אם סילק כל שלחנו יכול
לשתות יין אחר ד' כוסות
מרדכי פסחים הסדר בקצרה

על שלחנו אין נכון להוסיף
בשתיית יין שלא יהיה כמוסיף
על הכוסות

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

אפשר שהנהיגו לא לשתות
חמרא בתר ד' כוסות מפני
העניינים שנותנים להם ד' כוסות
לב' ימים ששיירו ליום ב'
ראב"ד תשובות ופסקים סי' קי"ב

אחר כוס רביעי לא ישתה יין
אלא מים

תוס' פסחים קי"ז ב' ד"ה רביעי
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
רי"ף פסחים כ"ז א' (דפי הרי"ף)
האורה ח"א סי' צ'

ראב"י"ה פסחים סי' תקכ"ה בשם
הרי"ף

המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח בשם רב יהודאי גאון
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב,
כ"ח

כלבו סי' נ'

רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ג

שו"ת הרא"ש כלל י"ד סי' ה'

מרדכי פסחים הסדר בקצרה

רבינו ירוחם נ"ה ח"ד

אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ב'

ר"ן פסחים כ"ז א' (דפי הרי"ף)

שלטי הגבורים פסחים כ"ו ב'
(דפי הרי"ף) לשון ריא"ז

שו"ע הגר"ז סי' תפ"א ס"א
ערוך השלחן סי' תפ"א ס"א

אחר ד' כוסות יכול לשתות יין
מחזור ויטרי הל' פסח סי' ע"ה
המאור הקטן פסחים כ"ו ב' (דפי
הרי"ף)

המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח

הרוקח סי' רפ"ג

אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד בשם
ירושלמי

שלטי הגבורים פסחים כ"ו ב'
(דפי הרי"ף) לשון ריא"ז

אי צחי ולא מצי למיקם אנפשי'
ישתה מים ודווקא מים כמו
שהם ולא מים שנתמדו כגון
אפפ"ל טרנ"ק דמבטל טעם
מצה וגרע מיין

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

שו"ע הגר"ז סי' תפ"א ס"א

ערוך השלחן סי' תפ"א ס"א

ערוך השלחן סי' תפ"א סק"א

יכול לשתות מים וכן מי זנגביל
ולימנא"ד וטייא

חיי אדם כלל ק"ל סי"ד

ערוך השלחן סי' תפ"א ס"א

מ"ב סי' תפ"א סק"א

יברך המפיל ויקרא פרשה א'
של ק"ש ולא יקרא שאר פסוקי
דרחמי דליל שימורים הוא

שו"ת מהר"י ווייל סי' קצ"ג

שו"ע הגר"ז סי' תפ"א ס"ב

ערוך השלחן סי' תפ"א ס"ד

מ"ב סי' תפ"א סק"ד

כוס חמישי

כוס ה' רשות הוא אם רצה
לשתותו ואם לאו פטור
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
בשם רב שר שלום גאון
האורה ח"א סי' פ"ט
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה בשם
רב שר שלום
העיסור עשרת הדברות הל' מצה
ומרור קל"ה ג'
מלחמת ה' פסחים כ"ו ב' (דפי
הרי"ף)
רא"ש פסחים פ"י סי' ל"ג
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
ר"ן פסחים כ"ז א' (דפי הרי"ף)
שלטי הגבורים פסחים כ"ו ב'
(דפי הרי"ף) אות א'
ערוך השלחן סי' תפ"א ס"א

**כוס חמישי רשות והוא כנגד
והבאתי**
ראב"ד תשובות ופסקים סי' קי"ב
השגות הראב"ד פסחים כ"ו ב'
(דפי הרי"ף) אות א'

מצוה מן המזבח לעשות כוס
חמישי ולומר עליו הלל הגדול
ר"ן פסחים כ"ז א' (דפי הרי"ף)

לא נהגנו בכוס חמישי כל עיקר
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
בשם רב האי גאון
המנהגות לרבינו אשר מלוניל
אור זרוע הלכות פסחים סי' רנ"ו
שלטי הגבורים פסחים כ"ו ב'

(דפי הרי"ף) אות א'
שו"ת מהרש"ל סי' פ"ח

אם רצה לשתות כוס אחר ד'
כוסות אוחז כוס ה' ואומר
עליו הלל הגדול מהודו עד
על נהרות בבל וחזור והותם
יהללוך
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
בשם רב שר שלום גאון ורב כהן
צדק גאון ורב משה גאון ורב
האי גאון
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה בשם
רב עמרם
המנהיג הל' פסח סדר לילות
שלפסח בשם רב עמרם גאון ורב
שר שלום גאון וכן מנהג שתי
ישיבות
העיסור עשרת הדברות הל'
מצה ומרור קל"ה ג' מנהג שתי
ישיבות וכן שדרו ממתבא
רבינו ירוחם נ"ה ח"ד
אהל מועד שער הפסח דרך ה'
נתיב ו'

כוס חמישי אומר עליו הלל
הגדול והותם בנשמת כל חי
הבוחר בשירי זמרה וכו'
הלכות רי"ץ גיאת הל' פסחים
בשם רב סעדי' גאון
האורה ח"א סי' צ'. ח"ב סי' מ"ו
סידור רש"י סי' שפ"ט
אסור והתר לרש"י סי' ל"ב
הרוקח סי' רפ"ג
ראבי"ה פסחים סי' תקכ"ה

ארחות חיים סדר ליל פסח י"ב,
ל"ה
כלבו סי' נ'
שו"ע הגר"ז סי' תפ"א ס"א

אם רצה לשתות כוס חמישי
שותה ואומר עליו מה שירצה
ואם בא לשתותו בלא כלום אין
לנו כח למחות בידו
המאור הקטן פסחים כ"ו ב' (דפי
הרי"ף)

כשאומר הלל הגדול ונשמת
על כוס ה' לא יאמרם על כוס
ד'
שלטי הגבורים פסחים כ"ו ב'
(דפי הרי"ף) אות א'
שו"ע הגר"ז סי' תפ"א ס"א
מ"ב סי' תפ"א סק"ג

אם רצה לשתות כוס חמישי
שותה ואומר עליו מה שירצה
ואם בא לשתותו בלא כלום אין
לנו כח למחות בידו
המאור הקטן פסחים כ"ו ב' (דפי
הרי"ף)

הרוצה לומר על כוס חמישי
דברי שירות ותשבחות הרשות
בידו ובלבד שיאמר בכללם
הלל הגדול
האורה ח"א סי' פ"ט

אי שרי למישתי כוס חמישי
בלא חתימת ברכת הלל
ביאה"ל סי' תפ"א ד"ה ויאמר

